

HERBERT GEORGE

WELLS

OTOK DOKTORA

MOREAU

OTOK DOKTORA MOREAUA

Herbert George Wells

PREDGOVOR

Prvoga veljače 1887. godine, lađa "Lady Vain" je nestala prilikom sudara s olupinom, otprilike na 1° južne širine i 107° zapadne dužine.

Petoga siječnja 1888. godine, odnosno jedanaest mjeseci i četiri dana nakon toga, gospodin koji se sigurno ukrcao na lađu "Lady Vain" u Callaou i za kojega se držalo da se utopio, pronađen je na 5° 3' južne širine i 101° zapadne dužine, u malenom, otvorenom čamcu na kojem je ime bilo nečitko, ali za kojega se pretpostavilo da je pripadao nestaloj škuni "Ipecacuanha". O sebi je iznio tako čudnu priču da se pretpostavilo kako je poremećen. Poslije se izgovarao da mu je um bio smeten od trenutka bijega s "Lady Vain". O njegovu slučaju se raspravljalo među psiholozima toga vremena kao o zanimljivom slučaju gubitka pamćenja uslijed fizičkog i mentalnog stresa. Niže potpisani, njegov nećak i nasljednik, pronašao mu je među papirima pripovijest, koja međutim, nije bila popraćena nikakvim određenim zahtjevom za objavljivanjem.

U području, u kojem je moj ujak pronađen, poznato je postojanje samo jednog otoka, bolje rečeno nenastanjenog vulkanskog otočića Noble's Islea. 1891. godine ga je posjetio H. M. S. Scorpion. Dio posade se iskrcao, ali na njemu nije pronašao ništa osim jedne vrste bijelih noćnih leptira, nekoliko svinja i kunića, te štakora čudne vrste. Tako ova pripovijest nije potvrđena u najvažnijim detaljima. Kada to shvatimo, izgleda da nema štete u objavljivanju te čudne pripovijesti u, kako vjerujem, sukladnosti s ujakovim namjerama. U njoj ima nešto u njegovu korist: ujak je nestao iz dosega čovječanstva na otprilike 5° južne širine i 105° istočne dužine, te se ponovno pojavio u istom dijelu oceana nakon vremenskog razmaka od jedanaest mjeseci. Na neki način je morao živjeti u tom vremenu. Izgleda da je škuna pod nazivom "Ipecacuanha", s pijanim kapetanom Johnom Daviesom, krenula iz Afrike s ukrcajnim pumama i nekim drugim životinjama u siječnju 1887. godine. Lađa je bila dobro poznata u nekim lukama južnog Pacifika, a konačno je nestala iz tih mora (s ukrcajnom značajnom količinom sušene jezgre kokosova oraha), ploveći prema svojoj nepoznatoj sudbini iz Bayne, u prosincu 1887. godine, odnosno datuma koji se poklapa s ujakovom pričom.

CHARLES EDWARD PRENDICK

(Priču je napisao Edward Prendick)

U ČAMCU ZA SPAŠAVANJE LAĐE "LADY VAIN"

Predlažem da se ništa ne dodaje onome što je već bilo zapisano u vezi nestanka lađe "Lady Vain". Kao što svi znaju, sudarila se s olupinom na deset dana udaljenosti od Callaoa. Veliki čamac za spašavanje, sa sedam članova posade, pronašla je, nakon osamnaest dana, krajevski topovnjača "Myrtle". Priča o njihovim strašnim patnjama postala je poznata gotovo kao još strašniji slučaj "Medusa". Moram nadopuniti već objavljenu priču o lađi "Lady Vain" s možda još strašnijim i čudnijim podacima. Do sada se pretpostavljalo da su četiri čovjeka, koja su se nalazila u čamcu za spašavanje, poginula, ali to je netočno. Imam najbolji dokaz za tu tvrdnju: bio sam jedan od te četvorice.

Najprije moram utvrditi da u čamcu za spašavanje nikada nisu bila četiri čovjeka - bila su trojica. Na našu sreću i nesreću po sebe samoga, Constans, kojega je "kapetan vidio kako skače u čamac za spašavanje",¹¹ nije nas uspio doseći. Pao je preko spleta konopa ispod podupirača slomljenog pramčanog jarbola. Mali konopac mu se omotao oko pete kada je krenuo i za trenutak je visio glavom prema dolje, a tada je pao i udario o gomilu plutajućih komada jarbola u vodi. Vukli smo ga, ali nije se uspio popeti.

Kažem na sreću po nas što nas nije dosegnuo, a mogao bih gotovo reći i na sreću po njega samoga. Sa sobom smo imali samo malu bačvicu s vodom i nekoliko raskvašenih brodskih biskvita, jer je uzbuna bila iznenadna, a brod nepripremljen za nesreću. Mislili smo da bi ljudi na velikom čamcu za spašavanje mogli biti bolje opremljeni (iako izgleda da nisu bili) i pokušali smo ih dozvati. Nisu nas čuli i, sljedećeg jutra, kada se izmaglica razišla, a što se nije dogodilo prije podneva, nismo ih više vidjeli. Nismo se mogli zadržavati radi traženja, jer se čamac ljuljao. Od dvojice, što su uspjeli sa mnom pobjeći, jedan je bio putnik poput mene i zvao se Helmar, a drugi, čije ime ne znam, bio je niski, zbijeni pomorac koji je mucao.

Plovili smo ukupno osam dana niz struju, izgladnjeli i, kada nam je nestalo vode, mučeni nepodnošljivom žeđi. Nakon drugog dana more se postupno smirilo i postalo je mirno poput stakla. Običnom čitatelju je skoro nemoguće zamisliti tih osam dana. Na njegovu sreću, on ne može pamtit ništa slično za usporedbu. Prvog dana smo ležali na svojim mjestima u čamcu i malo razgovarali. Kasnije smo buljili u horizont svakodnevno iščekujući, sa sve raširenijim očima i sve više prestrašeni, da bijeda i slabost svlada naše supatnike. Sunce je postalo nemilosrdno. Vode nam je ponestalo četvrti dan i

već smo počeli zamišljati čudne stvari, što nam se vidjelo u očima, ali mislim da je proteklo šest dana prije nego je Helmar počeo govoriti o tome. Sjećam se da su nam glasovi bili suhi i slabašni i da smo se naginjali jedan prema drugome i štedjeli riječi. Svom snagom sam se odupirao Helmarovu prijedlogu i radije bih potopio čamac i poginuo zajedno s njima, među morskim psima koji su nas slijedili. Kada je Helmar rekao da ćemo moći piti, ako prihvatimo njegov prijedlog, mornar mu se približio.

Ne volim se kockati, ali noću je mornar neprekidno šaputao s Helmarom. Ja sam sjedio na pramcu držeći u ruci preklopni nož, iako sumnjam da bih se bio sposoban boriti. Ujutro sam pristao na Helmarov prijedlog, pa smo se poslužili s pola penija da odaberemo čovjeka. Kocka je pala na mornara, ali je on bio najjači među nama i nije se pokorio nego je rukama napao Helmara. Zgrabili su se i uspravili. Puzao sam po dnu čamca prema njima, s namjerom da pomognem Helmaru tako što ću mornara primiti za nogu. Mornar je posrnuo kada se čamac zanjihao, pa su zajedno pali na rub i prevrnuli se u vodu. Potonuli su kao kamenje. Sjećam se da sam se smijao, a nije mi jasno zašto. Smijeh me zgrabio naglo, kao da je došao niotkuda.

Ne znam koliko dugo sam ležao preko veslačke klupice s mišlju da, ako budem imao dovoljno snage, pijem morsku vodu i tako brzo umrem. Dok sam ležao vidio sam, s interesom ne većim nego da gledam sliku, kako mi se približava jedro na obzoru. Mora da su mi misli lutale, ali sada se sasvim jasno sjećam svega što se dogodilo. Sjećam se kako mi se glava ljuljala u ritmu mora i kako je horizont, s jedrom na njemu, plesao gore-dolje. Također se jasno sjećam kako sam vjerovao da sam mrtav i kako je to ružna šala i kako su malo zakasnili uhvatiti me u mome tijelu.

Činilo mi se da beskrajno dugo sam ležim s glavom na veslačkoj klupici čekajući škunu da doplovi. (To je bio mali brod - škuna s ukrasima na pramcu i krmi.) Ona je manevrirala gore-dolje u širokom luku jer je plovila protiv vjetra. Nije mi palo na pamet da pokušam privući njezinu pažnju i ničeg se jasno ne sjećam nakon što sam vidio njen bok, pa sve dok se nisam našao u maloj kabini na krmi. Nejasno se sjećam da sam u polusvijesti podignut u prolaz i velikog, crvenog lica pokrivenog pjegama i uokvirenog crvenom kosom, kako bulji u mene preko ograde palube. Također sam imao mutnu sliku tamnog lica s neobičnim očima blizu mog obraza. Pomislio sam da je to noćna mora, dok ga nisam ponovno vidio. Mislim da su mi nešto ulijevali u usta i da sam to gutao. I to je sve.

ČOVJEK KOJI NIKAMO NIJE IŠAO

Kabina u kojoj sam se nalazio bila je vrlo mala i neuredna. Mladolik čovjek s lanenom kosom, čekinjavim brkovima boje slame i obješenom donjom usnom, sjedio je i držao moj zglavak. Buljili smo jedan u drugoga čitavu minutu, bez da smo riječ prozborili. Imao je sive, neobično bezizražajne, vođenaste oči. Tada mi je točno iznad glave došao zvuk sličan kucanju u željezni okvir kreveta i ljutito režanje neke velike životinje. U isto vrijeme čovjek je progovorio. Ponavljao je pitanje: "Kako se sada osjećaš?"

Mislim da sam rekao da se dobro osjećam. Nisam se mogao prisjetiti kako sam ovamo dospio. Mora da je vidio pitanje na mojem licu jer nisam čuo svoj glas.

"Pronašli smo te u čamcu, izgladnjelog. Ime na čamcu bilo je "Lady Vain", a na rubu čamca bilo je krvavih mrlja."

U isto vrijeme ugledao sam svoju ruku, tako tanku da je sličila na prljavu kožnu vreću punu kostiju, pa sam se prisjetio događaja na čamcu.

"Uzmi malo ovoga", rekao je i dao mi obrok neke grimizne, zaleđene tvari. Imala je okus po krvi i davala mi je snagu.

"Imao si sreću da smo te pokupili na brod s liječnikom." Govorio je nespretno i sastavljajući riječi uz ispuštanje slova.

"Kakav je ovo brod?", izgovorio sam polagano, promukao od duge šutnje.

"Ovo je mali trgovački brod iz Aricae i Callaoa. Nikada nisam pitao odakle je došao. Mislim da je iz zemlje rođenih budala. I ja sam putnik iz Aricae. Njen vlasnik, smiješni magarac koji se zove Davies i ujedno je kapetan, izgubio je dozvolu ili tako nešto. Znaš takvu vrstu ljudi. Brod se zove "Ipecacuanha" od svih smiješnih, paklenih imena. Iako ovdje ima puno mora bez ikakva vjetra, brod se pokreće."

(Tada je opet započela buka iznad moje glave -režanje i istovremeno ljudski glas koji je nekome govorio: "Nebesa! Bespomoćni idiot!").

"Skoro si umro", govorio je moj sugovornik. "Bilo je zaista blizu. Dao sam ti nešto. Primjećuješ li da te bole ruke? Injekcije. Bio si neosjetljiv gotovo trideset sati."

Mislio sam sporo. (Sada mi je pažnju odvuklo cviljenje većeg broja pasa.) "Mogu li uzimati krutu hranu?", upitao sam.

"Zahvaljujući meni", rekao je, "upravo se kuha ovčatina."

"Da", rekao sam mu. "Mogao bih pojesti malo ovčetine."

"Ali", reče on oklijevajući, "znaš da bih želio čuti kako si dospio u taj čamac. Prokleta urlanje!"

Mislim da sam tada primijetio sumnju u njegovim očima. Odjednom je napustio kabinu i začuo sam ga u žestokoj svađi s nekim tko mu je odgovarao nerazumljivim govorom. Izgledalo je da je stvar završila dahtanjem, ali pomislio sam da su me uši prevarile. Tada je zavikao na pse i vratio se u kabinu.

"Dakle?", rekao je na pragu. "Upravo si počeo priču."

Rekao sam mu da se zovem Edward Prendick i da sam se počeo baviti poviješću prirode radi opuštanja od mrtvila moje udobne neovisnosti.

Izgleda da ga je to zanimalo. "I ja sam se bavio naukom. Studirao sam biologiju na University Collegeu. Odvajao sam plodnicu gliste, radulu puža i radio slične stvari. Gospode! To je bilo prije deset godina. Ali nastavi! Nastavi! Pričaj mi o brodu."

Očigledno je bio zadovoljan otvorenošću moje priče, koju sam ispričao u prilično sažetim rečenicama jer sam se užasno slabo osjećao. Kada sam završio, ponovno se vratio na predmet povijesti prirode i svoj studij biologije. Počeo me poblizje ispitivati o Tottenham Court Roadu i Gower Streetu. "Je li Caplatzi još uvijek u procvatu? Kakav je to bio dućan!" Očigledno je bio vrlo uredan student medicine i nepovezano se prebacivao na glazbene dvorane. Ispričao mi je nekoliko anegdota.

"Vratimo li se deset godina unazad", reče, "kako je sve bilo veselo! Bio sam pravi nestaško i sve sam proživio prije dvadesetprve. Usuđujem se reći da je sada sve drukčije. Ah, moram pogledati što radi ona budala od kuhara i što je napravio od tvoje ovčetine".

Režanje iznad glave se ponovilo, tako naglo i s tako mnogo divlje ljutnje, da me prestrašilo. "Što je to?", povikao sam za njim, ali vrata su bila zatvorena. Vratio se s kuhanom ovčetinom. Bio sam toliko uzbuđen privlačnim mirisom da sam zaboravio buku koju je stvarala zvijer koja me preplašila.

Nakon dana naizmjeničnog spavanja i jela toliko sam se oporavio da sam mogao s kreveta doći do prozora, na boku broda, i vidjeti zelenu površinu mora. Procijenio sam da je škuna plovila u smjeru vjetra. Montgomery, to je bilo ime čovjeka s lanenom kosom, ponovno je došao dok sam tamo stajao, pa sam ga zamolio da mi pribavi odjeću. Posudio mi je nekoliko komada odjeće od grubog, mornarskog platna, kakvu sam nosio u čamcu za spašavanje. Bila mi je preširoka, jer je on bio visok i s krupnim udovima. Kao slučajno mi je rekao da

je kapetan skoro potpuno pijan u svojoj kabini. Kada sam preuzeo odjeću počeo sam ga ispitivati o odredištu broda. Rekao mi je da se brod uputio prema Havajima, ali da prije odredišta mora jednom pristati.

"Gdje?", upitao sam.

"To je otok na kojem ja živim. Koliko znam još nema ime." Buljio je u mene s obješenom donjom usnom i gledao me, odjednom tako namjerno glupavo, da sam pomislio kako želi izbjeći moja pitanja. Bio sam obziran i nisam ga više ispitivao.

NEOBIČNO LICE

Napustili smo kabinu i, na ljestvama koje su vodile u unutrašnjost broda, sreli čovjeka koji nam je omeo prolaz. Stajao je na ljestvama leđima okrenut prema nama. Gledao je preko ruba broskog spremišta. Koliko sam mogao vidjeti, čovjek je bio nizak, širok i nezgrapan, s pogrbljenim leđima, dlakavom šijom i glavom utonulom među leđima. Bio je obučen u tamnoplavo platno i imao je posebno gustu, grubu, crnu kosu. Začuo sam kako psi bijesno reže. On je, sagnuvši leđa, došao u dodir s mojom rukom koju sam ispružio da ga odmaknem. Okrenuo se životinjskom brzinom.

Na neki neobjašnjivi način duboko me potreslo crno lice koje se tako naglo pojavilo iznad mene. Bilo je izuzetno deformirano. Istureno lice, koje je tvorilo nešto nejasno sugestivno poput gubice, a velika poluotvorena usta pokazivala su tako velike bijele zube kakve nikada nisam vidio u ljudskim ustima. Oči su mu bile podlivene krvlju dok mu je uski, bijeli rub okruživao kestenjaste zjenice. Lice mu je žarilo od zanimljivog uzbuđenja.

"Idi do vraga!", reče Montgomery. "Zašto te vrug ne makne s puta?"

Čovjek crna lica se maknuo u stranu bez riječi. Sišao sam s ljestava koje su vodile u utrobu broda i pri tome instinktivno zurio u njega. Montgomery je već stajao u podnožju. "Ti znaš da ovdje nemaš što raditi", rekao je promišljenim tonom. "Tvoje mjesto je naprijed."

Čovjek crna lica se šćućurio. "Ne želite valjda da idem naprijed." Govorio je polagano, s neobičnim, promuklim glasom.

"Ne želiš ići naprijed?", reče Montgomery prijetećim glasom. "Ali ja ti kažem da ideš!" Bio je na rubu da kaže još nešto, ali tada je naglo pogledao prema meni i krenuo.

Zaustavio sam se na pola puta kroz skladišni prostor broda, gledajući unazad, još uvijek zaprepašten mjerom groteskne ružnoće te kreature s crnim licem. Nikada prije nisam opazio tako odbojno i neobično lice, pa sam, ako se može vjerovati kontradikciji, doživio u isto vrijeme čudan osjećaj da sam već *sreo* točno takve osobine i pokrete, a koji su me sada zapanjili. Kasnije mi se pričinilo da sam ga vjerojatno vidio kada su me dizali na palubu i to je donekle zadovoljilo moju sumnju u prethodno poznanstvo. Razmišljao sam o tome kako je moguće vidjeti tako posebno lice i zaboraviti točnu priliku u kojoj se to dogodilo.

Montgomeryjeva kretnja prema meni smanjila je moju pažnju, pa sam se ogledao oko sebe na krcatoj palubi male škune. Zvukovima koje sam čuo već sam bio napola pripremljen na ono što ću vidjeti. Nikada nisam mislio da paluba može biti tako prljava. Bila je preplavljena komadićima mrkve, dijelovima voća i, sve u svemu, neopisivo prljava. Na glavno jedro lancima su bili privezani brojni lovački psi, koji su sada počeli skakati i lajati na mene. Na krmi je ogromna puma bila zgrčena u malom željeznom kavezu, koji je bio premalen čak da se i okrene u njemu. Dalje, ispod palubne ograde, na desnoj strani broda, bilo je nekoliko velikih sanduka u kojima je bilo mnogo kunića, a usamljena ljama bila je, malo dalje, stisnuta u jednostavnom kavezu. Psi su imali brnjice na kožnatim uzicama. Jedino ljudsko biće na palubi bio je mršavi i šutljivi mornar za kormilom.

Vjetar je napinjao odrpana, prljava jedra. Izgledalo je da su iznad malog broda razapeta sva jedra koja je imao. Nebo je bilo bistro, a sunce se napola spustilo na zapadnom nebu. Dugački, pjenušavi valovi jurili su uz nas. Iza kormilara smo prošli do platnene ograde i vidjeli kako se voda podiže ispod krme, a mjehurići plešu i nestaju u njezinoj brazdi. Okrenuo sam se i prošao pogledom čitavu odvratnu duljinu broda.

"Je li to oceanski zvjerinjak?", reko.

"Tako izgleda", odvrati Montgomery.

"Čemu služe te životinje? Za prodaju, zanimljivo? Misli li ih kapetan prodati negdje na južnim morima?"

"Tako izgleda, zar ne?", reče Montgomery i ponovno se okrene prema morskoj brazdi.

Odjednom smo začuli cviljenje i provalu bijesnih kletvi iz grotla utrobe broda i nakazni čovjek crna lica žurno iziđe. Odmah za njim pojavio se teški, crvenokosi čovjek s bijelom kapom. Lovački psi, koji su se umorili lajući na mene, urlali su i pokušavali se strgnuti s lanaca. Crni čovjek je oklijevao pred njima, čime je dao vremena crvenokosom čovjeku da ga dostigne i uputi mu strašan udarac među lopatice. Bijedni vrug se srušio kao oboreni vol i otkotrljao se u prljavštinu među bijesno uzbuđene pse. Imao je sreću da su imali brnjice. Crvenokosi čovjek je zatulio od uzbuđenja i zateturao. Bio je u ozbiljnoj opasnosti da padne natrag u grotlo unutrašnjosti broda ili naprijed na svoju žrtvu.

Čim se drugi čovjek pojavio, Montgomery je krenuo naprijed. "Miruj ovdje", zavikao je tonom prigovora. Nekoliko mornara pojavilo se na palubi

pramca. Čovjek crna lica, tuleći čudnim glasom, kotrljao se pod nogama pasa. Nitko mu nije pokušao pomoći. Zvijeri su ga pokušavale zgrabiti, gurajući brnjice prema njemu. Bio je to brzi ples njihovih okretnih, sivih tijela iznad nezgrapne, ležeće figure. Mornari su, naprijed, uzvikivali kao da se radilo o privlačnom sportu. Montgomery je Ijutito uzviknuo i dugačkim koracima krenuo niz palubu. Ja sam ga slijedio. Čovjek crna lica je puzao i teturao oslanjajući se na ogradu palube. Došao je do užadi za držanje jarbola, gdje je ostao dašćući i buljeći preko ramena u pse. Crvenokosi čovjek se zadovoljno smijao.

"Pogledaj kapetane", reče Montgomery s naglašenim zamuckivanjem, hvatajući crvenokosog za lakat. "On neće!"

Stajao sam pokraj Montgomeryja. Kapetan se napola okrenuo i pogledao ga tupim i svečanim pogledom pijana čovjeka. "Što neće?", reče i dodao gledajući, cijelu minutu, pospano u Montgomeryjevo lice: "Prokleti kirurzi!"

Iznenadnim pokretom strese ruku i, nakon dva neuspjela pokušaja, zavuču svoje pjegave šake u bočne džepove.

"Čovjek je putnik", reče Montgomery. "Preporučujem ti da držiš ruke dalje od njega".

"Idi u pakao!", glasno uzvikne kapetan. Naglo se okrene i posrne u stranu. "Na svom brodu radim što hoću", reče.

Mislim da ga je Montgomery mogao tada ostaviti, vidjevši da je divljak bio pijan, ali on je samo preokrenuo štitnik kape i slijedio kapetana do ograde.

"Pogledaj kapetane", reče. "Ovog čovjeka nitko ne smije maltretirati. Zlostavljali su ga otkako se ukrcao."

Alkoholne pare kapetana su držale-minutu bez dara govora. "Prokleti kirurzi!", bilo je sve što je smatrao potrebnim reći.

Uvidio sam da je Montgomery imao jednu od onih polaganih, upornih naravi, koje će se zagrijavati iz dana u dan do bijelog usijanja i nikada se neće opet ohladiti. Također sam shvatio da ta nesuglasica raste već nekoliko dana. "Čovjek je pijan i ne postupaš dobro", rekao sam mu možda nametljivo

Montgomery je ružno uvrnuo obješenu usnicu. "On je uvijek pijan. Zar misliš da to opravdava njegove napade na putnike?"

"Moj brod", započeo je kapetan nestabilno mašući rukom prema kavezima, "bio je čist brod. Pogledaj ga sada!" Sigurno je bio sve prije nego čist. "Posada", nastavio je kapetan, "čista, pristojna posada."

"Ti si pristao ukrcati životinje."

"Volio bih da nikada nisam imao veze s tvojim paklenim otokom. Čemu, do vraga, trebaju životinje na tvom otoku? A zatim taj tvoj čovjek, ako je uopće čovjek. On je lud i nema što raditi na krmi. Zar misliš da cijeli prokleti brod tebi pripada?"

"Tvoji mornari su počeli mučiti jadnog vraga čim se ukrcaa."

"On je upravo to - vrag! Ružni vrag! Moji ga ljudi ne podnose. Ja ga ne podnosim. Nitko od nas ga ne podnosi, pa čak ni *ti!*"

Montgomery se okrene. "U svakom slučaju, *pusti* čovjeka na miru", reče mašući glavom.

Kapetan je sada bio spreman za svadu. Podigao je glas. "Ako opet dođe na ovaj kraj broda, kažem ti da ću mu izvaditi utrobu. Izvadit ću mu prokletu utrobu! Tko si ti da mi imaš pravo naređivati? Kažem ti da sam kapetan ovog broda - kapetan i vlasnik. Ja sam ovdje zakon, kažem ti, zakon i prorok. Pogadao sam se za ukrcaj ljudi i njihovih pomoćnika, prema Africi i iz Afrike, i za vraćanje nekih životinja. Nikada se nisam pogadao za ukrcaj ludog vraga i glupih kirurga."

Dobro, nema veze što je on govorio Montgomeryju. Vidio sam da je ovaj posljednji krenuo naprijed i upao sam u riječ. "On je pijan", rekoh. Kapetan je započeo pljuvati još gnusnije pogrde od zadnjih. "Zaveži!", rekoh okrenuvši se oštro prema njemu, jer sam vidio opasnost na Montgomeryjevu blijedom licu. Time sam okrenuo pljusak pogrda prema sebi.

Ipak, time sam odvratio ono što je bilo neobično blizu tučnjavi, čak po cijenu kapetanove pijane volje. Ne sjećam se da sam ikada prije čuo toliko prostačkog govora u neprekidnoj struji s nekih ljudskih usana, iako sam bio u kojekakvim ekscentričnim društvima. Neke od njih je bilo teško izdržati, iako imam umjeren temperament. Naravno, kada sam kapetanu rekao da zaveže, zaboravio sam da sam samo komadić ljudske olupine, odsječen od svega svojeg i s neplaćenim prijevozom. Obični, slučajni ovisnik o darežljivosti ili sumnjivom poduzetništvu na brodu. On me podsjetio na to, s velikom žestinom, ali u svakom slučaju, uspio sam spriječiti tučnjavu.

NA ŠKUNINOJ OGRADI

Te noći, nakon zalaska sunca, na vidiku se pojavilo kopno i škuna se pripremala za pristajanje. Montgomery je natuknuo da je to njegovo odredište. Bilo je predaleko da bismo mogli vidjeti bilo kakve detalje. Tada mi je izgledalo da se radi o, jednostavno, nisko smještenoj krpi, nejasno plave boje, u nesigurnom, plavozelenom moru. S kopna se uzdizao, skoro okomito u nebo, stupac dima. Kapetan nije bio na palubi kada smo ga ugledali. Nakon što je iskalio svoj bijes na meni, oteturao je dolje. Shvatio sam da je otišao spavati na pod vlastite kabine. Pomoćnik je praktički preuzeo komandu. Bio je suhonjava, šutljiva osoba koju smo vidjeli za kormilom. Očigledno nije podnosio Montgomeryja. Nije pokazao da je primijetio ni jednoga od nas. Večerali smo s njim u mrzovoljnoj tišini, nakon što sam nekoliko puta bezuspješno započinjao razgovor. Shvatio sam, također, da je čovjek mog pratioca i njegove životinje prihvaćao posebno neprijateljski. Montgomery je prikrivao svoje namjere s tim stvorenjima i njihovo odredište. Iako je moja radoznalost rasla, nisam vršio pritisak na njega.

Mi smo razgovarati na gornjoj palubi, pod nebom gusto posutim zvijezdama. Osim povremenog zvuka u žuto osvijetljenoj prednjoj palubi i kretanja životinja, noć je bila vrlo tiha. Puma je ležala šćućurena, gledajući nas zažarenih očiju, kao crna gomila u uglu svog kaveza. Montgomery je izvadio nekoliko cigara. Pričao mi je o Londonu, tonom skoro bolnog prisjećanja, propitujući se o svim promjenama koje su se u međuvremenu dogodile. Govorio je kao čovjek koji je volio svoj život u tom gradu, a od kojega je bio naglo i neopozivo odvojen. Naklapao sam što sam bolje mogao o svemu po malo. Čitavo vrijeme se u mojim mislima stvarala predodžba o njegovoj neobičnosti. Dok sam govorio, razmišljao sam o njegovu osebnom, blijedom licu obasjanom mutnim svjetlom lanterne koja je bila u kabini iza mene. Tada sam pogledao u mračno more u čijoj tami je bio skriven njegov mali otok.

Taj je čovjek, kako mi je izgledalo, došao iz beskrajna samo da spasi moj život. Sutra bi mogao pasti preko ograde i ponovno nestati iz mog života. To bi me malo zabrinulo, čak da se dogodi u svakodnevnim okolnostima. Najviše je upadala u oči neobičnost da obrazovani čovjek živi na tom malom, nepoznatom otoku, te neobična priroda njegove prtljage. Zatekao sam se u ponavljanju kapetanovog pitanja: "Što on želi s tim životinjama i zašto je tvrdio da one nisu njegove kada sam mu ih prvi put spomenuo?" U njegovom osobnom pratiocu postojale su čudne osobine, koje su na mene ostavile duboki utisak. Te okolnosti

su ga okružile maglom tajnovitosti, zaokupljale su moju maštu i blokirale moj govor.

Oko ponoći je naš razgovor o Londonu zamro pa smo, zadubljeni u svoje misli i naslonjeni bok uz bok na ogradu palube, pospano zurili u more obasjano zvijezdama. To je bila atmosfera osjećaja i ja sam započeo o mojoj zahvalnosti.

"Ako smijem reći", rekoh nakon nekog vremena, "vi ste mi spasili život."

"Slučaj", odgovori on. "Samo slučaj."

"Meni je draže, ako se moja zahvalnost prihvaća."

"Nema se na čemu zahvaljivati. Vama je pomoć trebala, a ja sam vam mogao pomoći. Napio sam vas i nahranio s hranom koju sam mogao prikupiti. Bilo mi je dosadno i želio sam nešto raditi. Da sam bio iscrpljen toga dana ili da mi se nije sviđalo vaše lice, tada, zanimljivo je pitanje, gdje bi vi sada bili!"

To je malo prigušilo moj polet. Počeo sam: "U svakom slučaju..."

Prekinuo me. "Kažem vam da je to bila samo slučajnost, kao i sve u ljudskom životu. Samo budale to ne vide! Zašto sam ja sada ovdje, kao izopćenik iz civilizacije, umjesto da sretno uživam u Londonu? Jednostavno zato jer sam jedne maglovite noći, prije jedanaest godina, na desetak minuta izgubio glavu." Zastao je.

"Da?", upitao sam.

"To je sve."

Ponovno smo zašutjeli, a zatim se on počeo smijati. "Ima nešto u ovom svjetlu zvijezda, što nam driješi jezike. Ja sam budala, ali nekako bih vam htio nešto reći."

"Što god mi kažete, možete se pouzdati da ću to zadržati za sebe, ako je to u pitanju."

Upravo se spremao početi, a onda je u sumnji stresao glavom.

"Nemojte", rekoh. "Meni je svejedno. Naposljetku, bolje je da zadržite svoju tajnu. Ništa se ne dobiva malim olakšanjem, ali ja poštujem vaše povjerenje. No..."

Gundao je neodlučno. Osjećao sam da sam ga zatekao nepripremljenog, u raspoloženju otvorenosti. Da budem iskren, nije me zanimalo što je moglo potaknuti mladog studenta medicine da napusti London. Nešto mi se pričinilo. Slegnuo sam ramenima i okrenuo se. Na platnenu ogradu bila je naslonjena šutljiva, crna figura i gledala u zvijezde. To je bio Montgomeryjev čudni pratilac. Brzo je pogledao preko ramena, kada sam se pomaknuo, a zatim je opet

odvratio pogled.

Možda vam to izgleda kao sitnica, ali pogodilo me je kao iznenadni udarac. Jedino svjetlo pored nas bila je lanterna na kormilu. Lice stvorenja je na trenutak bilo okrenuto od tamne, zvjezdane pozadine prema tom svjetlu i u njegovim očima, koje su sjajile prema meni, zasjalo je blijedozeleno svjetlo. Tada nisam znao da crvenkasti sjaj, u najmanju ruku, nije uobičajen u ljudskim očima. Meni je to izgledalo kao neki odraz nečovječnosti. Ta crna pojava, s vatrenim očima, odvratila je sve moje misli i osjećaje odraslog čovjeka, pa su se za trenutak u moj um vratili zaboravljeni užasi iz djetinjstva. Tada je taj učinak prošao, kako se i pojavio. Čudna, crna figura čovjeka, figura od ne prevelike važnosti, oslanjala se na platnenu ogradu prema svjetlu zvijezda. Primijetio sam da mi Montgomery nešto govori.

"Mislím da biste trebali ući", reče on, "ako vam je dosta ovoga."

Odgovorio sam mu nepovezano. Spustili smo se unutra i poželio mi je laku noć na vratima moje kabine.

Te noći sam imao vrlo neugodne snove. Blijedi mjesec je izišao kasno. Sablasno bijela zraka njegove svjetlosti prolazila je kroz moju kabinu stvarajući zlokobne sjene na podnim daskama pored ležaja. Tada su se lovački psi probudili i počeli zavijati i lajati, tako da sam sanjao na mahove i slabo spavao do svitanja.

ČOVJEK KOJI NIJE IMAO KAMO OTIĆI

Rano ujutro (to je bilo drugog dana nakon mog oporavka i, vjerujem, četvrtog dana od moga spašavanja), probudio sam se kroz bujicu burnih snova o puškama i urlajućoj svjetini. Začuo sam divlju galamu iznad sebe. Protrljao sam oči i ležao slušajući buku znajući gdje se nalazim. Tada se naglo začulo tapkanje bosih nogu, zvuk bacanja teških predmeta, žestoko škripanje i zveket lanaca. Začuo sam pljuskanje vode kada je brod naglo zaokrenuo, a blatnjavi žutozeleni valovi zapljusnuli su mali okrugli prozor ostavivši trag na njemu. Na brzinu sam navukao odjeću i izišao na palubu.

Popeo sam se po ljestvama i nasuprot rumenom nebu, jer je sunce upravo izlazilo, ugledao sam široka leda i crvenu kapetanovu kosu, a preko njegovih ramena, pumu koja se vrtjela dok su je dizali čekrkom na dizalici krmenog jarbola.

Sirota životinja je, zgrčena na dnu svog kaveza, bila užasno preplašena.

"Iskrcajte ih!", derao se kapetan. "Iskrcajte ih! Brzo ćemo očistiti brod od njih."

Stajao mi je na putu pa sam ga morao udariti po ramenu kako bih izišao na palubu. Naglo se okrenuo i posrnuo unatrag nekoliko koraka, pa se zabuijio u mene. Nije mi bito potrebno stručno oko da utvrdim kako je čovjek još uvijek pijan.

"Halo!", reče on glupavo i uz trag prepoznavanja u očima. "Zar ne, to je gospodin - gospodin?"

"Prendick", reko.

"Prokleti Pendick!", reče on. "Zaveži - to je tvoje ime! Gospodin Zaveži!"

Ne bi bilo dobro odgovarati divljaku, ali zasigurno nisam očekivao njegov sljedeći pokret. Ispružio je ruku prema prolazu, gdje je Montgomery stajao i razgovarao s krupnim, sivokosim čovjekom koji je nosio prljave, plave, flanelne hlače. Čovjek se popeo na brod.

"Ovuda, prokleti gospodine Zaveži! Ovuda!", rikao je kapetan.

Montgomery i njegov pratiac su se okrenuli na njegov glas.

"Što time mislite?", reko.

"Ovuda, prokleti gospodine Zaveži, baš to mislim! Dolje s broda gospodine Zaveži, i to brzo! Upravo čistimo brod - čistimo cijeli blagoslovljeni

brod i vi ćete van!"

Zabezegnuto sam zurio u njega. Tada sam shvatio da je to bilo upravo ono što sam želio. Nije trebalo žaliti za izgubljenom mogućnošću da, kao jedini putnik, putujem s tim svadljivim pijancem. Okrenuo sam se prema Montgomeryju.

"Ne možemo vas primiti", sažeto reče Montgomeryjev pratilac.

"Ne možete me primiti?", rekoh prestravljeno. Imao je najčestitije i najodlučnije lice koje sam ikada ugledao.

"Gledajte", započeo sam okrećući se kapetanu.

"Iskrcajte se!", reče kapetan. "Ovaj brod više nije za zvijeri i ljudoždere i one još gore od zvijeri. Vi idete dolje s broda gospodine Zaveži. Ako vas oni ne mogu primiti, svejedno se iskrcaвате. Ali svakako idete s vašim prijateljima. Završio sam zauvijek s tim blagoslovljenim otokom. Amen! Dosta mi ga je."

"Ali, Montgomery", molio sam.

Iskrivio je donju usnu i beznadno nj ihao glavom prema sivokosom čovjeku kako bi pokazao nemogućnost da mi pomogne.

"Ja ću to sada riješiti", reče kapetan.

Tada je počela zanimljiva prepirka iz tri kuta. Naizmjenice sam molio trojicu ljudi, najprije sivokosog čovjeka da mi dozvoli da se iskracam, a zatim pijanog kapetana da me zadrži na brodu. Čak sam proklinjao mornare. Montgomery nije rekao niti riječi, nego je samo tresao glavom. "Kažem vam da se iskrcaвате", bio je kapetanov refren. "Neka bude proklet zakon! Ja sam ovdje kralj." Moram priznati da mi je na kraju, usred žestoke prepirke, pukao glas. Osjetio sam nalet histerične neobuzdanosti, pa sam otišao na krmu i žalosno buljio u ništa.

U međuvremenu su mornari brzo napredovali s istovarom paketa i životinja u kavezima. Veliki brodski čamac, s dva uspravna vitla, ležao je ispod razine škunine palube i u njoj se zibala čudna roba. Nisam vidio radnike s otoka koji su primali pakete jer je trup čamca bio od mene skriven škuninim bokom. Ni Montgomery ni njegov pratilac nisu na mene obraćali pažnju, nego su se uključili u pomoć i usmjeravanje četiri ili pet mornara pri iskrcaju robe. Kapetan je prišao više ometajući nego pomažući. Bio sam očajan i bez nade. Stajao sam tu u vjeri da će se stvari riješiti same od sebe i nisam mogao odoljeti pobudi da se smijem svojoj bijednoj neprilici. Osjetio sam jad radi izostanka doručka. Glad i nedostatak krvnih tjelešaca oduzimaju čovjeku muževnost. Jasno sam osjećao da nemam snage oduprijeti se kapetanu i njegovu izboru da

me izbaciti, kao ni nametnuti se Montgomeryju i njegovu pratiocu. Tako sam pasivno čekao sudbinu dok se rad na prijenosu Montgomeryjeva vlasništva na veliki čamac odvijao kao da ne postojim.

Posao je upravo bio završen i došlo je do gužve. Gurali su me prema prolazu čemu sam se slabo opirao. Pri tome sam čak ugledao neobična, smeđa lica ljudi u čamcu s Montgomeryjem. Čamac je sada bio natovaren i žurno odgurnut. Ispod mene se pojavio procjep ispunjen zelenom vodom i gurao sam se svim snagama natrag da ne padnem naglavačke. Radnici u čamcu su uzvikivali poruge i čuo sam Montgomeryja kako ih kori. Tada su me kapetan i njegov pomoćnik, uz pomoć još jednog mornara, pogurali preko stražnje palube do krme.

Mali čamac za spašavanje "Lady Vain" bio je privezan straga. Bio je dopola ispunjen vodom, nije imao vesla i na njemu nije bilo namirnica. Odbio sam se ukrcati na njega, te sam se punom dužinom bacio na palubu. Na kraju su me, uz pomoć užeta, spustili u čamac (jer na krmi nije bilo ljestvi) i pustili me da plovim. Struja me polako nosila od škune. U nekoj vrsti omamljenosti, vidio sam kako su se sve ruke prihvatile glavnog jedra i kako se škuna polagano, ali sigurno, okrenula prema vjetru. Jedra su vijorila, a zatim su se ispupčila pod naletom vjetra. Buljio sam u njezin bok, strmo nagnut prema meni zbog pritiska vjetra, a zatim mi je nestala iz vidokruga.

Nisam okrenuo glavu da je pratim. U početku sam teško mogao vjerovati što se dogodilo. Čučao sam omamljen na dnu čamca i zbunjeno buljio u pusto, uljasto more. Tada sam shvatio da se opet nalazim u tom svom malom paklu, ovaj put napola potopljen. Pogledavši iza sebe preko ruba čamca, vidio sam škunu kako stoji na udaljenosti. Crvenokosi kapetan mi se izrugivao preko platnene ograde. Okrenuvši se prema otoku, vidio sam kako se veliki čamac smanjuje približavajući se plaži.

Odjednom mi je postala jasna okrutnost tog napuštanja. Nije postojao način da dođem do kopna, osim ako bi me tamo povukla struja. Sjetite se da sam još uvijek bio slab od avanture u čamcu. Bio sam iscrpljen i malodušan. Trebao sam biti srčaniji, ali odjednom sam počeo jecati i plakati. Nisam to napravio od ranog djetinjstva. Suze su mi klizile niz lice. U zanosu očaja udario sam šakama u vodu na dnu čamca i divlje lupao u rub. Glasno sam motio Boga da umrem.

OPAKI LAĐARI

Vidjevši da sam stvarno bio prepušten sudbini, otočani su se sažalili. Struja me je lagano nosila prema istoku, približavajući me koso prema otoku, te sam s velikim olakšanjem vidio kako se veliki čamac okreće i vraća prema meni. Bio je teško opterećen i mogao sam opaziti, kada je došao bliže, Montgomeryjeva pratioca bijele kose i širokih ramena, kako zgrčen sjedi s psima među sanducima u stražnjem dijelu čamca. Ta me osoba gledala nepomično i bez riječi. Nakaza crna lica zurila je u mene pogurena blizu pume. Pokraj njih su bila tri čovjeka - tri momka neobično surova izgleda na koje su lovački psi divlje režali. Montgomery, koji je upravljao, doveo je čamac do mene, ustao, uhvatio užu za vezanje mog čamca i pričvrstio ga na rudo kormila kako bi me teglio jer na velikom čamcu nije bilo mjesta.

Tada sam već prebrodio histeričnu fazu i dosta hrabro sam odgovorio na njegov pozdrav kada se približio. Rekao sam mu da mi je čamac skoro potopljen pa mi je dodao lopaticu za crpljenje. Naglo zatezanje užeta između čamaca odbacilo me unazad. Neko sam vrijeme bio zauzet crpljenjem vode.

Dok je u čamcu bilo vode (voda je u čamac došla radi tegljenja, a inače je bio potpuno čitav), nisam imao vremena ponovno gledati ljude u velikom čamcu. Čovjek bijele kose me još uvijek uporno promatrao, ali kako sam sada tumačio, s izrazom određene neodlučnosti. Kada su nam se oči susrele, pogledao je lovačkog psa koji mu je sjedio među koljenima. Bio je snažno građen, kako rekoh, s finim čelom i vrlo grubim oblikom lica, a njegove oči imale su neobične nabore kože iznad kapaka, koji se inače pojavljuju u odmakloj dobi. Spušteni krajevi usta su mu davali izraz ratoborne odlučnosti. Govorio je Montgomeryju suviše tihim glasom da bih ga mogao čuti.

Moje oči su prešle s njega na njegova tri čovjeka, odnosno čudnu posadu. Vidio sam samo njihova lica na kojima je bilo nešto, nisam znao što, ali je u meni izazvalo grč gađenja. Neprekidno sam ih gledao i nije me napuštao taj osjećaj, iako nisam mogao vidjeti što ga je izazvalo. Tada mi je izgledalo da su ti ljudi smeđi, ali su njihovi udovi bili neobično umotani u neki tanki, prljavi, bijeli materijal do prstiju i stopala. Ranije nikada nisam vidio tako umotane ljude, a žene samo na Istoku. Imali su i turbane ispod kojih su me promatrala njihova zlobna lica s izbočenim donjim vilicama i širokim očima. Imali su ravnu, crnu kosu sličnu konjskoj dlaci i izgledalo je da tjelesnom gradom već pri sjedenju nadvisuju sve ljudske rase koje sam vidio. Bjelokosi čovjek, za

kojeg sam bio siguran da je visok dobra dva metra, bio je sjedećke za glavu manji od bilo koga od njih trojice. Kasnije sam vidio da nijedan od njih nije bio stvarno veći od mene, ali njihov trup je bio abnormalno dugačak, a bedra kratka i neobično iskrivljena. U svakom slučaju, bili su začuđujuće ružna grupa. Preko njihovih glava, ispod prednjeg čekrka, virilo je crno lice čovjeka čije su oči svijetlile u mraku. Kada sam se zagledao u njih, primijetili su, i svi su okrenuli glave od mog direktnog pogleda i gledali su me na čudan, prikriven način. Pomislio sam da im to smeta, pa sam prebacio pažnju na otok kojemu smo se približavali.

Bio je nizak i pokriven gustom vegetacijom, pretežno nekom vrstom palmi koja je za mene bila nova. Iz jedne točke se u beskrajnu visinu, ukoso, dizala tanka, bijela spirala pare, koja se zatim raspršivala poput paperja. Sada smo se nalazili u zagrljaju širokog zaljeva, okruženog s obje strane niskim brežuljcima. Plaža je imala tamnosivi pijesak i koso se uzdizala do grebena, možda dvadeset ili dvadeset pet metara iznad razine vode i neravno se sastajala s drvećem i raslinjem. Na pola puta nalazila se pravokutna ograda od nekog sivkastog kamena, za kojeg sam kasnije otkrio da je bio djelomično sastavljen od koralja, a djelomično od lave građene od plavučca. Dva slamnata krova virila su iz unutrašnjosti ograde. Uz vodu nas je čekao neki čovjek. Dok smo još bili daleko, činilo mi se da sam vidio još neka nakazna stvorenja kako bježe u grmlje iznad kosine, ali kada smo prišli bliže, nisam vidio niti jednoga. Čovjek je bio umjerene visine i crnačkog lica. Imao je široka usta, gotovo bez usnica, izuzetno slabašne ruke, dugačka, tanka stopala i savinute noge, a stajao je, s isturenim, grubim licem, buljeći prema nama. Bio je obučen kao Montgomery i njegov bjelokosi pratilac: u jaknu i hlače od plavog platna. Kada smo došli još bliže, to stvorenje je počelo trčati amo-tamo po plaži, čineći najgrotesknije kretnje.

Na Montgomeryjevu zapovijed, četiri osobe su iskočile iz velikog čamca i vrlo nespretnim kretnjama povukle čekrke. Montgomery nas je doveo u malo, usko pristanište iskopano na plaži. Tada je čovjek na plaži požurio prema nama. To pristanište, kako sam ga zvao, bio je zapravo samo jarak, dovoljno dugačak u toj fazi plime da prihvati veliki čamac. Čuo sam kako je pramac udario u pijesak. Odbacio sam čamac od kormila velikog čamca lopaticom za crpljenje i pristao na obalu oslobadajući uže za vezanje. Trojica umotanih ljudi su se spretnim pokretima uzverali na pijesak i nastavili su iskrcavati teret uz pomoć čovjeka na plaži. Posebno su me pogodili neobični pokreti nogu trojice omotanih i bandažiranih lađara, ne radi ukočenosti, nego neobične

iskrivljenosti, jer kao da su bile postavljene na krivom mjestu. Psi su režali i zatezali svoje lance skačući prema tim ljudima kada se s njima iskrcao bjelokosi čovjek. Tri velika čovjeka su međusobno razgovarala grlenim glasovima. Čovjek koji nas je čekao na plaži počeo je s njima uzbuđeno čavrljati, mislio sam na stranom jeziku, i ubrzo su stavili ruke na neke omote složene blizu krme. Negdje sam čuo takav govor, ali nisam se mogao sjetiti gdje. Bjelokosi čovjek je stajao, boreći se s gužvom koju je stvaralo šest pasa, izvikujući naredbe preko njihove galame. Montgomery se, nakon što je skinuo kormilo, također iskrcao i svi su počeli raditi na istovaru. Bio sam previše iscrpljen dugim gladovanjem i suncem, koje me pržilo po nepokrivenoj glavi, da bih mogao ponuditi svoju pomoć.

Izgledalo je da se bjelokosi čovjek sjetio moje nazočnosti, pa mi je prišao.

"Izgledate", rekao je, "kao da niste dovoljno doručkovali." Njegove male oči bile su sjajno crne ispod teških obrva. "Moram se ispričati zbog toga. Sada ste naš gost i moramo vas ugostiti, iako ste, kao što znate, nepozvani." Prodorno me je pogledao u lice. "Montgomery kaže da ste obrazovan čovjek, gospodine Prendick. Kaže da znate nešto o znanosti. Mogu li vas pitati što to znači?"

Rekao sam mu da sam proveo nekoliko godina na Kraljevskom fakultetu i da sam izvršio neka biološka istraživanja kod Huxleyja.

Na to je lagano podigao obrve. "To donekle mijenja situaciju gospodine Prendick", reče on s nešto više poštovanja u pristupu. "Slučajno smo mi ovdje biolozi. Ovo je neka vrsta biološke stanice." Zadržao je pogled na čovjeku u bijelom koji je bio zaposlen vučenjem pume na valjcima prema dvorištu ograđenom zidom. "U najmanju ruku ja i Montgomery", dodao je. "Ne mogu vam reći kada ćete moći otići odavde. Nismo ni na jednom plovnom putu. Brod vidimo jednom u dvanaest mjeseci, ili tako nekako."

Naglo me je napustio i krenuo uz plažu iza te grupe i mislim da je ušao u ograđeni prostor. Ostala dvojica su s Montgomeryjem slagala hrpu malih paketa na niska kolica s kotačima. Ljama se još nalazila u dugačkom čamcu sa sanducima za kuniće. Lovački psi su još bili privezani za veslačke klupice. Gomila stvari bila je naslagana i tri čovjeka su držala kolica. Osjetili su težinu od jedne tone ili više nakon što je ukrcana puma. Sada ih je Montgomery ostavio i, vraćajući se k meni, ispružio ruku.

"Zadovoljan sam", reče on, "svojom ulogom. Kapetan je bio glupi magarac. Učinio je stvari vrlo napete za vas".

"To ste bili vi", reko, "koji ste me opet spasili."

"To ovisi. Obećavam da ćete vidjeti da je ovaj otok paklenski zanimljivo mjesto. Pažljivo bih se kretao da sam na vašem mjestu. *On...* ", oklijevao je, pa je izgledalo da je promijenio mišljenje o onome što je htio reći. "Zelio bih da mi pomognete s tim kunićima", reče.

Njegovo je postupanje s kunićima bilo neobično. Motao sam se u čamcu s njim i pomogao mu izvući na obalu jedan od sanduka. Čim smo to napravili, otvorio je vrata na sanduku i, naginjući ga na jednu stranu, istresao njegov živi sadržaj na tlo. Ispali su u napetoj gomili, jedan preko drugoga. Pljesnuo je i oni su nakon toga odjurili svojim skakutavim hodom uz plažu. Mislim da ih je bilo petnaest ili dvadeset.

"Rastite i množite se moji prijatelji", reče Montgomery. "Popunite otok. Ovdje smo imali određeni manjak mesa."

Dok sam gledao kako nestaju, bjelokosi čovjek se vratio s bocom konjaka i nekoliko biskvita. "Nešto da možete nastaviti, Prendick", reče mnogo srdačnijim tonom nego ranije. Nisam se ustručavao, nego sam se odmah dao na posao s biskvitima, dok je bjelokosi čovjek pomagao Montgomeryju osloboditi još više kunića. Do kuće, u kojoj je bila puma, dopremljena su tri velika sanduka. Konjak nisam ni dirnuo jer sam od rođenja apstinent.

ZABRAVLJENA VRATA

Čitatelji će vjerojatno shvatiti da je u početku za mene sve bilo tako neobično i da je moj položaj bio posljedica tako neočekivanih događaja da nisam mogao raspoznati relativnu neobičnost ove ili one stvari. Slijedio sam ljamu uz plažu, kada me dostigao Montgomery i tražio da ne ulazim u ograđeni prostor. Primijetio sam da je puma u svom kavezu i da je gomila paketa bila postavljena izvan ulaza u taj četverokut.

Okrenuo sam se i vidio da je veliki čamac sada prazan, da je isplovio iz jarka i da je nasukan na pijesak. Bjelokosi čovjek je hodao prema nama. Oslovio je Montgomeryja. "I sada dolazi na red problem ovog nepozvanog gosta. Što ćemo s njim?"

"On zna nešto o znanosti", reče Montgomery.

"Nestrpljivo čekam da se ponovno vratim na posao s novim materijalom", reče bjelokosi čovjek pokazujući prema ograđenom prostoru. Oči su mu se zasvijetlile.

"Zaista ti vjerujem", reče Montgomery u najsrdačnijem tonu.

"Ne možemo ga poslati tamo, a nemamo vremena da mu sagradimo novu kolibu. Sigurno mu još ne možemo pokloniti povjerenje."

"U vašim sam rukama", rekoš. Ne znam što je mislio pod tim "tamo".

"Razmišljao sam o nekim stvarima", odgovorio je Montgomery. "Imam sobu s vanjskim vratima."

"To je to", reče spremno stariji gledajući prema Montgomeryju i sva trojica krenusmo prema ograđenom prostoru. "Žao mi je držati se tajnovito, ali sjetite se da ste nepozvani. Naša mala ustanova ovdje sadrži tajnu ili nešto slično, a zapravo je jedna vrsta modrobradove sobe. Za razumnog čovjeka ništa strašno, ali sada dok vas još ne poznajemo..."

"Zacijelo", rekoš, "bio bih budala, kada bih se uvrijedio na odbijanje povjerenja."

Iskrivio je svoja tvrda usta u lažni osmijeh. Bio je od onih mrkih ljudi koji se smiju s kutovima usta prema dolje, čime je odao priznanje mojoj popustljivosti. Prošli smo pored glavnog ulaza ograđenog prostora. To su bila teška drvena vrata, uokvirena željezom i zabravljena. Teret iz velikog čamca bio je naslagan izvan njih, a iza ugla smo naišli na mali kućni prilaz koji ranije nisam primijetio. Bjelokosi čovjek je izvadio svežanj ključeva iz džepa svoje

zamašćene plave jakne, otvorio ta vrata i ušao. Posebno su me se dojmili njegovi ključevi i razrađeno zaključavanje mjesta, čak i kada ga je mogao nadgledati. Slijedeći ga našao sam se u malom stanu, namještenom jednostavno, ali ne neudobno. Unutarnja vrata, koja su bila pritvorena, otvarala su se u popločeno dvorište. Montgomery je odjednom zatvorio ta unutarnja vrata. Mreža za spavanje je bila obješena preko mračnijeg ugla sobe, a mali prozor bez stakla, zaštićen željeznom šipkom, gledao je prema moru.

Bjelokosi mi je rekao da će to biti moj stan. Unutarnja vrata, za koja je rekao da će ih "iz straha od nezgoda" zaključati na drugoj strani, bila su moja granica prema unutrašnjosti. Prizvao je moju pažnju zgodnoj ležaljci ispod prozora i jednoj zbirci starih knjiga na polici pored viseće mreže, koje su, kako sam primijetio, bile uglavnom knjige iz područja kirurgije i izdanja klasika na latinskom i grčkom (jezicima koje sam s teškoćom čitao). Napustio je sobu kroz vanjska vrata kako bi izbjegao ponovno otvaranje unutarnjih.

"Obično ovdje jedemo", reče Montgomery i zatim kao u nedoumici izide za njim. Čuo sam kako zove Moreaua i mislim da, u tom trenutku, to nisam primio k znanju. Dok sam pregledavao knjige na polici doprlo mi je do svijesti pitanje: "Gdje sam prije već čuo ime Moreau?" Sjeo sam ispred prozora, izvadio preostale biskvite i pojeo ih s velikim apetitom. "Moreau!"

Kroz prozor sam vidio jednog od tih neopisivih ljudi u bijelom kako vuče sanduk po plaži. U trenutku ga je sakrio okvir prozora. Tada sam, iza sebe, začuo umetanje i okretanje ključa u bravi. Uskoro sam začuo, kroz zatvorena vrata, galamu lovačkih pasa koji su bili dovedeni s plaže. Nisu lajali nego su dahtali i čudno režali. Mogao sam čuti brzo tapkanje njihovih nogu i Montgomeryjev glas koji ih je umirivao.

Dojmila me razrađena tajnovitost te dvojice ljudi u odnosu na sadržaj mjesta i neko vrijeme sam razmišljao o tome i neopisivoj mi poznatosti imena Moreau. Ali ljudsko pamćenje je tako čudno da nisam mogao prizvati to čuveno ime u njegovoj pravoj povezanosti. Odatle su moje misli prešle na neodređenu čudnovatost deformiranog čovjeka na plaži. Nikada nisam vidio takav način hoda i tako čudne kretnje kao one koje je pravio dok je vukao sanduk. Prisjetio sam se da me nijedan od tih ljudi nije oslovio, iako sam većinu od njih uhvatio kako me ponekad gledaju na posebno prikriven način, sasvim različito od otvorenog buljenja neizvještačenih divljaka. Zaista su svi izgledali jako šutljivo, a kada su i govorili, imali su vrlo nesiguran glas. Što s njima nije bilo u redu? Tada sam se prisjetio očiju nespretnog čovjeka koji je bio s Montgomeryjem.

Upravo kada sam pomislio na njega, on je ušao. Bio je odjeven u bijelo i

nosio je mali poslužavnik s kavom i kuhanim povrćem na njemu. Teško sam potisnuo trzaj užasa kada je došao Ijubazno se priginjući i postavljajući poslužavnik na stol, ispred mene. Iznenadenost me je paralizirala. Ispod njegovih vlaknastih kovrči, vidio sam mu uho koje je iznenada iskočilo iznad mene, blizu mog lica. Čovjek je istaknuo uši, pokrivena finom, smeđom dlakom!

"Vaš doručak gospodine", reče.

Buljio sam u njegovo lice ne pokušavajući mu odgovoriti. Okrenuo se i krenuo prema vratima čudno me promatrajući preko ramena. Dok sam ga gledao, nekim čudnim procesom nesvjesnog razmišljanja u glavi mi se rodila rečenica: "Moreauove divote!" Je li to bilo to? "Moreauove! Ah!" Vratio sam se u mislima deset godina unazad. "Moreauove grozote!" Rečenica je u tom trenutku slobodno kružila mojim mislima, a tada sam je vidio ispisanu crvenim slovima na malenom letku boje kože. Čitanje je izazivalo jezu i strah. Tada sam se jasno sjetio svih pojedinosti. Taj davno zaboravljeni letak vratio mi se u pamćenje s početnom jasnoćom. Bio sam tada samo dječarac, dok je Moreau pretpostavljam imao već pedeset. Bio je istaknut i utjecajan fiziolog, dobro poznat u znanstvenim krugovima po izvanrednoj maštovitosti i gruboj neposrednosti u raspravama.

Je li to taj isti Moreau? Objavio je nekoliko vrlo iznenađujućih činjenica u vezi transfuzije krvi i bio je poznat po vrijednom radu na patološkim izraslinama. Tada je njegova karijera iznenada prestala. Morao je napustiti Englesku. Novinar je, s namjerom da objavi senzacionalna otkrića, dobio pristup njegovu laboratoriju u svojstvu asistenta. Uz pomoć šokirajuće nezgode (ako je to bila nezgoda), njegov je stravični letak postao poznat. Na dan njegova objavljivanja, bijedni pas, oderan i osakaćen na razne načine, pobjegao je iz Moreauove kuće. To je bilo ludo vrijeme i jedan čuveni izdavač, rođak privremenog laboratorijskog asistenta, prizvao je savjest nacije. Nije bilo prvi put da se savjest okrene protiv istraživačkih postupaka. Doktor je, jednostavno, bio istjeran iz zemlje. Možda je to i zaslužio, ali ja još uvijek mislim da su mlaka podrška njegovih suradnika na istraživanjima i njegovo isključivanje iz društva znanstvenika bili sramotna stvar. Po pričanju novinara neki od njegovih eksperimenata bili su nužno okrutni. Možda je kupio svoj društveni mir napuštajući istraživanja, ali ih je očigledno jako zavolio, kao i mnogi drugi koji su jednom pali pod njihov nadvladavajući čar. Bio je neoženjen i zaista se nije morao brinuti ni o čemu, osim o vlastitom interesu.

Stekao sam uvjerenje da je to morao biti isti čovjek. Sve je ukazivalo na

to. Postalo mi je jasno čemu je bila namijenjena puma i druge životinje, koje su sada bile dovedene, s ostalom prtljagom, u ograđeni prostor iza kuće. Zanimljiv, nejasan zadržak, dašak nečeg poznatog, vonj nečeg što je bilo u pozadini mog svjesnog trenutka, odjednom je izbio u prednji plan mojih razmišljanja. To je bio antiseptički miris prostora za sterilizaciju. Čuo sam kroz zid pumu kako reži i psa koji je zavijao kao da je udaren.

Za čovjeka koji se bavi znanostima, zasigurno nije bilo ničeg užasnog u vivisekciji^[2] i njezinoj tajnovitosti. Nekim čudnim skokom u mojim mislima. uspravljene uši i svjetleće oči Montgomeryjeva pratioca pojavile su se ispred mene izazivajući neugodan utisak. Buljio sam pred sebe u zeleno more, smrzavajući se pod osvježavajućim povjetarcem i puštao da se ta i druge čudne uspomene, od posljednjih nekoliko dana, love kroz moje misli.

Što je to moglo značiti? Zaključani ograđeni prostor na osamljenom otoku, čuveni znanstvenik na području vivisekcije i ti nakazni, iskrivljeni ljudi?

PUMINI KRIKOVI

Montgomery je prekinuo moju zbrku tajanstvenih razmišljanja i sumnji oko jedan sat, a pratio ga je njegov groteskni pomoćnik, noseći poslužavnik s kruhom, nekim zelenilom i jelima, bocom viskija, vrčem vode i tri čaše, te nožem. Postrance sam bacio pogled na to čudno stvorenje i vidio da me promatra svojim neobičnim, nemirnim očima. Montgomery je rekao da bi sa mnom rado ručao, ali da je Moreau previše zauzet nekim poslom i da ne može doći.

"Moreau!", rekoh. "Znam to ime."

"Vraga znate!", reče on. "Kakva sam budala bio što sam vam ga spomenuo! Mogao sam znati. To će vam svakako dati nagovještaj naše tajne. Viski?"

"Ne hvala, ja sam apstinent."

"Volio bih da sam i ja. Nema koristi zaključavati vrata nakon što je konj ukraden. Ta paklena stvar me i dovela ovdje. To i maglovita noć. Mislio sam da imam sreću kada mi je Moreau ponudio da će me povesti. Neobično."

"Montgomery", rekoh iznenada kada su se zatvorila vanjska vrata. "Zašto je vaš čovjek naćulio uši?"

"Prokletstvo!", reče on s punim ustima od prvog zalogaja. Trenutak je buljio u mene, a zatim ponovio: "Naćulio uši?"

"Malo zašiljene", rekoh uzbuđeno dišući, ali što sam mirnije mogao, "i fina, crna dlaka na rubovima?"

Sam se, otežući, poslužio viskijem i vodom. "Mislio sam da mu kosa prekriva uši."

"Vidio sam ga dok je stajao pored mene stavljajući na stol kavu koju ste mi poslali. I njegove oči sjaje u mraku."

Tada se Montgomery već oporavio od iznenađenja mojim pitanjem. "Uvijek sam mislio", reče on promišljeno, s određenim naglaskom pri pogrešnom načinu izgovaranja slova, "da ima nešto neobično s njegovim ušima, jer ih je čudno pokriva. Kako su izgledale?"

Bio sam uvjeren, zbog načina na koji je govorio, da je neznanje bilo glumljeno. Ipak, nisam mu mogao reći da mislim kako laže. "Naćuljene", rekoh, "vrlo malene i dlakave, izrazito dlakave. Taj je čovjek jedno od najčudnijih bića koje sam ikada vidio."

Oštar, promukao krik životinjske boli došao je iza nas iz ograđenog prostora. Njegova dubina i jakost svjedočili su da se radi o pumi. Vidio sam trzaj straha kod Montgomeryja.

"Da?", reče on.

"Gdje ste pokupili to stvorenje?"

"San Francisco. Priznajem da je ružna zvijer, znate. Poluinteligitan. Ne sjeća se otkuda je došao. Ali naviknut sam na njega. Oboje smo. Kako vas se dojmio?"

"Neprirodan je", rekoh. "Ima nešto u njemu, nemojte misliti da fantaziram, ali daje mi pomalo odvratn utisak i mišići mi se grče kada mi se približava. Ima u njemu nešto vražjeg."

Montgomery je prestao jesti dok sam mu to govorio. "Čudno!", reče. "Ja to ne vidim!" Ponovno se prihvatio hrane. "Nisam imao pojma o tome", reče on žvačući. "Posada škune mora da je osjećala isto. Napadali su jasnog vraca. Vidjeli ste kapetana?"

Odjednom je puma ponovno zaurlala, ovaj put još bolnije. Montgomery je kleo ispod glasa. Pomišljao sam da navalim na njega pitanjima o čovjeku na plaži. Tada si je jedna zvijer iznutra ponovno dala oduška nizom kratkih, oštrih krikova.

"Vaši ljudi na plaži", upitah, "koja je to rasa?"

"Odlični momci, zar ne?", reče on odsutan mislima, mršteći obrve kada je životinja ponovno oštro kriknula.

Nisam više ništa rekao. Začuo se još jedan krik, gori od prethodnog. Gledao me svojim zamućenim, sivim očima i tada je uzeo još viskija. Pokušavao me uvući u raspravu o alkoholu, tvrdeći da mi je njime spasio život. Nestrpljivo je želio naglasiti da sam mu dugovao život. Odgovarao sam mu rastreseno.

Naš ručak se bližio kraju. Nakazno čudovište, sa šiljastim ušima, očistilo je ostatke sa stola. Montgomery me ostavio samog u sobi. Čitavo je to vrijeme bio u stanju loše prikrivene razdraženosti zbog buke koju je stvarala puma pod vivisekcijom. Govorio je o svom neobičnom nedostatku živaca i prepustio me mojoj aktivnosti.

Bio sam jako iznerviran krikovima koji su postajali sve dublji i jači kako je poslijepodne odmicalo. U početku je to bilo bolno, a onda me njihovo neprestano ponavljanje izbacilo iz ravnoteže. Bacio sam bilješke iz Horacea, kojega sam upravo čitao, i počeo grčiti šake, gristi usne i odmjeravati sobu

koracima. Na kraju sam uši začepio prstima.

Emocionalni pritisak tih krikova rastao je u meni neprekidno, da bi na kraju dosegao takav izražaj patnje koji, u tom ograđenom prostoru, više nisam mogao izdržati. Izišao sam kroz vrata u uspavljujuću vrućinu kasnog poslijepodneva i hodao do glavnog ulaza, koji je ponovno bio zaključan, što sam primijetio kada sam zašao za ugao zida.

Vani su se pumini krikovi čuli još jače. Izgledalo je da je u njima našao izraz bol čitavog svijeta. Ja sam znao za takvu bol u susjednom prostoru, ali da je bila nijema, vjerujem da bih ju mogao podnijeti. Ili sam barem tako mislio. Ali kada se ta patnja izražava glasom i potresa naše živce, počne nas mučiti sažaljenje. Ali usprkos žarkom suncu i zelenim lepezama drveća, koje se njihalo na umirujućem morskom povjetarcu, svijet mi je bio u zbrci, zamagljen crnim i crvenim jurećim prikazama, sve dok nisam došao izvan dometa zvuka iz kockasto ograđene kuće.

BIĆE U ŠUMI

Koračao sam kroz raslinje koje je prekrivalo greben iza kuće ne obazirući se kuda idem. Prošao sam kroz sjenu guste skupine stabala i našao se na drugoj strani grebena, na silaznom putu prema potočiću koji je tekao uskom dolinom. Zastao sam i slušao. Radi udaljenosti ili radi mase gustog zelenila, bio je umrtvljen svaki zvuk koji bi mogao doći iz ograđenog prostora. Zrak je bio tih. Tada se uz šuškanje pojavi zec i pobjegne uz kosinu ispred mene. Oklijevao sam, a zatim sam sjeo na rub sjene.

Mjesto je bilo ugodno. Potočić je bio skriven bujnom vegetacijom obronaka, osim na jednom mjestu gdje sam spazio trokutasti komadić njegove svjetlucave vode. Na daljoj strani sam, kroz plavkastu izmaglicu, ugledao splet drveća i puzavica, a iznad njih svijetlo plavetnilo neba. Tu i tamo je bijela ili grimizna mrlja ukazivala na cvjetanje neke biljke penjačice. Neko vrijeme sam odmarao oči na toj sceni, a zatim mi se opet vratila u misli čudna osobitost Montgomeryjeva čovjeka. Bilo je previše vruće za suvislo razmišljanje, pa sam pao u umrtvljeno stanje između sna i zbilje.

Iz tog stanja sam se trgnuo, nakon ne znam koliko vremena, radi šuštanja u zelenilu na drugoj strani potoka. Tada se iznad obronka potoka nešto iznenada pojavilo. U početku nisam mogao razabrati što je to. Sagnulo je svoju okruglu glavu prema vodi i počelo piti. Tada sam vidio da se radi o čovjeku koji hoda na sve četiri, kao životinja. Bio je obučen u plavkastu odjeću, ilnao je crnu kosu; a koža mu je bila bakrene boje. Činilo se da je groteskna ružnoća bila neizbježna osobina tih otočana. Mogao sam čuti njegovo srkanje vode dok je pio.

Kad sam se nagnuo naprijed, da ga bolje vidim, ruka mi je dotaknula komad lave koji se otkotrljao niz kosinu. Uzdigao se na noge i promatrao me brišući usta svojom nezgrapnom rukom. Noge su mu bile duge jedva za polovicu tijela. Gotovo minutu smo zbunjeno buljili jedan u drugoga. Tada se on odšuljao među grmlje desno od mene, zaustavljajući se jednom ili dvaput da pogleda unatrag. Mogao sam čuti kako šuštanje paprati polako slabi s udaljenošću i nestaje. Dugo nakon što je nestao, ostao sam sjediti zureći u smjeru njegova odlaska. Moj uspavljujući mir je nestao.

Preplašila me buka iza leđa i, naglo se okrenuvši, ugledao sam treptaj bijelog repa kunića koji je nestajao iznad kosine. Skočio sam na noge. Pojava tog grotesknog, poluživotinjskog stvorenja odjednom je ispunila poslijepodnevenu tišinu. Gledao sam oko sebe vrlo nervozno i požalio sam što

nemam oružje. Tada sam pomislio da je čovjek kojega sam upravo vidio bio odjeven u plavkastu odjeću i da nije bio gol, kakav bi trebao biti da je divljak. Pokušao sam se uvjeriti da je, naposljetku, on vjerojatno bio mirne naravi i da tupa okrutnost njegova izraza nije bila stvarna.

Bio sam vrlo uznemiren tom pojavom. Hodao sam lijevo uz nagib, okrećući glavu, zagledavajući na sve strane kroz tijesno zbijena debla drveća. Zašto bi čovjek morao hodati na sve četiri noge i piti ustima? Tada sam opet začuo životinjski krik i, pretpostavivši da se radi o pumi, okrenuo sam se i pošao u dijametralno suprotnom smjeru od zvuka. To me dovelo do potoka, kojeg sam pregazio, i krenuo dalje kroz raslinje iza njega.

Iznenadila me velika mrlja živahnog grimiza na zemlji. Kada sam joj se približio, vidio sam da su to bile posebne gljive, razgranate i naborane kao lisnati lišaj, a pri dodiru su se pretvarale u sluz. Zatim sam u sjeni bujne paprati naišao na neugodan prizor- lešinu kunića prekrivenu sjajnim muhama, još toplu i s rastrganom glavom. Zaustavio sam se prestravljen prizorom raspršene krvi. Ovdje je najmanje jedan posjetitelj otoka bio ubijen! Naokolo nije bilo tragova drugog nasilja. Izgledalo je kao da je bio iznenada zgrabljen i ubijen. Dok sam zurio u malo dlakavo tijelo nisam mogao shvatiti kako je to učinjeno. Nejasna zebnja u mojoj svijesti, otkako sam vidio neljudsko lice čovjeka na potoku, postala je jasnija dok sam tu stajao. Počeo sam shvaćati smionost moje ekspedicije među tim nepoznatim ljudima. Gusto zelenilo ispred mene dobivalo je novi izgled u mojoj mašti. Svaka sjena postajala je nešto drugo - postajala je zasjeda i svaki šušanj je postajao prijatnija. Izgledalo je da me vrebaju nevidljive stvari. odlučio sam se vratiti prema ograđenom prostoru na plaži. Naglo sam se okrenuo i nahrupio nasilno, možda čak mahnito kroz grmlje, nestrpljiv da opet dohvatim čist prostor pred sobom.

Stao sam prije nego sam se pojavio na otvorenom prostoru. Bila je to neka vrsta proplanka u šumi koji je vjerojatno nastao slučajem. Biljke su već krenule u borbu za slobodnim prostorom, a iza njih je gusti rast debla, savijenih loza i mnoštva gljiva i cvijeća, ponovno zatvarao vidik. Ispred mene, čučajući iznad ostataka ogromnog oborenog stabla prekrivenog gljivama, još nesvjesna mog približavanja, bila su tri groteskna ljudska lika. Jedan od njih je očigledno bila žena, a druga dvojica muškarci. Bili su goli, osim omota grimizne tkanine oko struka, a koža im je bila mutne, ružičastosmeđe boje kakvu još nisam vidio kod urođenika. Imali su debela gruba lica bez brade, uvučena čela i rijetku čekinjavu kosu na glavi. Nikada nisam vidio stvorenja tako životinjskog izgleda.

Razgovarali su, ili je jedan od njih govorio drugoj dvojici i bili su suviše

zainteresirani da bi primijetili šum mog približavanja. Njihali su glave i ramena s jedne strane na drugu. Riječi govornika bile su grube i nepovezane no, iako sam ih mogao jasno čuti, nisam mogao razabrati što govori. Izgledalo mi je kao da nerazumljivo brblja. Odjednom je njegov govor postao kreštav i, šireći ruke, skočio je na noge. Pri tome su ostali počeli jednoglasno brbljati, također se dižući na noge, šireći ruke i njišući tijela u ritmu u kojem su govorili. Primijetio sam nenormalnu kratkoću njihovih nogu i sitna nezgrapna stopala. Počeli su polagano kružiti, uz podizanje i udaranje stopala i njihanje ruku, a u njihovoj ritmičkoj recitaciji začuo se prizvuk melodije i refrena koji je zvučao kao "aloola" ili "ballola". Oči su im počele iskriti, a njihova ružna lica su zasjala izrazom neobičnog zadovoljstva. Slina im je curila iz usta bez usana.

Odjednom, dok sam promatrao njihove groteskne i neopisive kretnje, po prvi sam puta jasno shvatio što me je uvrijedilo, što mi je ulilo dva nepovezana i suprotstavljena utiska krajnje neobičnosti i u isto vrijeme najneobičnije bliskosti. Tri stvorenja, uključena u taj tajanstveni ritual, imala su ljudski oblik i bila su ljudska bića, ali s očitim držanjem životinje. Svako od tih stvorenja, usprkos ljudskom obliku, dronjcima odjeće i gruboj ljudskosti oblika tijela, imalo je utkano u sebe, u svoje pokrete, u izraz odobravanja, odnosno čitavu svoju pojavu, neodoljiv utisak svinje, svinjske prljavštine, nepogrešive oznake životinje.

Ta začuđujuća predstava me obuzela, a zatim su mi najužasnjia pitanja preplavila misli. Počeli su skakati u zrak, najprije jedan, pa zatim i ostali, vičući i rokćući. Jedan se poskliznuo i u jednom trenutku se našao na sve četiri, ali se brzo oporavio. Prolazni bljesak čistog životinjstva tih čudovišta bio mi je dovoljan.

Okrenuo sam se, što je moguće tiše i kočeći se povremeno od straha da me ne otkrije zvuk puknute grančice ili šuštanje lišća, povukao sam se natrag u grmlje. To se dogodilo prije nego sam očvrsnuo i usudio se slobodnije kretati. Jedina pomisao u tom trenutku bila mi je pobjeći od tih gnjusnih bića, i jedva sam primijetio da sam se našao na slabo vidljivom puteljku među drvećem. Prelazeći malu čistinu, odjednom sam s neugodnim trzajem vidio dvije nespretne noge među drvećem kako koračaju bešumnim koracima, paralelno sa mnom, na udaljenosti od oko trideset metara. Glava i gornji dio tijela bili su mu skriveni splotom puzavica. Naglo sam se zaustavio, nadajući se da me to stvorenje nije primijetilo. Istovremeno su se zaustavile i noge. Bio sam tako nervozan, da sam morao prevladavati poriv i baciti se u borbu s najvećim teškoćama. Pažljivo gledajući kroz isprepletenu mrežu razabrao sam glavu i

tijelo nakaze koju sam vidio dok je pila. Pomaknuo je glavu. U njegovim sam očima vidio smaragdni sjaj dok me gledao iz sjene drveća, a kada se okrenuo, ta polusvjetleća boja je nestala. Na trenutak je bio nepokretan, a zatim je bešumnim koracima počeo bježati kroz gusto zelenilo. U sljedećem trenutku je nestao iza nekoliko grmova. Nisam ga mogao vidjeti, ali sam osjećao da se zaustavio i ponovno me počeo promatrati.

Što je on uopće bio - čovjek ili životinja? Što je želio od mene? Nisam imao oružje, pa čak ni štap. Bila bi ludost boriti se. U svakom slučaju ta stvar, što god da je bila, nije imala hrabrosti napasti me. Stisnuvši zube, krenuo sam ravno prema njemu. Borio sam se da ne pokažem strah koji mi je ulijevao zebnju u kičmu. Probio sam se kroz splet visokih grmova s bijelim cvijećem i opazio ga na udaljenosti od dvadeset koraka kako me gleda preko ramena i oklijeva. Napravio sam još jedan ili dva koraka, neprekidno ga gledajući u oči.

"Tko si ti?", upitah.

Pokušao mi je uzvratiti pogled. "Ne!", reče on naglo, okrene se i odskoči od mene kroz nisko raslinje. Ponovno se okrenuo i zagledao u mene. Oči su mu jako sjajile iz tame pod drvećem.

Srce mi je bilo u grlu, ali osjećao sam da mi je blef bio jedina šansa, pa sam polagano hodao prema njemu. Ponovno se okrenuo, a onda je nestao u tami. Još jednom mi se učinilo da sam ugledao sjaj njegovih očiju i to je bilo sve.

Po prvi put sam primijetio kako kasni sati mogu utjecati na mene. Sunce je zašlo tek prije nekoliko minuta. Nagli tropski sumrak već se pojavio na istočnom nebu i prvi noćni leptiri su nečujno lepršali oko moje glave. Ako sam želio izbjeći provesti noć među nepoznatim opasnostima tajanstvene šume, morao sam se žurno vratiti u ograđeni prostor. Pomisao o povratku u to sklonište prožeto bolom mi je teško padala, ali još teže pomisao da će me uhvatit mrak i sve ono što taj mrak skriva. Bacio sam još jedan pogled u tamne sjene koje su progutale to neobično stvorenje, a tada sam pronašao put nizbrdo prema potoku, hodajući po mojoj prosudbi, u smjeru iz kojeg sam došao.

Hodao sam žustro, zbunjen događajima, i odjednom sam se našao na zaravni, među razasutim drvećem. Bezbojna jasnoća, koja nastaje nakon sunčeva žara, bila je tamna. Plavetnilo neba iznad mene postalo je gusto, a zvijezde su se jedna po jedna probijale svojim slabašnim svjetlom. Prostori među drvećem, praznine udaljene vegetacije, koji su bili maglovito plavi na dnevnom svjetlu, postali su crni i tajanstveni. Žurio sam. Boje su nestale sa svijeta. Vršci drveća isticali su se prema svjetlom plavetnilu neba tamnom siluetom i sve ispod te granice slijevalo se u bezobličnu crninu. Drveće je ovdje

bilo rjeđe, a gusto raslinje je bilo bujnije. Iza toga se nalazio prazan prostor pokriven bijelim pijeskom, a zatim opet prostor s isprepletenim grmljem. Ne sjećam se da sam prije prešao taj proplanak pokriven pijeskom. Zabrinjavalo me slabo šuštanje na desnoj strani. Isprva sam mislio da je to samo moja mašta, jer kad bih stao bilo je tiho i nije se čulo ništa osim noćnog povjetarca u vršcima drveća. Kada sam opet žurno krenuo čula se jeka mojih koraka.

Udaljio sam se od gustiša, držeći se što je moguće više otvorenog prostora i nastojao sam povremenim, naglim okretanjem iznenaditi to nešto u pokušaju da me zaskoči. Ništa nisam vidio, a ipak je stalno rastao moj osjećaj nečije prisutnosti. Produžio sam korak i, nakon nekog vremena, došao do malog brežuljka, prešao ga i oštro se okrenuo, očekujući ga s druge strane. Pojavio se crn i jasno ocrtan oblik na tamnom nebu. Bezoblična pojava za trenutak se izdigla iznad horizonta i opet nestala. Uvjerio sam se da mi se još jednom prišuljao moj protivnik žutosmeđeg lica. Tome se pridružila još jedna neugodna spoznaja, a to je da sam izgubio put.

Neko vrijeme sam žurio beznadno zbunjen i progonjen tom tajnovitom pojavom. Što god da je to bilo, to biće nije imalo hrabrosti za napad ili je čekalo da me uhvati nepripremljenog. Namjerno sam se držao na otvorenom. Povremeno bih se okrenuo i slušao. Napola sam uvjerio samog sebe da je moj progonitelj napustio lov ili da je bio samo proizvod moje nesređene mašte. Tada sam začuo zvuk mora. Ubrzao sam korake gotovo u trk i istovremeno iza sebe začuo spoticanje.

Naglo sam se zaustavio i zagledao u nejasno drveće. Izgledalo je kao da jedna crna sjenka skače u drugu. Ukočeno sam slušao i nisam čuo ništa osim zujanja krvi u ušima. Pomislio sam da su mi živci rastrojeni i da me mašta vara, pa sam se opet odlučno okrenuo prema zvuku mora.

Uskoro je drveće postalo rjeđe i našao sam se iznad golog, niskog rta koji se spuštao u mračnu vodu. Noć je bila mirna i bistra dok je odraz sve većeg broja zvijezda treperio na uzbibanoj površini mora. Nešto dalje na pučini, val iznad nepravilnog kamenog grebena, zasjao je svojim blijedim svjetlom. Na zapadu se zodijačko svjetlo miješalo sa žutim sjajem večernje zvijezde. Obala se spuštala daleko od mene prema istoku, a na zapadu je bila pokrivena ramenom brijega. Tada sam se prisjetio da je Moreauova plaža ležala prema zapadu.

Iza mene je pukla grančica i nešto je šušnulo. Okrenuo sam se i našao se pred tamnim drvećem. Nisam vidio ništa ili sam nasuprot tome, vidio previše. Svaki tamni oblik u mraku ima svoje zlokobno značenje, daje utisak posebne

oprezne pažnje. Tako sam stajao možda cijelu minutu, a zatim jednim okom gledajući još uvijek drveće, okrenuo sam se prema zapadu s namjerom da prijedem rt. Kada sam se pokrenuo, jedna skrivena sjena je krenula za mnom.

Srce mi je ubrzano tuklo. Široki zavoj plaže na zapadu je postao vidljiv, pa sam se ponovno zaustavio. Bešumna sjena se zaustavila dvanaest metara iza mene. Mala točka svjetla se pojavila na udaljenom zavoju krivulje. Sivo prostranstvo pjeskovite plaže je ležalo blijedo pod svjetlom zvijezda. Ta mala točka svjetla bila je udaljena oko tri kilometra. Da bih došao na plažu morao sam proći kroz drveće, gdje su se skrivale sjene, a zatim niz nagib s grmljem.

Sada sam mogao jasnije vidjeti stvor. To nije bila životinja, jer je stajao uspravno. Otvorio sam usta da nešto kažem, ali mi je slina u grlu zagušila glas. Pokušao sam ponovno i zavikao: "Tko je tamo?" Nije bilo odgovora. Nastavio sam koračati. Stvor se nije pomaknuo, nego kao da se uvukao u sebe. Noga mi je udarila u kamen, što mi je dalo ideju. Nisam skidao oči s crnog oblika ispred sebe ni kada sam se sagnuo i zgrabio taj komad kamena, ali se pri mom pokretu stvor naglo okrenuo, kao što to može napraviti pas, i pogureno se odšuljao u najbliži mrak. Tada sam se prisjetio iskustava iz škole s velikim psima. Omotao sam kamen u rupčić i zavrtio ga oko ručnog zgloba. Začuo sam pokret daleko među sjenama - stvor kao da se povlačio. Tada me preplavilo napeto uzbuđenje. Obilno sam se oznojio i počeo sam drhtati. Moj se protivnik počeo povlačiti vidjevši oružje u mojoj ruci.

Trebalo mi je dosta vremena dok sam prikupio odlučnost i krenuo dolje, kroz drveće i grmlje preko boka rta, prema plaži. Na kraju sam to učinio trčeći. Kada sam se probio kroz gustiš do pijeska čuo sam da mi netko dolazi iza leđa. Potpuno sam izgubio glavu od straha i počeo trčati preko pijeska. Do mene je dopiralo hitro tapkanje mekanih stopala progonitelja. Divljački sam uzviknuo i udvostručio korak. Nekoliko mutnih crnih stvari, oko tri do četiri puta većih od kunića, doskakalo je s plaže prema grmlju dok sam prolazio.

Dok živim, sjećat ću se užasa tog proгона. Trčao sam blizu ruba vode i, tu i tamo, čuo pljusak stopala koja su me stizala. Daleko, beznadno daleko, bilo je žuto svjetlo. Noć oko nas bila je tamna i tiha. "Pljus, pljus", dolazile su noge progonitelja sve bliže i bliže. Osjećao sam da mi nestaje zraka jer nisam imao kondicije. Dahtao sam i osjećao u boku bol kao od noža. Shvatio sam da će me dostići daleko prije nego dođemo do ograđenog prostora, pa sam se očajan i boreći se za dah, okrenuo prema njemu i, kada me je stigao, udario ga svom snagom. I kamen je odletio iz poveza rupčića kada sam to učinio. Kod okretanja, stvor koji je trčao na sve četiri, uspravio se na noge i kamen je pogodio njegovu

lijevu sljepoočnicu. Lubanja je glasno zazvučala i čovjek-zvijer je posrnuo prema meni, odgurnuo me rukama i spotaknuo se pored mene. Pao je ničice na pijesak s licem prema vodi. Ostao je nepomično ležati.

Nisam se mogao prisiliti da se približim toj tamnoj hrpi. Ostavio sam ga ležati dok su se oko njega dizali valovi. Pod tihim zvijezdama slijedio sam svoj put prema žutom svjetlu. S pozitivnim učinkom olakšanja začulo se bolno stenjanje pume koje me istjeralo na istraživanje te tajanstvene zemlje. Iako sam bio slab i užasno umoran, prikupio sam svu svoju snagu i ponovno počeo trčati prema svjetlu. Učinilo mi se da čujem glas koji me zove.

ČOVJEKOV PLAČ

Kada sam prispio blizu kuće, vidio sam da svjetlo sjaji iz otvorenih vrata moje sobe. Začuo sam iz mraka, pored tog narančastog, svijetlog pravokutnika, Montgomeryjev glas kako viče: "Prendick!" Nastavio sam trčati i ponovno sam ga začuo. Odgovorio sam slabašnim: "Halo!" U sljedećem trenutku sam posrnuo prema njemu.

"Gdje ste bili?", reče držeći me na udaljenosti ruke, tako da je svjetlo padalo na moje lice. "Oboje smo bili tako zaposleni da smo, do prije pola sata, zaboravili na vas." Poveo me u sobu i posjeo na ležaljku. "Nismo mislili da ćete satima istraživati otok bez da nam to kažete", reče. "Uplašio sam se... ali... što... hej!"

Napustile su me zadnje snage i pao sam na prsa. Mislim da mu je pričinilo veliko zadovoljstvo dati mi konjak.

"Zaboga", rečem, "zatvorite ta vrata."

"Susreli ste neke od naših zanimljivosti, zar ne?" Zatvorio je vrata i vratio se k meni. Nije me dalje ispitivao nego mi je dao još konjaka i vode i prisilio me da nešto pojedem. Bio sam u kolapsu. Rekao je nešto nejasno o tome da me zaboravio upozoriti i kratko me upitao što sam vidio kada sam izišao iz kuće.

Odgovorio sam mu sažeto u iskidanim rečenicama. "Recite mi što sve to znači?", rekao sam na granici histerije.

"Nije ništa tako strašno, ali mislim da vam je dosta za jedan dan." Puma je odjednom ispustila oštar krik pun boli. Poluglasno je ispustio kletvu: "Proklet bio ako ovo mjesto nije gore od Gower Streeta sa svim svojim mačkama."

"Montgomery, tko je bio taj stvor koji me slijedio?", upitah. Je li to bila životinja ili čovjek?"

"Ako ne budete noćas spavali", odvrati, "nećete sutra biti pri sebi."

Stajao sam okrenut prema njemu. "Tko je bio taj stvor koji me slijedio?", ponovno sam upitao.

Gledao me izravno u oči poprijeko iskrivivši usta. Njegove oči, koje su izgledale pune života prije jedne minute, ugasile su se. "Iz vaše priče", reče, "mislim da je to bila utvara."

Osjetio sam jaku razdraženost, koja je prošla kao što se i pojavila. Ponovno sam se bacio u ležaljku i pritisnuo ruke na čelo. Puma je opet počela.

Montgomery je došao iza mene i stavio mi ruku na rame. "Vidite Prendick", reče, "to nije moja stvar ako izlazite na taj naš smiješni otok. Ali nije sve tako loše kao što vam se čini. Vaši živci su se našalili s vama. Dat ću vam nešto, što će pomoći da zaspate. *To* će vas držati satima. Vi jednostavno morate zaspiti ili ja neću odgovarati za vas."

Nisam odgovorio. Sagnuo sam se i pokrio lice rukama. Vratio se držeći u rukama malu mjericu tamne tekućine. Dao mi ju je. Uzeo sam je bez otpora i on mi je pomogao da se popnem u ležaljku.

Kada sam se probudio, već je uvelike bio dan. Neko vrijeme sam ležao buljeći u strop iznad sebe. Stropne grede, kako sam primijetio, bile su napravljene od brodske građe. Kada sam okrenuo glavu, na stolu sam ugledao obrok pripremljen za mene. Osjetivši glad htio sam se izvući iz ležaljke koja me, vrlo ljubazno izlazeći u susret mojoj želji, izvrnula na pod na sve četiri.

Ustao sam i sjeo ispred hrane. U glavi mi je bilo mutno i tek sam se nejasno prisjećao stvari koje su se dogodile noću. Jutarnj i povjetarac je vrlo ugodno puhao kroz prozor bez stakla, pa je to i hrana doprinijelo ugođaju životne udobnosti koji sam osjetio. Iza mene su se otvorila vrata koja su iz unutrašnjosti vodila u dvorište. Okrenuo sam se i ugledao Montgomeryjevo lice.

"Dobro, strašno sam zaposlen", reče zatvorivši vrata. Kasnije sam otkrio da ih je zaboravio ponovno zaključati.

Prisjetio sam se izraza njegova lica prošle noći, a uz to sam se prisjetio svega što sam doživio. Upravo kada se strah vratio, ponovno sam začuo zvuk iznutra, ali ovaj put to nije bila puma. Progutao sam zalogaj koji mi je zastao u ustima i slušao. Tišina, osim šapta jutarnjeg povjetarca. Počeo sam vjerovati da su me uši prevarile.

Nakon duge pauze nastavio sam jesti, ali s načuljenim ušima. Začuo sam nešto slabašno i duboko. Sjedio sam kao zamrznut. Iako je bilo slabašno i duboko, dirnulo me dublje nego sve odvratne stvari koje sam do tada čuo iza zida. Nije bilo greške u vrsti mutnih, isprekidanih zvukova. Uopće nije bilo sumnje o njihovom izvoru. Jer to je bilo stenjanje, isprekidano jecajima i dahtanjem od muke. To nije bila životinja - mučili su ljudsko biće.

Kada sam to shvatio, u tri koraka sam prešao sobu, zgrabio kvaku na vratima prema dvorištu i širom ih otvorio.

"Prendick, čovječe! Stani!", vikao je Montgomery trčeći prema meni.

Preplašeni lovački psi su zavijali i režali. Vidio sam smeđu i grimiznu krv

u slivniku i osjetio poseban miris karbolne kiseline. Tada sam kroz otvorena vrata vidio, u mutnom svjetlu sjene, nešto vezano uz okvir, bolno izranjeno, crveno i povezano. Tada se, brišući to, pojavilo Moreauovo staro lice - bijelo i užasno. Odmah me, crveno umrljanom rukom, zgrabio za rame, okrenuo oko stopala i bacio glavačke natrag u sobu. Podigao me kao da sam malo dijete. Pao sam čitavom dužinom na pod i vrata su tresnula, sakrivši njegovo jako uzbuđeno lice. Začuo sam okretanje ključa u bravi i protestirajući Montgomeryjev glas.

"Uništava moj životni rad", čuo sam kako mu kaže Moreau.

"On ne razumije", reče Montgomery i još nešto što nisam dobro čuo.

Moreau reče: "Više ne mogu štedjeti vrijeme."

Ostatak nisam čuo. Podigao sam se i stajao dršćući, s uskovitlanim mislima od najužasnijih događaja. Je li moguće da se ovdje događaju stvari kao što je vivisekcija čovjeka? Pitanje je bljesnulo kao munja preko olujnog neba i odjednom se zamagljeni užas mog uma kondenzirao u živo shvaćanje opasnosti u kojoj sam se našao.

LOV NA ČOVJEKA

Prije nego mi se u glavi stvorila nerazumna nada u bijeg, otkrio sam da su vanjska vrata moje sobe još otvorena. Sada sam bio uvjeren, potpuno siguran, da je Moreau vivisecirao ljudsko biće. Čitavo vrijeme, otkako sam čuo njegovo ime, na neki način sam ga pokušavao povezati s grotesknim životinjskim osobinama otočana, i došao sam do uvjerenja da sam dovoljno vidio. Sjećanje na njegov rad na transfuziji krvi mi je iskrsnulo u mislima. Ta stvorenja koja sam vidio, bila su žrtve nekog strašnog eksperimenta. Bijedne hulje su samo nastojale zadržati me, i prevariti me predstavljajući se kao da su mi poklonili povjerenje, a zatim me zgrabiti i izvrgnuti sudbini strašnijoj od smrti. Žele me mučiti, a nakon mučenja s najodvratnijim unakazivanjem koje je moguće zamisliti, otjerati me bez duše, kao životinju k ostalim žrtvama.

Tražio sam neko oružje. Ništa. Tada sam se vratio s idejom prema ležaljci, stavio nogu na njezinu stranicu i otrgnuo prečku. Dogodilo se da sam s drvom iščupao i jedan čavao, tako da je inače bezvrijedno oružje dobilo opasan izgled. Čuo sam vani korake. Nekontrolirano sam se bacio na vrata i pred njima ugledao Montgomeryja. Imao je namjeru zaključati vanjska vrata. Podigao sam svoje oružje s čavlom da ga udarim po licu, ali je odskočio. Oklijevao sam trenutak, a zatim sam se okrenuo i pobjegao oko ugla kuće. "Prendick, čovječe!", čuo sam njegov začuđeni krik, "nemoj biti smiješna budala, čovječe!"

"Još jedna minuta", pomislio sam, "i bio bi me zaključao unutra poput laboratorijskog kunića." Pojavio se iza ugla i čuo sam kako viče: "Prendick!" Potrčao je za mnom, vičući nešto dok je trčao. Ovaj put sam trčao naslijepo i našao sam se sjeverno pod pravim kutom u odnosu na moju prvu ekspediciju. Dok sam nepromišljeno trčao uz plažu, jedanput sam pogledao preko ramena i vidio da je pratilac s njim. Bjesomučno sam trčao uz nagib, prešao ga, a zatim sam krenuo na istok, uzduž kamenite doline obrubljene s jedne strane džunglom, i pretrčao možda dva kilometra, dok su mi prsa pucala i srce mi tuklo u ušima. Budući da nisam više čuo Montgomeryja ili njegova pratioca i osjećajući se na rubu iscrpljenosti, naglo sam, po mom mišljenju, ubrzao prema plaži, pa legao u sjeni trstike. Tamo sam dugo ostao bojeći se pomaknuti, zaista suviše prestrašen, čak i za planirati što ću dalje. Divljina oko mene je tiho drijemala pod suncem i jedini zvuk pored mene bilo je slabašno zujanje nekih malih mušica koje su me pronašle. Postao sam svjestan uspavljujućeg zvuka šuma mora na plaži.

Nakon skoro jedan sat čuo sam kako, daleko na sjeveru, Montgomery uzvikuje moje ime. To me potaknulo na razmišljanje o planu djelovanja. Kako sam shvaćao situaciju, otok je bio nastanjen samo s ta dva istraživača i njihovim žrtvama. Neke od njih su sigurno mogli natjerati protiv mene - ako bi se pojavila potreba. Znao sam da i Moreau i Montgomery imaju revolvere, a ja sam osim slabe šipke od jelovine s umetnutim malim čavlom, pravim ruglom od buzdovana, bio nenaoružan.

Dok sam ležao počeo sam razmišljati o hrani i piću. Tada sam shvatio stvarnu beznadnost svog položaja. Nisam znao kako bih mogao pribaviti nešto za jelo. Suviše sam malo znao o botanici da bih mogao pribjeći korijenju ili voću koje se nalazilo oko mene. Nisam imao ništa čime bih u zamku ulovio nekoliko kunića s otoka. Postajao sam sve nesigurniji što sam više razmišljao o tome. Na kraju, u očaju mog položaja, misli su mi se vratile na čovjeka-životinju kojeg sam sreo. Pokušao sam uhvatiti tračak nade u onome čega sam se sjetio o njemu. Razmišljao sam o svemu što sam vidio i pokušavao izvući neki predznak spasa.

Odjednom sam začuo lavež lovačkih pasa i osjetio se ponovno u opasnosti. Malo sam razmislio o tome kako bi me mogli uloviti, a onda sam zgrabio svoju letvu s čavlom i strmoglavio se iz skrovišta prema zvuku mora. Sjećam se biljaka s bodljama koje su ranjavale kao džepni nožići. Pojavio sam se, krvareći i s poderanom odjećom, na rubu dugačkog potoka koji se otvarao prema sjeveru. Ušao sam ravno u potok bez oklijevanja i zagazio do koljena u malu vodenu struju. Popeo sam se na zapadnu obalu i, uz glasno udaranje srca u ušima, ušuljao se u splet paprati, očekujući ishod. Čuo sam psa (bio je samo jedan) kako se približava i kako zavija kada je došao do trnja. Tada više ništa nisam čuo i pomislio sam da sam uspio pobjeći.

Minute su prolazile, tišina se nastavila i konačno, nakon čitavog sata sigurnosti, počela mi se vraćati hrabrost. Ali tada se više nisam osjećao jako užasnut ili jako bijedan. U tom trenutku već sam prešao granicu užasa i očaja. Osjećao sam da mi je život praktički izgubljen i to uvjerenje me učinilo sposobnim za bilo što. Čak sam poželio sresti se s Moreauom, lice u lice. Kada sam zagazio u vodu sjetio sam se da, ako bi me suviše pritislili, imam još uvijek barem jedan put za bijeg od mučenja - nisu mogli spriječiti da se utopim. Pomišljao sam da se odmah utopim, ali pojavila se u meni čudna želja da vidim ishod pustolovine. Neobičan, osobni, ogromni interes u meni, dao mi je snage. Ispružio sam udove, izranjene i bolne od uboda bodljikavih biljki, i zurio oko sebe u drveće. Odjednom, tako naglo kao da je iskočio iz zelenog spleta oko

sebe, moje oči su ugledale crno lice koje me promatralo. Vidio sam da je to bilo majmunsko stvorenje koje je dočekalo veliki čamac na plaži. Priljubio se uz koso deblo palminog drveta. Zgrabio sam štap i stajao gledajući ga. Počeo je brbljati: "Ti, ti, ti..." To je bilo sve što sam u prvom trenutku mogao razabrati. Naglo je skočio s palme, a zatim povukao u stranu njeno lišće i sa zanimanjem buljio u mene.

Nisam osjećao takvu odvratnost prema tom stvorenju, kakvu sam osjetio u mojim susretima s drugim ljudima-životinjama. "Ti", reče on, "u čamcu." Bio je čovjek - konačno bio je Montgomeryjev pratilac jer je mogao govoriti.

"Da", reko. "Došao sam s čamcem. S lađe."

"Oh", reče on dok su njegove svijetle, neumorne oči prelazile preko mene, mojih ruku, štapa kojega sam nosio, mojih stopala, do ozljeda na koži, te zareza i ogrebotina koje sam zadobio od trnja. Izgledao je zbunjeno zbog nečega. Ponovno je gledao moje ruke. Ispružio je svoju ruku i polagano brojio prste. "Jedan, dva, tri, četiri, pet... eh?"

Tada nisam shvatio što misli. Kasnije sam vidio da veliki dio životinjskog naroda ima izobličene ruke, na kojima su ponekad nedostajala i po tri prsta. Mислеći da je to neka vrsta pozdrava, odgovorio sam mu na isti način. Nacerio se s beskrajnim zadovoljstvom. Tada je njegov brz, nemiran pogled opet zaokružio uokolo. Napravio je brz pokret i nestao. Zašuštalalo je lišće paprati među kojom je stajao.

Probio sam se kroz šipražje iza njega i bio sam iznenađen vidjevši kako veselo visi, jednom svojom slabašnom rukom, na lijani koja se spuštala iz lišća iznad njegove glave. Bio mi je okrenut ledima.

"Halo!", reko.

Skočio je, okrenuvši se u zraku, i stao ispred mene.

"Gdje bih mogao dobiti nešto za jelo?", pitao sam.

"Jesti!", reče on. "Jesti ljudsku hranu sada." I njegov pogled se vrati na splet lijana. "U kolibama."

"Ali gdje su kolibe?"

"Oh!"

"Znaš, ja sam ovdje novi."

Tada se okrenuo i počeo je brzo hodati. Svi njegovi pokreti bili su začuđujuće brzi. "Dođi", reče.

Krenuo sam s njim u pustolovinu. Mislio sam da su kolibe gruba skloništa

gdje on živi s još nekolicinom sebi sličnih. Nadao sam se da će biti prijateljski raspoloženi, i da ću naći neko uporište u njihovim mislima. Nisam znao koliko su oni zaboravili svoje ljudsko nasljeđe.

Moj je majmunoliki drug kaskao pored mene s obješenim rukama i isturenim čeljustima. Pitao sam se kako je njegovo pamćenje. "Koliko dugo si na ovom otoku?", upitah.

"Koliko dugo?", ponovi i podigne tri prsta u zrak.

Stvorenje je bilo nešto više od običnog idiota. Pokušao sam saznati što je s time mislio i izgleda da ga je to gnjavilo. Nakon nekoliko daljnjih pitanja, odjednom se udaljio od mene i počeo je skakati za nekim voćem koje je visjelo na drvetu. Povukao je dolje šaku bodljikavih Ijuski i počeo jesti njihov sadržaj. To sam promatrao sa zadovoljstvom, jer mi je to konačno bio savjet za prehranu. Iskušao sam ga s nekim drugim pitanjima, ali njegovo brbljanje i spremni odgovori bili su skoro uvijek u suprotnosti sa svrhom mojih pitanja. Neki su i imali smisla, dok su ostali bili poput govora papige.

Bio sam toliko zadubljen u to da sam jedva primjećivao stazu kojom smo išli. Došli smo do pougljenjenog, smeđeg drveća, a zatim do proplanka, prekrivenog žutobijelom, stvrnutom tvari, preko kojega je strujao dim čiji je reski dašak prodirao u nos i oči. Na desnoj strani, preko ruba golog kamena, vidio sam plavu razinu mora. Staza je naglo vijugala u uski klanac između dvije oborene kvrgaste mase crnkaste troske. Zašli smo u njega.

Nakon zasljepljujućeg sunčevog svjetla, koje se odbijalo od sumpornog tla, bilo je jako tamno u tom prolazu. Stijene su se uzdizale strmo i približavale se jedna drugoj. Zelene i grimizne mrlje su mi igrale pred očima. Moj vodič se naglo zaustavio. "Kući!", reče i ja sam zastao na dnu provalije, koja mi je u početku izgledala potpuno mračna. Začuo sam čudnu buku i pritisnuo sam članke lijeve ruke na oči. Postao sam svjestan neugodnog mirisa, sličnog loše očišćenom majmunskom kavezu. Iza su se stijene, polaganim usponom, ponovno otvarale prema suncem obasjanom zelenilu. Kroz uske prolaze svjetlo je s obje strane obasjavalo središnju tamu.

TUMAČ ZAKONA

Tada je nešto hladno dotaknulo moju ruku. Naglo sam se trgnuo i blizu sebe ugledao nešto mutno, ružičasto, što je više izgledalo kao ćosavo dijete nego bilo što drugo. Stvorenje je imalo blago, ali odvratno obličje majmuna ljenivca - nisko čelo i spore kretnje.

Nakon što je prošao prvi šok promjene svjetla, vidio sam mnogo jasnije oko sebe. Maleno stvorenje slično ljenivcu je stajalo i zurilo u mene. Vodič mi je nestao. Mjesto je bilo uski prolaz između visokih zidova lave, pukotina u kvrgavom kamenu i s druge strane isprepleten gomilom morske rogožine, palminim lišćem i trskom prislonjenom na kamen, što je stvaralo gusto neprozirne kutke. Vijugavi put u klancu, između tih stijena, bio je širok jedva tri metra i nagrđen gomilama trulog voća i drugih otpadaka koji su doprinosili neugodnom zadahu.

Kada se moj majmunoliki čovjek ponovno pojavio iz otvora najbližeg kutka i pozvao me unutra, maleno ružičasto stvorenje slično ljenivcu, još je uvijek zurilo u mene. Tada se pogureno čudovište izvuklo iz jednog mjesta, malo dalje u toj čudnoj ulici, i stajalo je buljeći u mene kao bezoblična sjena nasuprot svijetloj, zelenoj pozadini. Oklijevao sam, neodlučan da li da pobjegnem putom kojim sam i došao, ali tada sam odlučio dovesti pustolovinu do kraja. Stisnuo sam u sredini svoju letvu s čavlom i dopuzao u malu smrdljivu udubinu za mojim vodičem.

To je bilo polukružno mjesto, oblikovano kao polovina pčelinje košnice, oslonjeno na kamenitu stijenu na unutrašnjoj strani, u kojoj se nalazila gomila različitog voća, među kojim i kokosovi orasi. Nekoliko grubih posuda od lave i drveta stajalo je na podu, a jedna na gruboj stolici. Nije bilo vatre. U najtamnijem uglu kolibe sjedila je bezoblična tamna masa, koja je, kada sam ušao, zarežala: "Hej!" Moj je majmunoliki čovjek stajao u mutnom svjetlu izlaza i pružio mi je, kada sam dopuzao u drugi ugao i čučnuo, rascijepljeni kokosov orah. Uzeo sam ga i počeo gristi, držeći se što vedrije, usprkos određenom strahu i skoro nepodnošljivoj zatvorenosti jazbine. Malo, ružičasto, majmunoliko stvorenje je stajalo na otvoru kolibe, a nešto drugo s prljavim licem i svijetlim očima zurilo je preko njegovih ramena.

"Hej!", začulo se iz tajanstvene gomile nasuprot meni. "To je čovjek."

"To je čovjek!", mumljao je moj vodič. "Čovjek, čovjek, pet-čovjek kao ja."

"Šuti!", reče glas iz mraka i zareži. Grizao sam kokosov orah u potpunoj tišini.

Zurio sam u mrak, ali nisam mogao ništa razabrati.

"To je čovjek", ponovio je glas. "Dolazi živjeti s nama?"

To je bio slabašni glas s nečim u sebi, s prizvukom zvižduka, što me naročito pogodilo, ali engleski naglasak je bio neobično dobar.

Majmunoliki čovjek me gledao kao da nešto očekuje. Shvatio sam da je pauza upitna. "On dolazi živjeti s vama", rekoh.

"On je čovjek. Mora naučiti Zakon."

Sada sam počeo razlikovati tamnija mjesta u mraku i nejasne konture pogurenog lika. Tada sam primijetio da je otvor jazbine bio zatamnjen s još dvije crne glave. Šaka mi se stisnula oko letve.

Stvor u mraku je ponovio glasnije: "Reci riječi." Nisam shvatio posljednje riječi. "Ne hodati na sve četiri", ponovio je nekom vrstom pjevušenja.

Bio sam zbunjen.

"Reci riječi", reče majmunoliki čovjek ponavljajući i likovi u vratima su ponovili, s prijetnjom u svojim glasovima.

Shvatio sam da moram ponoviti tu idiotsku formulu, a tada je započela najluđa ceremonija. Glas u mraku je započeo ludu litaniju, redak po redak, a ja i ostali smo ponavljali. Govoreći tako, njihali su se s jedne strane na drugu, na najčudniji način, i pljeskali rukama o koljena, a ja sam slijedio njihov primjer. Mogao sam zamisliti da sam već mrtav i na drugom svijetu. Mračna jazbina, ti groteskni mutni likovi, tek tu i tamo svijetle mrlje, svi se njišu i jednoglasno pjevaju.

Ne hodati na sve četiri, to je Zakon. Zar nismo ljudi?

Ne grepsti koru drveća, to je Zakon. Zar nismo ljudi?

Ne srkati piće, to je Zakon. Zar nismo ljudi?

Ne jesti ribu ili meso, to je Zakon. Zar nismo ljudi?

Ne loviti ljude, to je Zakon. Zar nismo ljudi?

I tako od zabrane glupih postupaka do zabrane stvari za koje sam mislio da su najluđe, nemoguće i najnedoličnije stvari koje čovjek može zamisliti. U nama je prevladao žar ritma i mumljali smo i njihali se sve brže i brže,

ponavljajući čudan zakon. Površinski me zarazilo ponašanje tih nakaza, ali duboko u meni su se sukobljavali smijeh i gađenje. Nabrojali smo dugački popis zabrana, a tada je pjesma prešla na novu formulu.

On je kuća boli.

On je ruka koja čini.

On je ruka koja ranjava.

On je ruka koja zacjeljuje

I tako smo nastavili u dugačkim nizovima gotovo nerazumljivog mumljanja oko mene o njemu, tko god on bio. Mogao sam maštati da je to bio san, ali nikada prije nisam čuo pjevanje u snu.

"On je svjetleća munja", pjevali smo. "On je duboko slano more."

Na um mi je došla fantastična ideja, da je Moreau, nakon što je te Ijude pretvorio u životinje, zarazio njihove zakržljale mozgove nekom vrstom njegova obožavanja. Ipak, jaka svijest o bijelim zubima i jakim pandžama oko mene spriječila me da prestanem pjevati.

On je zvijezda na nebu

Konačno je pjesma završila. Vidio sam kako lice majmunolikog čovjeka sjaji od znoja. U međuvremenu su se moje oči prilagodile mraku i mogao sam jasnije razabrati lik u uglu, od kojega je dolazio glas. Imao je oblik čovjeka, ali je izgledao pokriven tamnosivom dlakom kao neka vrsta psa. Što je on bio? Što su bili oni svi? Zamislite da ste okruženi najužasnijim nakazama i manijacima koje je moguće zamisliti, pa ćete moći shvatiti mali dio mojih osjećaja o tim grotesknim karikaturama ljudskosti oko mene.

"On je pet-čovjek, pet-čovjek, pet-čovjek kao ja", reče majmunoliki čovjek.

Ispružio sam ruke. Sivi lik u uglu se nagnuo naprijed.

"Ne trčati na sve četiri, to je Zakon. Zar nismo ljudi?", reče.

Ispružio je čudno uvrnutu pandžu i zgrabio moje prste. Gotovo je sličila jelenjem kopitu. Mogao sam zaurlati od iznenađenja i boli. Ispružio je lice i zurio u moje nokte, a zatim je krenuo prema svjetlu koje je dolazilo iz otvora

jazbine, i s treptavim gadenjem sam vidio da to nije bilo lice ni čovjeka ni životinje, nego gola čupa sive kose s tri tamna luka koja su predstavljala oči i usta.

"On ima male nokte", reče užasno stvorenje u svoju dlakavu bradu. "To je dobro."

Odbacio je moju ruku i instinktivno sam stegnuo letvu.

"Jedi korijenje i trave, to je njegova volja", reče majmunoliki čovjek.

"Ja sam tumač Zakona", reče siva figura. "Ovdje dolaze svi novi koji moraju naučiti Zakon. Ja sjedim u mraku i govorim Zakon."

"To je baš tako", reče jedna zvijer na vratima.

"Strašne su kazne za prekršitelje Zakona. Nitko ne može pobjeći"

"Nitko ne bježi", reče životinjski narod, prikriveno gledajući jedan u drugoga.

"Nitko, nitko", reče majmunoliki čovjek, "nitko ne bježi. Gledaj! Ja sam napravio nešto sitno, krivo, jednom. Ja sam brbljao, brbljao, prestao sam govoriti. Nitko me nije mogao shvatiti. Opečen sam. Ruke su mi spaljene. On je velik. On je dobar!"

"Ne bježati", reče sivo stvorenje u uglu.

"Ne bježati", reče životinjski narod gledajući iskosa jedan drugoga.

"Svatko tko to želi je zao", reče sivi tumač Zakona. "Mi ne znamo što ćeš ti željeti, ali želimo to znati. Neki žele slijediti stvari koje se kreću, čuvati i šuljati se i čekati i skakati, ubiti i ugristi, zagristi duboko i obilno, sisati krv. To je loše. Ne smije se loviti druge Ijude, to je Zakon. Zar nismo Ijudi? Ne jesti meso ili ribu, to je Zakon. Zar nismo Ijudi?"

"Ne bježati", reče pjegava zvijer stojeći na ulazu.

"Svako tko to želi je zao", reče sivi tumač Zakona. "Neki žele trgati zubima i rukama korijenje, njuškajući u zemlji. To je loše."

"Ne bježati", reče čovjek na ulazu.

"Neki gule drveće, a neki čeprkaju po grobovima mrtvih. Neki se tuku čelima ili stopalima ili pandžama, neki naglo grizu ne dajući priliku, neki vole nečistoću."

"Ne bježati", reče majmunoliki čovjek grebući list noge.

"Ne bježati", reče ružičasto stvorenje slično Ijenivcu.

"Kazna je stroga i sigurna. Zato nauči Zakon. Kaži riječi."

Naglo ponovno počne čudnu litaniju tih Zakona i ponovno ja i sva ta stvorenja počesmo pjevati i njihati se. U glavi mi se vrtjelo od tog mumljanja i smrada zatvorenog prostora, ali izdržao sam nadajući se da ću naći neku šansu za drukčiji razvoj događaja.

"Ne ići na sve četiri, to je Zakon. Zar nismo ljudi?"

Stvarali smo takvu galamu da nisam primijetio gužvu koja je vani nastala dok nije netko, mislim da je to bio jedan od ljudi-svinja koje sam vidio, gurnuo glavu preko malog, ružičastog stvorenja sličnog ljenivcu i uzbuđeno nešto zavikao, nešto što nisam shvatio. Oni na ulazu jazbine naglo su nestali. Moj majmunoliki čovjek je izjurio. Spodoba koja je sjedila u mraku ga je slijedila (samo sam primijetio da je bila velika i nezgrapna i pokrivena srebrnom kosom), pa sam ostao sam. Prije nego sam došao do ulaza začuo sam zavijanje psa.

Sljedećeg trenutka stajao sam izvan jazbine s letvom od ležaljke u ruci, dok su mi svi mišići podrhtavali. Ispred mene su stajala skoro sva leđa nezgrapnog životinjskog naroda, čije su ružno oblikovane glave bile skrivene njihovim ramenima. Uzbuđeno su gestikulirali. Ostala su poluživotinjska lica upitno buljila iz svojih jazbina. Gledajući u smjeru njihovih lica, kroz izmaglicu ispod stabala iza završetka prolaza jazbina, vidio sam kako dolazi strašno, bijelo Moreauovo lice. Zadržavao je psa, a odmah iza njega, dolazio je Montgomery s revolverom u ruci.

Trenutak sam stajao užasnut. Okrenuo sam se i vidio iza sebe prolaz, ali blokirale su ga nakaze s ogromnim sivim licima i malim žmirkajućim očima koja su gledala prema meni. Pogledao sam naokolo i ugledao, na udaljenosti od pet-šest metara ravno ispred mene, uski prosjek u kamenom zidu kroz koji je u sjenu prodirala zraka svjetla.

"Stop!", uzviknuo je Moreau koračajući lijevo-desno. "Držite ga!"

Tada se prema meni okrenulo, najprije jedno lice, a zatim i ostala. Na sreću, njihovi su životinjski umovi bili spori. Zabio sam svoje rame u nezgrapno čudovište koje se okretalo da vidi što želi Moreau, a zatim sam ga odbacio naprijed prema drugima. Osjetio sam kako njegove ruke lete okolo hvatajući me. Ali nije uspio. Maleno ružičasto stvorenje slično ljenivcu udarilo me, a ja sam mu rasporio lice čavlom na mom štapu. U sljedećem trenutku penjao sam se uz strmu bočnu stazu koja je bila neka vrsta kosog dimnjaka iz klanca. Čuo sam urlanje iza sebe i uzvike: "Ulovite ga! Držite ga!" Iza mene se pojavilo stvorenje sa sivim licem koje je guralo svoju ogromnu masu u rascjep. Urlali su: "Naprijed! Naprijed!" Popeo sam se uz uski rascjep u stijeni i izašao na

sumporna tlo na zapadnoj strani sela tih ljudi-životinja.

Rascjep je bio zaista sretan za mene, jer je uski dimnjak koji se dizao ukoso, priječio put najbližim progoniteljima. Trčao sam preko bijele površine i niz strmu kosinu kroz razgranato drveće. Došao sam na nisku ravan s visokom trstikom do koje sam se probijao kroz mračno, gusto raslinje. Kada sam zaronio u trstiku, moj najbliži progonitelj je izišao iz rascjepa. Na nekoliko minuta sam prekinuo hod. Zrak iza i oko mene se ubrzo ispunio prijetećim uzvicima. Čuo sam buku progonitelja u rascjepu na vrhu kosine, zatim lomljivu trstike i pucketav lom grana. Neka od stvorenja su režala kao uzbuđene grabežljive zvijeri. Pas je na lijevoj strani zavijao. Iz istog smjera čuo sam Moreaua i Montgomeryja kako viču. Krenuo sam oštro udesno. Čak mi se i tada činilo da čujem Montgomeryja kako viče da trčim za svoj život.

Ispod nogu sam osjetio mekano i muljevito tlo, ali bio sam očajan i jurio sam glavom bez obzira po njemu, upadajući do koljena. Tako sam došao do zavojitog puteljka u trstici. Galama progonitelja mi je prošla s lijeve strane. Na jednom mjestu su tri čudne, ružičaste, skakutave životinje, veličine mačaka, poskakivale ispred mojih nogu. Puteljak se penjao uz brežuljak, preko drugog proplanka pokrivenog bijelom korom i upadao je ponovno u trstiku. Naglo je skretao paralelno s rubom strmog rascjepa, koji je neočekivano zavijao. Još uvijek sam trčao svom snagom i nisam primijetio tu strminu, sve dok se nisam našao u zraku.

Pao sam u strmi klanac koji je bio kamenit i pun bodlji. Magličasta isparavanja, koja su strujala u pramenovima, dolazila su s potočića koji je krivudao sredinom. Bio sam iznenađen tom rijetkom maglom usred punog dnevnog svjetla, ali nisam imao vremena zastati i diviti se. Krenuo sam nadesno niz potok, nadajući se da ću u tom smjeru doći do mora i imati otvoreni put za utapanje. Tek kasnije sam primijetio da sam pri padu ispustio letvu s čavlom.

Klanac se sužavao i, ne razmištajući, zagazio sam u vodu. Vrlo brzo sam iskočio jer je voda gotovo ključala. Primijetio sam da je iznad vrele vode klizala rijetka, sumporna pjena. Istovremeno, klanac je skretao i pojavio se nejasni, plavi horizont. More je bljeskalo na suncu mnoštvom iskrice. Ispred sebe sam vidio mogućnost smrti. Bio sam vruć i dahtao sam, dok mi je topla krv curila niz lice i ugodno strujala kroz vene. Također sam osjećao izvjesno uzbuđenje jer su progonitelji bili daleko. Nisam imao snage otići tamo i utopiti se. Zurio sam nazad prema putu kojim sam došao.

Slušao sam. Osim zujanja mušica i cvrčanja nekih malih insekta koji su skakali među trnjem, zrak je bio potpuno tih. Tada sam začuo zavijanje psa, tiho

klepetanje i mumljanje, pucketanje biča i glasove. Postajali su glasniji, a zatim su opet slabili. Buka se povukla uz potok i iščezla. Za trenutak je potjera prestala, ali sada sam znao koliko ima nade u pomoć od životinjskog naroda.

PREGOVARANJE

Ponovno sam se okrenuo i spustio prema moru. Naišao sam na toplu struju, koja se prelijevala preko plitkog pijeska prekrivenog korovom, u kojem su rakovi i stvorenja s dugim tijelima i puno nogu, bježali pred mojim koracima. Došao sam do samog ruba slane vode i tada sam se osjetio sigurnim. Okrenuo sam se, s podbočenim rukama prema gustom zelenilu iza mene, u kojem se zadimljeni klanac ocrtavao kao duboka rana koja isparava. Ali, kao što sam već rekao, bio sam vrlo uzbuđen i (čista istina, iako neki koji nikada nisu osjetili opasnost mogu sumnjati u to) suviše očajan da bih se ubio.

Tada sam se sjetio da postoji šansa. Dok me Montgomery i Moreau s njihovom životinjskom ruljom proganjaju preko otoka, zar ne bih mogao zaobići plažu i doći do njihova zatvorenog prostora, prišuljati se uz zid i zatim, sa stijenom izvađenom iz njihova nesolidno građenog zida, razbiti bravu na manjim vratima i vidjeti mogu li pronaći nož, revolver ili nešto drugo kako bih se s njima mogao boriti kada se vrate? U svakom slučaju vrijedilo je pokušati.

Tako sam krenuo prema zapadu hodajući uz rub vode. Sunce mi je na zalazu bljeskalo u oči zasljepljujućim žarom. Lagana pacifička plima dizala se uz blago mreškanje. Obala se spuštala prema jugu i sunce mi se nalazilo na desnoj strani. Odjednom sam ispred sebe ugledao jedan lik, a zatim njih nekoliko, kako izranjaju iz grmlja - Moreau sa svojim sivim psom, zatim Montgomery i još dvojica. Stao sam.

Ugledali su me i počeli gestikulirati i približavati se. Čekao sam da mi se približe. Dvojica ljudi-životinja su potrčala naprijed da me odsjeku od raslinja u unutrašnjosti otoka. Montgomery je također trčao, ali ravno prema meni. Moreau ga je polakše slijedio s psom.

Konačno sam se pokrenuo iz obamrlosti i, okrenuvši se prema moru, krenuo ravno u vodu. U početku je voda bila vrlo plitka. Zašao sam trideset metara u vodu prije nego što su mi valovi dosegli do pasa. Nejasno sam vidio stvorenja u vodi kako jure od mojih nogu.

"Što radiš čovječe?", vikao je Montgomery.

Okrenuo sam se, u vodi do struka, i gledao u njega. Montgomery je bio na rubu vode i dahtao je. Lice mu je bilo svjetlocrveno od napora, a njegova dugačka, lanena, raščupana kosa uokvirivala mu je glavu, dok je spuštenu donja usna otkrivala njegove nepravilne zube. Moreau je upravo dolazio bližeda i odlučna lica, a pas kojega je vodio, režao je na mene. Oba čovjeka su imala

teške bičeve. Dalje na obali gledali su ljudi-životinje.

"Što radim? Idem se utopiti", rekoh.

Montgomery i Moreau su se međusobno pogledali. "Zašto?", upita Moreau.

"Jer je to bolje nego dopustiti da me mučite!"

"Jesam li ti rekao", reče Montgomery i Moreau odvrati nešto tihim glasom.

"Zašto misliš da bih te ja mučio?", upita Moreau.

"Zato što sam vidio!", rekoh. "I oni tamo prijeko."

"Ha!", reče Moreau i podigne ruku.

"Ja neću", rekoh. "Oni su bili ljudi, a što su sada? Ne želim konačno biti kao oni."

Gledao sam iza mojih sugovornika. Gore na plaži se nalazio M'ling, Montgomeryjev pratilac, i jedna u bijelo umotana nakaza s čamca. Dalje, u sjeni iza drveća, ugledao sam mog malog majmunolikog čovjeka i iza njega druge nejasne likove.

"Tko su ta stvorenja?", rekoh pokazujući na njih i govoreći sve glasnije da me mogu čuti. "Oni su bili ljudi, ljudi kao i vi, koje ste zarazili nekim životinjskim serumom - ljudi koje ste učinili robovima i koji vas se još uvijek boje.

"Vi koji slušate", povikao sam pokazujući sada na Moreaua i dovikujući ljudima-životinjama, "vi koji slušate, zar ne vidite da vas taj čovjek još uvijek plaši, da vam prijeti? Zašto ga se plašite? Ima vas mnogo!"

"Zaboga", zaviče Montgomery, "prestani s tim Prendick!"

"Prendick!", vikao je Moreau.

Obojica su vikali zajedno, kao da me žele nadglasati, a iza njih su zurili ljudi-životinje spuštenih glava, u čuđenju. Ruke su im visjele, a ramena se zgrabila. Izgledali su, kako sam zamišljao, kao da me pokušavaju shvatiti i sjetiti se nečega iz svoje ljudske prošlosti.

Vikao sam, ne sjećam se točno, da Montgomeryja i Moreaua mogu ubiti, da ih se ne treba bojati: to je bio teret koji sam stavio u ruke životinjskom narodu. Vidio sam čovjeka zelenih očiju u tamnim dronjcima, kojega sam susreo one večeri kada sam stigao, kako izlazi između drveća, a ostali su ga slijedili da me bolje čuju. Na kraju sam zastao, da dođem do daha.

"Saslušaj me trenutak", reče čvrstim glasom Moreau, "a tada govori što hoćeš!"

"Dobro?", rekoh.

Zakašljao se, a zatim zavikao: "Latinski, Prendick! Latinski, školski latinski, ali pokušaj shvatiti. Hi non sunt homines; sint animalia qui nos habemus¹³¹ - vivisecirani. Postupak humanizacije. Objasnit ću ti, dođi na obalu."

Smijao sam se. "Lijepa priča", rekoh. "Govore, grade kuće. Oni su bili ljudi. To je kao da sam ja došao na obalu."

"Voda iza mjesta na kojem stojiš je duboka i puna morskih pasa."

"To je moj put", rekoh. "Kratak i odrješit u ovom trenutku."

"Čekaj trenutak." Izvadio je nešto iz džepa što je odrazilo sunčeve zrake, pa je spustio predmet ispred nogu. "To je napunjeni revolver", reče. "Montgomery će ovdje napraviti isto. Sada ćemo se popeti uz plažu. Kada se uvjeriš da je udaljenost sigurna, dođi i uzmi revolvere."

"Ne! Vi imate i trećeg."

"Želim da razmisliš o stvarima Prendick. Na prvom mjestu, nisam te zvao na ovaj otok. Da smo mi vivisecirali ljude, morali bi ih uvoziti, a ne životinje. Zatim, da smo te željeli zloupotrijebiti, bili bi te drogirali prošle noći i, konačno, tvoja prva panika je prošla i možeš početi razmišljati ima li Montgomery baš takav karakter kakav mu pripisuješ? Lovili smo te za tvoje dobro, jer je otok pun neprijateljskih pojava. Pored toga, zašto bi te željeli ubiti kada si upravo ponudio da se sam utopiš?"

"Zašto ste, dok sam bio u jazbini, slali vaše ljude na mene?"

"Bili smo sigurni da ćemo te uhvatiti i izvesti iz opasnosti. Nakon toga smo se povukli sa scene, za tvoje dobro."

Razmišljao sam. Izgledalo je upravo nevjerovatno. Tada sam se ponovno nečega sjetio. "Ali vidio sam", rekoh, "u ograđenom prostoru..."

"To je bila puma"

"Gledaj Prendick", reče Montgomery, "ti si smiješna budala! Izidi iz vode i uzmi te revolvere pa onda govori. Ne možemo napraviti ništa više nego što smo upravo napravili!"

Moram priznati da sam tada, a zapravo uvijek, imao nepovjerenje u Moreaua i bojao sam ga se, ali osjećao sam da shvaćam Montgomeryja.

"Popnite se uz plažu", rekoh nakon razmišljanja, a zatim, "i držite ruke podignute."

"Ne možemo to učiniti", reče Montgomery s objašnjavajućim znakom preko ramena. "To nam ruši autoritet."

"Idite gore do drveća, molim vas."

"To je prokleta glupa ceremonija", reče Montgomery.

Obojica su se okrenula i suočila sa šest grotesknih stvorenja koja su tamo stajala na sunčevom svjetlu čvrste sjene u pokretu, a opet tako nevjerojatno nestvarne. Montgomery je zapucketao bičem prema njima i su se svi okrenuli i bacili u zaštitu drveća. Kada sam procijenio da je udaljenost od Montgomeryja i Moreaua dovoljna, došao sam do obale, podigao i provjerio revolvere. Da se zaštitim od podmuklih trikova opalio sam u okruglu grudu lave i imao zadovoljstvo vidjeti kako se kamen rasprskava i olovo leti po plaži. Još sam trenutak oklijevao.

"Preuzimam rizik", rekoh na kraju i s revolverom u svakoj ruci, krenuo sam niz plažu prema njima.

"Tako je bolje", reče Moreau smireno. "Kada smo već kod toga, učinio si da potrošim najbolji dio dana na tvoju pretjeranu maštu." S nijansom prezira, koji me ponizio, on i Montgomery su se okrenuli i u tišini krenuli ispred mene.

Gomila ljudi-životinja još uvijek je u čudu stajala među drvećem. Prošao sam pored njih što je moguće mirnije. Jedan me je počeo pratiti, ali se povukao kada je Montgomery zamahnuo bičem. Ostali su čekali u tišini. Možda su oni jednom bili životinje, ali ja nikada ranije nisam vidio životinju koja pokušava misliti.

POJAŠNJENJA DOKTORA MOREAU^{4}

"Sada ću vam objasniti Prendick", reče doktor Moreau čim smo završili s jelom i pićem. "Moram priznati da ste najzahtjevniji gost kojega sam ikada imao. Upozoravam vas da je to zadnja usluga koju ću vam učiniti. Sljedeći put kada ćete prijetiti samoubojstvom, više neću - čak zbog osobnih razloga."

Sjedio je u mojoj ležaljci s polupopušenom cigarom među svojim bijelim, spretnim prstima. Svjetlo njišuće lampe padalo je na njegovu bijelu kosu dok je zurio kroz mali prozor u svjetlo zvijezda. Sjedio sam, što je moguće dalje od njega, za stolom, a revolver mi je bio na dohvata ruke. Montgomery nije bio prisutan. Ne bi mi bilo drago biti s obojicom u tako malenom prostoru.

"Priznajte da je vivisecirano ljudsko biće, kako ste ga nazvali, naposljetku samo puma?", reče Moreau. Dopustio mi je da posjetim užas u unutrašnjem prostoru i da se uvjerim da nije nehuman.

"Ta je puma", rekoh, "još živa, ali tako izrezana i osakaćena da se molim da nikada više ne vidim živo meso u takvom stanju. Od svih ogavnih..."

"Ništa zato", reče Moreau. "Konačno, poštedite me vaših mtadenačkih užasavanja. Montgomery je bio isti kao i vi. Priznajte da je to puma. Sada budite tiho, dok vam održim psihološko predavanje."

Nastavio je, počevši tonom čovjeka koji se jako dosađuje, ali se malo zagrijao tijekom objašnjavanja svog rada. Govorio je jednostavno i uvjerljivo. Ponekad se u njegovu glasu osjećao prizvuk sarkazma. Osjećao sam se užaren od srama radi našeg uzajamnog položaja.

"Stvorenja koja sam vidio nisu ljudi i nisu to nikada ni bila. Ona su nekada bila životinje, humanizirane životinje trijumf vivisekcije."

"Zaboravljate što sve može vještivi vivisektor učiniti sa živim bićima", reče Moreau. "Sa svoje strane, čudim se zašto stvari koje radim nisu bile urađene prije. Mali koraci su naravno bili napravljeni - amputacije, rezanje jezika, izrezivanje. Naravno da znate da se razrokost može liječiti kirurškim putem? Zatim, u slučajevima izrezivanja dolazi do mnogo sekundarnih promjena, kao što su promjene boje kože, promjene na osjećajnom planu, izmjene u izlučivanju masnog tkiva. Ne sumnjam da ste o tome čuli?"

"Naravno", rekoh. "Ali ta vaša neugodna stvorenja..."

"Sve u svoje vrijeme", reče mašući rukom prema meni. "Tek sam na početku. To su najobičniji slučajevi promjena. Kirurgija može učiniti bolje

stvari od toga. Može nadogradivati, biti neuspješna i mijenjati. Možda ste čuli o uobičajenom kirurškom postupku, kojemu se pribjegava kada je nos uništen. Komad kože se izreže s čela i navuče prema nosu da bi zarastao u novom položaju. To je neka vrsta presađivanja dijela životinjskog tijela na novi položaj. Moguće je i presađivanje svježije izvađenog materijala iz druge životinje kao, na primjer, u slučaju zubi. Presađivanje kože i kostiju se izvodi kako bi se olakšavalo ozdravljenje. Kirurg postavlja komadiće kože, skinute s druge životinje, na živu ranu ili dijelove kostiju sa svježije ubijene žrtve. Možda ste čuli kako je Hunter uspio presaditi pijetlovu mamuzu na vrat bika. Treba se prisjetiti štakora-nosoroga kod alžirskih Zuava - to su čudovišta, stvorena presađivanjem komadića repa običnog štakora na njegovu njušku i omogućavanjem da zacijeli u tom položaju."

"Proizvedena čudovišta!", reko. "Znači da mislite reći..."

"Da. Stvorenja koja ste vidjeli su životinje koje su izrezane i kojima je dan novi oblik. Moj život je posvećen proučavanju mogućnosti oblikovanja živih stvorenja. Proučavao sam godinama i s vremenom sam stjecao znanje. Vidim da ste užasnuti, iako vam ne govorim ništa novo. To se sve naziralo u kirurgiji još prije mnogo godina, ali nitko nije imao hrabrosti prihvatiti se toga. Ne mijenjam, jednostavno, vanjski oblik životinje. Trajnim promjenama može biti podvrgnuta također i psiha, kao i kemijski procesi stvorenja, a bez sumnje znate za postupke vakcinacije, odnosno postupke cijepljenja živom ili neživom tvari. Sličan postupak je transfuzija krvi, s čime sam u stvari i počeo. To su sve poznati slučajevi. Manje slični, ali vjerojatno mnogo rasprostranjeniji, bili su postupci srednjovjekovnih liječnika, koji su proizvodili patuljke ili sakate prosjake i nakaze za prikazivanje. Neki ostaci njihova znanja još uvijek su zadržani u pripremi mladih iluzionista ili akrobata. Victor Hugo priča o njima u *L'Homme qui Rit*,¹⁵¹ ali možda ste već shvatili što pričam. Počeli ste uvidati da je moguće presađivati tkivo s jednog dijela životinje na drugi ili s jedne životinje na drugu, mijenjati njene kemijske reakcije i procese rasta, mijenjati izgled njihovih udova, pa čak mijenjati i njihov najosobniji sastav."

"Suvremeni istraživači nikada nisu do kraja i sistematski razmišljali o tom području znanosti dok se ja nisam njime počeo baviti! Za nekim od tih postupaka se posezalo kao za krajnjim pribježištem kirurgije. Za većinu sličnih svjedočanstava, sjetit ćete se da je dokazivano da su bila slučajna - od tirana, kriminalaca, uzgajivača konja i pasa, odnosno kod svih mogućih neobučanih i nespretnih ljudi koji su radili za svoje neposredne ciljeve. Bio sam prvi čovjek koji je prišao tom pitanju naoružan antiseptičkom kirurgijom i stvarnim

znanstvenim znanjem o zakonima rasta. Netko može zamišljati da se prije radilo u tajnosti stvorenja kao što su sijamski blizanci i ono što se radilo u tamnicama inkvizicije. Nema sumnje da je njihov glavni cilj bio "umjetnost" mučenja, ali nekolicina inkvizitora morala je imati i izvjesnu znanstvenu radoznalost."

"Ali", reko, "te stvari, te životinje govore!"

On reče da je tako i nastavi naglašavajući da se mogućnosti vivisekcije ne zaustavljaju samo na fizičkim promjenama. Svinju se može obrazovati. Sastav uma je čak manje ograničen od sastava tijela. Rastuća znanost hipnoze obećava mogućnost zamjene starih urođenih instinkta novim pobudama, presađujući ili zamjenjujući urođene fiksne ideje. Puno toga što nazivamo moralnim obrazovanjem, reče on, neka je vrsta umjetne izmjene i iskrivljavanja instinkta. Borbenost se vježbom pretvara u hrabro samopožrtvovanje, a potisnuta seksualnost u vjerske osjećaje. Velika razlika između čovjeka i majmuna je u grlu. U nesposobnosti finog oblikovanja različitih glasovnih znakova kojima bi mogli podržati svoje misli. U tome se nisam složio s njim, ali s određenom neuljudnošću je odbio prihvatiti moju primjedbu. Ponovio je da stvari tako stoje i nastavio priču o svom radu.

Pitao sam ga zašto je kao model uzeo ljudski oblik. U tom izboru mi je izgledalo, a izgleda mi i dan danas, postoji određena izopačenost.

Priznao mi je da je taj oblik odabrao slučajno. "Isto tako sam mogao raditi na preoblikovanju ovce u ljamu i obratno. Pretpostavljam da ima nešto u ljudskom obliku što pobuđuje umjetničke porive jače od bilo kojeg životinjskog oblika. Ali nisam se ograničio samo na stvaranje čovjeka. Jednom ili dvaput..." Šutio je minutu ili dvije. "Ove godine! Kako su prohujale! Profučkao sam dan, na spašavanje vašeg života i još trošim jedan sat da vam objasnim svoj rad!"

"Ali", reko, "još uvijek ne razumijem. Čime opravdate nanošenje boli? Jedino što bi moglo biti opravdanje vivisekcije je neka primjena."

"Točno", reče. "Ali, vidite, drugačije sam sazdan. Imamo drukčija stajališta. Vi ste materijalist."

"*Nisam materijalist*", započeo sam zažareno.

"Po meni da. Zapravo nas razdvaja samo pitanje boli koja vas muči samo ako je vidljiva i ako se čuje, odnosno potiče vas vaša vlastita bol dok se uklapa u vaše predodžbe o grijehu - samo tako dugo. Kažem vam, vi ste životinja čije su misli manje nejasne od životinjskih osjećaja. Ta bol..."

Slegnuo sam ramenima na takvo mudrovanje.

"Oh, ali to je takva sitnica! Um otvoren učenju znanosti mora shvatiti da

je to sitnica. Može biti da osim na ovom malom planetu, tom trunku kozmičke prašine, nevidljivom prije nego što se dođe do prve zvijezde, nigdje drugdje ne postoji pojam boli. Zakonitosti koje smatramo našima tjeraju nas da se pitamo: "Ovdje na zemlji, među živim bićima, kakva bol uopće postoji?"

Dok je govorio, izvadio je mali nožić iz džepa, otvorio manju oštricu i pomaknuo stolicu tako da mogu vidjeti njegovo bedro. Tada je, pažljivo birajući mjesto, zabio oštricu u nogu i opet je izvukao.

"Nema sumnje", reče, "da ste to već vidjeli. To uopće ne boli, ali što to dokazuje? Osjećaj boli nije potreban u mišićima, pa tamo i ne postoji. Donekle je potreban u koži i, tek tu i tamo, na bedru postoje točke koje imaju osjećaj boli. Bol je jednostavno urođeni medicinski pokazatelj koji nas upozorava i pobuđuje. Nije sve živo meso bolno pa nisu to ni svi nervi, čak ni oni osjetilni. U osjetilima očnog živca ne postoji nijansa boli, stvarne boli. Kod ozljede očnog živca vidite samo bljesak svjetla, a bolest slušnog živca izaziva tek zujanje u ušima. Biljke ne osjećaju bol, kao i manje životinje. Moguće je da takve životinje, kao što su morska zvijezda i slatkovodni rak, uopće ne osjećaju bol. Zatim čovjek, što postaje inteligentniji to je sposobniji brinuti se sam o sebi i manje su mu potrebni poticaji za čuvanje od opasnosti. Još nisam čuo za beskorisnu stvar koja nije prestala postojati tijekom razvoja, prije ili kasnije. Jeste li vi čuli? A bol postaje nepotrebna.

"Zatim Prendick, religiozan sam čovjek, kao što svaki zdrav čovjek mora biti. Zamišljam da sam vidio više puteva Stvoritelja nego vi, jer sam čitav život istraživao njegove zakone na svoj način, dok ste vi, po mom mišljenju, skupljali leptire. i tvrdim vam da zadovoljstvo i bol nemaju nikakve veze s nebom ili paklom. Zadovoljstvo i bol - pih! Što je vaš teološki zanos nego Mahometova hurija u mraku? Ta tvorevina koju su čovjek i žena sagradili na zadovoljstvu i boli Prendick, žig je životinje na njima - žig životinje od koje su nastali! Bol, bol i zadovoljstvo postoje za nas samo tako dugo dok se koprcamo u prašini."

"Vidite, u tim istraživanjima sam kretao putem kojim su me ona vodila. To je jedini pravi način vođenja istraživanja. Postavljao sam pitanje, pronašao postupak za dobivanje odgovora, a zatim sam postavljao novo pitanje. Je li to bilo moguće, odnosno moguće u toj mjeri? Možete li zamisliti što to znači za jednog istraživača? Kakva intelektualna strast raste u njemu! Ne možete zamisliti čudnu, bezbojnu nasladu takvih intelektualnih želja! Stvar pred vama više nije životinja, vaš bližnji, nego problem! Bol suosjećanja. Sve što znam o njoj sjećam se kao boli od koje sam patio prije puno godina. Želio sam, to je bila jedina stvar koju sam želio, pronaći krajnju granicu prilagodljivosti oblika

živog bića."

"Ali", reko, "to je grozota."

"Do danas nikada nisam razmišljao o etici stvari", nastavio je. "Proučavanje prirode čini da čovjek izgubi grižnju savjest jer je ni sama priroda nema. Nastavio sam ne obazirući se ni na što osim na pitanja koja sam istraživao. Materijal je dospio tamo u kolibe. Stvarno je već prošlo jedanaest godina od kada smo ovdje došli ja, Montgomery i šest Kanaka. Sjećam se zelenog mira otoka i praznog oceana oko nas. Kao da je to bilo jučer. Izgledalo je da me mjesto čekalo.

"Zalihe su bile iskrpane i kuća sagrađena. Kanake su pronašli nekoliko koliba blizu klanca. Počeo sam raditi s onim što sam donio sa sobom. U početku su se dogodile neke neprihvatljive stvari. Počeo sam raditi s ovcom i nakon prvog dana sam je ubio slučajnim pomakom skalpela. Uzeo sam drugu ovcu i zadao sam joj bol i strah, pa sam ju svezanu ostavio da zacijeli. Izgledala mi je sasvim ljudski kada sam završio, ali bio sam nezadovoljan time. I od tada se više nisam bavio ovcama. Što sam je više gledao, to mi je izgledala nezgrapnije, dok je konačno nisam oslobodio njezine bijede. Te životinje bez hrabrosti, progonjene strahom, pobudivane osjećajem boli, bez iskre borbene energije za suočavanje s mučenjem, nisu pogodne za stvaranje čovjeka.

"Tada sam se prihvatio gorile kojega sam imao. Radeći na njemu i, pri tome beskrajnom pažnjom svladavajući poteškoće redom kako su se pojavljivale, stvorio sam prvog čovjeka. Čitav tjedan, noć i dan, sam ga oblikovao. Kod njega je najviše rada zahtijevao mozak. Mnogo je trebalo dodati, mnogo promijeniti. Zamislio sam ga kao pravi uzorak negroidnog čovjeka. Kada sam ga dovršio, ležao je ispred mene povezan, privezan i nepokretan. Tek kada sam se uvjerio da mu je život siguran, ostavio sam ga. Kada sam ponovno došao u ovu sobu našao sam Montgomeryja u stanju sličnom *vašem*. Čuo je neke krikove dok se gorila pretvarao u čovjeka - slične onima koji su vas tako uznemirili. U početku mu se nisam u potpunosti povjerio. I Kanake su primijetili nešto od onoga što se događalo. Bili su užasnuti i izvan sebe pri samom pogledu na mene. Pridobio sam na neki način Montgomeryja. Najteže nam je bilo spriječiti Kanake da ne dezertiraju. Na kraju su to i učinili, tako da smo ostali bez jahte. Utrošio sam mnogo dana na obrazovanje nakaze. Sve u svemu, bavio sam se s njim tri ili četiri mjeseca. Naučio sam ga osnovama engleskog jezika, dao mu predodžbu o računanju i čak ga osposobio za čitanje abecede. On je u tome bio spor, iako sam susreo idiote koji su bili još sporiji. Umno je bio prazan papir i nije imao nikakvih sjećanja o onome što je bio. Kada

su mu ožiljci potpuno zacijelili i više nije osjećao ništa osim malo boli i krutosti, i mogao je pomalo razgovarati, odveo sam ga tamo i predstavio ga Kanakama kao zanimljivog slijepog putnika."

"Oni su u početku bili uplašeni, što me jako uvrijedilo jer sam bio sujetan na njega. Ali on je bio tako blag i tako bijedan da su ga nakon nekog vremena prihvatili i preuzeli na sebe njegovo podučavanje. Brzo je učio, oponašao i prilagođavao se, pa je sebi sagradio čak bolju kolibu, kako mi je izgledalo, nego što su bile njihove vlastite. Među momcima je bio jedan s misionarskim duhom koji ga je podučavao čitanju, ili barem prepoznavanju slova i usadio mu grube ideje o moralnosti, budući da životinjske navike nisu baš bile poželjne."

"Odmarao sam se od posla nekoliko dana nakon toga i namjeravao sam napisati izvješće o čitavoj stvari kako bih probudio interes engleske javnosti. Tada sam naišao na stvorenje kako čuču na drvetu i podruguje se dvojici Kanaka koji su ga peckali. Prijetio sam mu, govorio mu o nehumanosti takvog postupka pobuđujući njegov osjećaj srama. Vratio sam se kući s odlukom da popravim stvar prije nego se vratim na posao u Englesku. Radio sam bolje, ali su stvari opet na neki način nazadovale: tvrdoglavo životinjsko meso se vraćalo. Ali još uvijek mislim popravljati stvari. Namjeravam ovladati time. Ta puma..."

"Eto, takva je moja priča. Svi Kanaka momci su sada mrtvi. Jedan je pao preko ruba velikog čamca, a jedan je umro radi rane na peti koja se na neki način otrovala sokom biljaka. Trojica su pobjegla s jahtom, ali pretpostavljam da su se utopili. Preostali je momak bio ubijen. Dakako, zamijenio sam ih. Montgomery je planirao mnogo toga što bi ti mogao napraviti u početku, a zatim..."

"Što je bilo s posljednjim?", rekoh oštro. "S posljednjim Kanakom koji je ubijen?"

"Istina je da, nakon što sam napravio veliki broj ljudskih stvorenja, napravio sam biće..." Oklijevao je.

"Da?", rekoh.

"Bio je ubijen."

"Ne razumijem", rekoh. "Želite li reći..."

"Ono je ubilo Kanaku. Ubilo je nekoliko drugih stvorenja koje je ulovilo. Lovili smo ga nekoliko dana. Oslobodilo se slučajno. Nisam ga mislio pustiti. Nije bilo dovršeno. Ono je bilo samo eksperiment. Nije imalo udove, lice mu je bilo užasno, previjalo se po zemlji poput zmije. Bilo je bezgranično jako i trpjelo je strašne bolove. Skrivalo se u šumama nekoliko dana dok smo ga lovili,

a zatim je otpuzalo na sjeverni dio otoka. Podijelili smo uloge kako bismo mu zatvorili put. Montgomery je insistirao da ide sa mnom. Tada smo našli tijelo čovjeka koji je imao pušku čija je cijev bila savijena u obliku slova S i gotovo do kraja pregrizena. Montgomery je ubio biće. Nakon toga sam se pridržavao ideala ljudskosti osim u sitnim stvarima." Zašutio je.

Sjedio sam u tišini, promatrajući njegovo lice.

"I tako sveukupno dvadeset godina, računajući devet godina u Engleskoj, radim na tome, a još uvijek ima u svemu ponešto što me poražava, čini me nezadovoljnim i izaziva na daljnje napore. Ponekad se izdižem iznad svoje razine, ponekad padam ispod nje, ali uvijek se približavam cilju o kojem sanjam. Ljudski oblik mogu sada već postići s lakoćom, gibak i skladan ili debeo i jak, ali se često pojavljuje problem s rukama i pandžama - bolnim dijelovima tijela koje se ne usudim tako slobodno oblikovati. Moji problemi leže u finom presađivanju i preoblikovanju koji se moraju izvršiti na mozgu. Inteligencija je često neobično niska s nebrojenim slijepim krajevima i neočekivanim prazninama. Najnezadovoljnijim od svega me čini nešto što ne mogu dotaknuti, negdje, ne mogu dokučiti gdje, u sjedištu osjećaja. Žudnje, instinkti, želje koje štete ljudskosti, neobični, skriveni spremnik koji se može odjednom rasprsnuti i preplaviti čitavo biće stvorenja ljutnjom, mržnjom ili strahom. Ta moja stvorenja su vam izgledala čudno i opasno čim ste ih počeli promatrati, ali za mene, koji sam ih stvorio, ona izgledaju neosporno kao ljudska bića. Nakon toga, kada ih promatram, to uvjerenje slabi. Najprije jedna životinjska značajka, pa zatim druga, izlaze na površinu i zure u mene. Ali sada ću time ovladati! Svaki put kada uranjam živo stvorenje u kupku strašne boli kažem: "Ovaj put ću ukloniti sve životinjsko i napraviti vlastito razumno stvorenje!" Konačno, što je deset godina? Čovjek se stvara stotinama tisuća godina", razmišljao je smrknuo. "Ali ja sam se približio. Ta moja puma..." Zašutio je. "I oni se vraćaju. Čim skinem ruku s nje, životinja se počinje postupno vraćati i ponovno se počinje potvrđivati."

Ponovno duga šutnja.

"Znači da bića koja proizvodite ostavljate u tim jazbinama?", reko.

"Oni odlaze. Tjeram ih čim počnem osjećati životinju u njima i oni odlaze tamo. Svi se oni boje ove kuće i mene. Ona predstavlja karikaturu ljudskosti. Montgomery zna nešto o tome jer on posreduje u odnosima. Podučio je jednoga ili dvojicu za našu službu. On se toga srami, ali vjerujem da mu se napola sviđaju neke od tih životinja. To je njegova stvar, a ne moja. Samo me muče zbog osjećaja neuspjeha. Nemam interes za njih. Zamišljam da slijede put koji

je misionar Kanaka zacrtao i da se donekle izruguju razumnom životu. Jadne životinje! Imaju nešto što nazivaju Zakon. Pjevaju himne o "svemu tvom". Oni sami grade svoje jazbine, prikupljaju voće, beru trave, čak se i žene. Ali ja sam ih sve prozreo, vidim njihovu pravu dušu i ne vidim tamo ništa od duše životinja, životinja koje ginu, srdžbu i strasti života i ugađam im. Oni su neobični, složeni, kao i sva druga živa bića. U nj ima ima jedna vrsta težnje napredovanju, jedna vrsta taštine, vrsta ispraznih seksualnih osjećaja i radoznalosti. To je poruga za mene. Polažem nadu u tu pumu. Naporno sam radio na njenoj glavi i mozgu."

I sada", reče ustajući nakon duge šutnje za vrijeme koje je svaki od nas slijedio svoje misli, "Što mislite? Još uvijek me se bojite?"

Pogledao sam ga i vidio samo čovjeka s mirnim očima, bijelim licem i bijelom kosom. Osim vedrine, bio je gotovo lijep radi svoje mirnoće i veličanstvenog izgleda i mogao je biti uzor među stotinama druge ugodne, stare gospode. Tada sam zadrhtao. Umjesto odgovora na njegovo drugo pitanje, pružio sam mu revolvere.

"Zadržite ih", reče i počne zijevati. Ustao je, pogledao me na trenutak i nasmijao se. "Imali ste dva dana puna događaja", reče. "Preporučio bih vam san. Drago mi je da smo sve raščistili. Laku noć." Razmišljao je na trenutak o meni, a zatim je izišao kroz unutarnja vrata.

Odmah sam okrenuo ključ u vratima. Ponovno sam sjeo i neko sam vrijeme sjedio u nekoj vrsti trajnog umora, tako iscrpljen osjećajno, umno i fizički, da nisam mogao razmišljati dalje od trenutka od kojeg me napustio. Crni prozor je buljio u mene kao oko. Konačno sam s naporom isključio svjetlo i ispružio se u visećoj ležaljci. Vrlo brzo sam zaspao.

O ŽIVOTINJSKOM NARODU

Probudio sam se rano. Moreauova objašnjenja su mi, od trenutka buđenja, bila pred očima jasna i određena. Spustio sam se iz viseće ležaljke i otišao do vrata kako bih se uvjerio da je ključ okrenut. Tada sam iskušao šipku na prozoru i ustanovio da je dobro pričvršćena. Spoznaja da su ta stvorenja s Ijudskim likom zaista životinjska čudovišta, čiste karikature čovjeka, ispunila me nejasnom nesigurnošću o njihovim sposobnostima, što je bilo gore od nekog određenog straha.

Začulo se kucanje na vratima i razvučeni naglasak M'lingova govora. Stavio sam u džep revolver i, držeći ruku na njemu, otvorio mu.

"Dobro jutro gospodine", reče donoseći, uz uobičajeni biljni doručak, slabo kuhanog kunića. Montgomery ga je slijedio. Njegovo je nemirno oko uhvatilo položaj moje ruke pa se nasmijao.

Puma je taj dan ostavljena da zacijeli, ali Moreau koji je imao neobično usamljениčke običaje, nije nam se pridružio. Razgovarao sam s Montgomeryjem da raščistim svoje ideje o načinu života životinjskog naroda. Želio sam saznati kako zadržavaju ta neljudska čudovišta da ne napadnu Moreaua i Montgomeryja i da ne razderu jedni druge. Objasnio mi je da njihova relativna sigurnost proizlazi iz ograničenog umnog ustroja tih čudovišta. Usprkos povećanoj inteligenciji i sklonosti buđenju njihovih životinjskih nagona, postojale su određene čvrste ideje, koje im je Moreau usadio u um, a koje su apsolutno vezivale njihovu maštu. Bili su stvarno hipnotizirani. Rečeno im je da su neke stvari nemoguće, da se neke stvari ne smiju raditi i te zabrane su bile utkane u tkivo njihovih umova. Tako je izbjegnuta mogućnosti neposlušnosti ili rasprave.

Međutim, neke stvari kod kojih je stari instinkt bio u suprotnosti s Moreauovim interesom, nisu bile u tako stabilnom stanju. Niz namjera nazvanih Zakon (već sam ga čuo izgovorenog), borio se u njihovim umovima s duboko ukorijenjenim, stalnim pobunjeničkim porivima životinjske prirode. Shvatio sam da su oni taj Zakon stalno ponavljali i uvijek kršili. I Montgomery i Moreau su pokazivali posebnu brigu da ne upoznaju okus krvi. Bojali su se neizbježnih pobuda ako bi ju okusili. Montgomery je rekao da je utjecaj Zakona, posebno životinjskim narodom mačjeg porijekla, jako slabio dolaskom noći. Tada je u njima bio najjači životinjski poriv i pustolovni duh se u njima budio dolaskom mraka i tada su se usuđivali na stvari za koje je izgledalo da o njima danju nisu ni sanjali. Tome sam dugovao prikradanje čovjeka-leoparda u noći mog dolaska.

Tijekom tih prvih dana mog boravka, kršili su Zakon prikriveno i to tek dolaskom noći. Na dnevnom svjetlu je vladao ugođaj poštivanja mnogobrojnih zabrana.

Sada možda mogu dati nekoliko općih podataka o otoku i životinjskom narodu. Otok je imao nepravilan vanjski oblik i nije se visoko izdizao iznad prostranog mora i imao je, pretpostavljam, ukupnu površinu od deset ili dvanaest četvornih kilometara.¹⁶¹ Bio je vulkanskog porijekla i obrubljen s tri strane koraljnim grebenima. Na sjeveru je na nekoliko mjesta ispuštao pare i imao je nekoliko toplih izvora koji su bili jedini tragovi sila koje su ga davno stvorile. Ponekad se osjetilo slabo podrhtavanje zbog potresa, a ponekad su uzdižuće spirale dima postajale nemirne od naleta pare, i to je bilo sve. Kako me je Montgomery obavijestio, stanovništvo otoka je brojilo više od šezdeset tih čudnih Moreauovih proizvoda, ne računajući manja čudovišta koja su živjela u niskom raslinju i nisu imala ljudski oblik. Sveukupno ih je stvorio oko sto dvadeset, ali su mnogi od njih umrli, a drugi, poput pužućeg bića bez nogu o kojem mi je pričao, doživjeli su nasilan kraj. Montgomery je rekao da oni imaju i potomke, ali da najčešće umiru. Dok su živjeli, Moreau ih je uzimao i davao im ljudski oblik. Nije postojao dokaz o naslijeđu unesenih ljudskih karakteristika. Ženke su bile malobrojnije od mužjaka i podvrgnute prikrivenom progonu, usprkos tome što je Zakon propisivao monogamiju.

Bilo bi mi nemoguće opisati životinjski narod u detalje. Oči mi nisu bile izvježbane za detalje i na nesreću nisam znao crtati. Možda je najupečatljiviji u njihovoj pojavi bio nesrazmjer između nogu i dužine tijela. Naša predodžba o skladnosti je tako relativna. Oči su mi se prilagodile na njihove oblike i na kraju sam podlegao njihovom uvjerenju da su moja duga bedra nezgrapna. Druga točka bilo je istureno držanje glave i nezgrapna, neljudska zakrivljenost kičme. Čak je i majmunolikom čovjeku nedostajala ta unutrašnja zakrivljenost leđa koja ljudski lik čini tako skladnim. Većini su ramena bila nezgrapno zgrbljena, a kratke ruke su im opušteno visjele. Neki od njih su bili jako dlakavi, barem do kraja mog boravka na otoku.

Naredna je najočiglednija deformacija bila na njihovim licima. Većina je imala isturenu donju čeljust, nakazne uši i široke izbočene nosove, vrlo gustu ili vrlo čekinjavu dlaku i često vrlo neobično smještene i neobično obojene oči. Nijedan se nije mogao smijati, iako je čovjekoliki majmun zveketavo kikotao. Osim tih općih karakteristika, glave su imale malo zajedničkog. Svatko je zadržao osobine svoje vrste. Ljudske značajke su iskrivile, ali ne i sakrile leoparda, govedo ili krmaču, odnosno drugu životinju ili životinje od kojih su ta

stvorenja napravljena. Glasovi su im se, također, krajnje razlikovali. Ruke su uvijek bile deformirane i, iako su me neki neočekivano iznenadili ljudskom pojavom, gotovo nijedan od njih nije imao puni broj prstiju koji su bili nezgrapni oko noktiju i nedostajao im je osjet dodira.

Najupečatljiviji ljudi-životinje bili su moj čovjek-leopard i stvorenja napravljena od hijene i svinje. Veća od njih bila su tri čovjeka-bika koja su povukla čamac. Zatim je dolazio čovjek srebrne kose koji je tumačio Zakon, M'ling i satir mješavina majmuna i koze. Postojala su tri čovjeka-svinje i jedna žena-svinja, žena-nosorog i nekoliko drugih ženki čije porijeklo nisam mogao utvrditi. Bilo je i nekoliko vučjih stvorenja, buldog i bernardinac. Već sam opisao čovjeka-majmuna, a postojala je i posebno odvratna, upravo smrdljiva stara žena napravljena od lisice i medvjeda koju sam mrzio od početka. Za nju se tvrdilo da je strastvena zagovornica Zakona. Manja stvorenja su zasigurno bila pjegava mladunčad kao i moje malo stvorenje slično Ijenivcu. Ali dosta je nabrajanja.

U početku sam se užasno bojao nakaza, osjećajući suviše jasno da su one još uvijek bile zvijeri, ali postupno sam se naviknuo na njih, štoviše, na mene je utjecala Montgomeryjeva sklonost prema njima. On je s njima bio dovoljno dugo da ih smatra normalnim ljudskim bićima. Dani koje je proveo u Londonu izgledali su mu kao daleka prošlost. Samo jednom godišnje, ili tako nekako, odlazio je u Afriku pogadati se s Moreauovim agentom koji je tamo trgovao sa životinjama. Na tom putu teško da je, u pomorskim španjolskim selima s miješanim stanovništvom, mogao sresti ugodne predstavnike ljudske vrste. Posada lađe, rekao mi je, u početku mu je izgledala jednako neobično kao što su Ijudi-životinje izgledali meni neprirodno dugih nogu, plosnatih lica, izbočenih čela, sumnjičavi, opasni i bezosjećajni. Ustvari, on nije volio Ijude. Srce mu se zagrijalo za mene, kako je mislio, jer mi je spasio život. Čak sam pomišljao da je imao potajnu sklonost prema nekima od tih izmijenjenih nakaza, poročnu simpatiju za neke od njihovih postupaka, ali da mi je to u početku pokušao prikriti.

M'ling, čovjek crnog lica, Montgomeryjev pratilac i prvi predstavnik životinjskog naroda kojega sam sreo, nije živio s ostalima na otoku, nego u maloj nastambi iza ograđenog prostora. Stvorenje jedva da je bilo toliko inteligentno koliko i majmunoliki čovjek, ali je bilo prilagodljivije i imalo je najljudskiji izgled u čitavom životinjskom narodu. Montgomery ga je izvježbao u pripremanju hrane, kao i za obavljanje svih običnih kućanskih poslova koji su mu bili potrebni. To je bio složeni trofej Moreauove užasne vještine - medvjed s

primjesama psa i goveda i najbolje obrađen od svih stvorenja. Odnosio se prema Montgomeryju s neobičnom nježnošću i privrženošću. Kada bi on to primijetio, tapšao bi ga, nazivao ga napola pogrđnim, napola šaljivim imenima i tako ga tjerao na oduševljeno pošakivanje. Ponekad se prema njemu loše odnosio, naročito kada je pio viski. Gurao ga je, udarao i bacao na njega kamenje ili svjetleće fitilje. Ali, bilo da ga je tretirao dobro ili loše, stvorenje nije voljelo ništa tako jako, kao biti pored njega.

Rekao sam da sam se privikao na životinjski narod i da su tisuće stvari, koje su mi izgledale neprirodne i odbojne, ubrzo za mene postale prirodne i uobičajene. Pretpostavljam da sve postojeće dobiva boju prema prosječnoj boji okruženja. Montgomery i Moreau su bili previše posebni i osobiti da bih mogao dobro utvrditi moj opći utisak o čovječnosti. Kada bih vidio nekoga od tih nespretnih stvorenja govedeg oblika koji su uz teški napor vukli čamac kroz raslinje, zatekao sam se kako se pitam, prisjećajući se s teškoćom, koliko se oni razlikuju od nekih stvarno ljudskih fizičkih radnika koji su se umorno vukli kući nakon rada. Ili, susrevši mješanku lisice i medvjeda lukava lica, neobično ljudsku u njenom mudrovanju, čak sam zamišljao da sam je ranije sreo u nekom gradskom prolazu.

Ponekad bi mi se njihove životinjske značajke ukazale izvan svake sumnje ili opovrgavanja. Ružni čovjek, zgrbljeni ljudski divljak po izgledu, koji čuči u otvoru jedne od jazbina, ispružio bi ruke i zijevnuo, pokazujući iznenadno zastrašujuće prednje zube, oštre kao škare i sabljaste očnjake, oštre i sjajne poput noževa. Ili bih u nekom uskom prolazu, gledajući s prolaznom milošću u oči neki gipki ženski lik umotan u bijelo, odjednom vidio (s grčevitom odvratnošću) da ima zjenice poput raspora, ili bih pogledavši prema dolje uočio iskrivljene nokte kojima je pridržavala bezobličnu krpu oko sebe. Zanimljivo je uzgred, radi čega sam upravo nesposoban pričati, da su ta kobna stvorenja, mislim ženska, prvih dana mog boravka pokazivala instinktivan osjećaj vlastite odbojne nezgrapnosti i više nego ljudski odnos spram pristojnosti i prikrivanju pretjeranim oblačenjem.

KAKO ŽIVOTINJSKI NAROD KUŠA KRV

Moje neiskustvo kao pisca me iznevjerilo i gubim nit priče.

Nakon doručka Montgomery me poveo preko otoka da vidim izvore plina i tople vode gdje sam gacao prethodnog dana. Obojica smo nosili bičeve i napunjene revolvere. Dok smo prolazili kroz lisnatu džunglu, začuli smo skvičanje kunića. Zaustavili smo se i slušali, ali ih više nismo čuli. Nastavili smo po putu i zaboravili na taj događaj. Montgomery je prizvao moju pažnju s nekim sitnim ružičastim životinjicama s dugačkim stražnjim nogama, koje su došle skačući kroz nisko raslinje. Rekao mi je da su to stvorenja, napravljena od potomstva životinjskog naroda, koja je izmislio Moreau. Zamišljao je da bi oni mogli poslužiti kao meso, ali im je njihova narav slična kunićima, koji imaju običaj da proždiru svoje mlade, tu namjeru učinila neprikladnom. Već sam ranije sreo neka od tih stvorenja - jednom za vrijeme mog bijega po mjesecini od čovjeka-leoparda i jednom dok me Moreau progonio prethodnog dana. Slučajno je jedan od njih, skačući da bi nas izbjegao, upao u rupu nastalu od korijena drveta oborenog vjetrom. Prije nego se uspio izvući, mi smo ga ulovili. Frktao je kao mačka, grebao i snažno se koprcalo stražnjim nogama, pa nas je čak pokušao ugristi, ali su njegovi zubi bili previše slabi da bi nam naudili više od bezbolnog štipanja. Izgledao mi je više kao ljupko malo stvorenje. Montgomery je izjavio da nikada nisu uništili travnjak kopanjem tunela i imali su vrlo zdrave navike. Mogu zamisliti da bi se moglo pokušati s njima zamijeniti obične kuniće u gospodskim parkovima.

Također smo, na našem putu, vidjeli trupac oguljen u dugačkim trakama i duboko rascijepljen. Montgomery me upozorio na to. "Nemojte grepsti koru drveća, to je Zakon", reče. "Baš njih briga za to!" Mislim da smo nakon toga sreli satira i majmunolikog čovjeka. Satir je bio sjajan primjer za uspomenu na Moreauovu ulogu - njegovo lice ovčjeg izraza sličilo je tipu neuglađenog Hebreja. Glas mu je bio hrapavo blejanje, a donji ekstremiteti su bili davolji. Glodao je ljusku mahunarke dok je prolazio pokraj nas. Obojica su pozdravili Montgomeryja.

"Hej!", rekoše. "Drugome s bičem!"

"Sada i treći ima bič", reče Montgomery. "Tako ćete bolje slušati!"

"Zar on nije stvoren?", reče majmunoliki čovjek. "Rekao je da je bio stvoren."

Čovjek sličan satiru me je radoznalo gledao. "Treći čovjek s bičem, onaj

koji hoda plačući u more i koji ima usko, bijelo lice."

"On ima dugački, tanki bič", reče Montgomery.

"On je krvario i plakao", reče satir. "Vi nikada ne krvarite ni ne plačete. Gospodari ne krvare i ne plaču."

"Ollendorffski prosjače!", reče Montgomery. "Ti ćeš krvariti i plakati, ako ne budeš pazio!"

"On ima pet prstiju, on je pet-čovjek kao i ja", reče majmunoliki čovjek.

"Idemo dalje, Prendick", reče Montgomery primajući me za ruku. Pošao sam za njim.

Satir i majmunoliki čovjek su stajali promatrajući nas i međusobno raspravljajući.

"On ne govori ništa", reče satir. "Ljudi imaju glasove."

"Jučer me pitao za jelo", reče majmunoliki čovjek. "On nije znao."

Govorili su stvari koje nismo mogli čuti, ali se začuo smijeh satira.

Na povratku smo naišli na mrtvog kunića. Crveno tijelo nesretne male životinje bilo je razderano na komade, mnoga rebra ogoljena i kičma neosporno izgledana.

Montgomery se zaustavio. "Dobri Bože!", reče podižući nekoliko zdrobljenih kralježaka, da ih pobliže ispita. "Dobrt bože!", ponovio je. "Što to može značiti?"

"Neki vaši mesožderi su se prisjetili starih navika", rekao sam nakon stanke. "Ta kralježnica je bila skroz izgrižena."

Stajao je zureći, blijed i s iskrivljenim usnama. "To mi se ne sviđa", reče polako.

"Vidio sam nešto slično", rekoh, "prvog dana kada sam ovamo došao."

"Do vraga! Što je to bilo?"

"Kuniću je glava bila istrgnuta."

"Onoga dana kada si došao?"

"Onoga dana kada sam došao. U niskom raslinju iza ograđenog prostora, kada sam navečer izašao. Glava je bila potpuno otkinuta uvrtnjem."

Ispustio je dugačak i dubok zvižduk.

"I štoviše, mislim da znam koja je od vaših nakaza to napravila. Znaš, to je samo sumnja. Prije nego sam naišao na kunića, vidio sam jedno od vaših čudovišta kako pije na potoku."

"Srčuci?"

"Da."

"Ne srkati piće, to je Zakon. Mnoge nakaze mare za Zakon, ah? Kada Moreaua nema blizu..."

"To je bila nakaza koja me progonila."

"Naravno", reče Montgomery. "To je upravo ponašanje mesoždera. Nakon ubijanja piju radi okusa krvi. Kako je izgledala nakaza?", nastavio je. "Hoćeš li ju moći prepoznati?" Zurio je oko nas, stojeći raskrečen preko kaše od mrtvog kunića, pretražujući očima sjene i zaslone zelenila, skrovišta i zasjede u šumi koja nas je opkoljavala. "Okus krvi", reče ponovno.

Izvadio je pištolj ispitujući metke i vratio ga nazad. Tada je počeo čupkati svoju obješenu usnu.

"Mislim da bih trebao prepoznati nakazu", rekoh. Omamio sam ga. Trebao bi imati lijepe modrice na čelu."

"Ali tada bi morali *dokazivati* da je on ubio kunića", reče Montgomery. "Volio bih da ih nikada nisam doveo."

Trebao sam nastaviti, ali je on stajao na mjestu razmišljajući o kuniću koji je bio razmrcvaren na nerazriješen način. Do tada sam već došao na takvu udaljenost da su ostaci kunića bili skriveni.

"Dođi!", rekoh.

Trgnuo se i krenuo prema meni. "Vidiš", reče gotovo šapatom, "svi bi oni trebali imati usađenu misao da ne jedu ništa što trči po zemlji. Ako je neka nakaza slučajno okusila krv..."

Na trenutak je zašutio. "Ne znam što se moglo dogoditi?", reče sam sebi. Nakon stanke je nastavio: "Napravio sam neki dan glupu stvar. Pokazao sam slugi kako oguliti i skuhati kunića. Čudno. Vidio sam kako liže ruke. To se nikada prije nije dogodilo! To moramo zaustaviti. Moram reći Moreauu."

Nije mogao razmišljati ni o čemu osim o povratku kući. Moreau je primio stvar još ozbiljnije od Montgomeryja i ne moram reći da je na mene utjecala njihova očigledna užasnutost.

"Moramo im dati primjer", reče Moreau. "Uopće ne sumnjam da je grešnik bio čovjek-leopard. Ali kako to možemo dokazati? Volio bih, Montgomery, da si držao pod kontrolom svoju potrebu za mesom i da nisi uvodio te uzbuđujuće novotarije. Sada se zbog toga možemo naći u neprilici."

"Bio sam smiješna budala", reče Montgomery. "Ali stvar je napravljena i

vi ste rekli da bi ih mogao uhvatiti, znate..."

"Moramo se sada pozabaviti time", reče Moreau. "Pretpostavljam da, ako bilo što krene naopako, M'ling se može brinuti o sebi?"

"Nisam baš tako siguran u M'linga", reče Montgomery. "Mislim da bih ga trebao poznavati."

Poslije podne smo Moreau, Montgomery, ja i M'ling krenuli preko otoka, prema jazbinama u klisuri. Nas trojica smo bili naoružani. M'ling je nosio malu sjekiricu, koju je koristio pri sječi granja za vatru, i nekoliko namotaja žice. Moreau je imao, prebačen preko ramena, ogromni govedarski rog.

"Vidjet ćeš okupljanje životinjskog naroda", reče Montgomery. "Ima se što vidjeti!"

Moreau putem nije rekao ni riječi, ali je njegovo grubo, bijelo lice bilo mrzovoljno.

Prešli smo klanac, u kojem se isparavao potočić vrele vode i, slijedeći zavojitu stazu kroz trstiku, došli smo do širokog prostora, u cijelosti prekrivenog gustom, prašnjavožutom tvari, za koju vjerujem da je bio sumpor. Preko ruba brežuljka obraslog korovom, bljeskalo se more. Došli smo do neke vrste plitkog prirodnog amfiteatra i zaustavili se. Tada se Moreau oglasio rogom, prekinuvši pospani mir tropskog poslijepodneva. Mora da je imao jaka pluća. Zvuk roga se pojačavao između vlastite jeke i na kraju je počeo probijati uši.

"Ah!", reče Moreau puštajući da zakrivljeni instrument opet padne na njegov bok.

Odmah se začula lomljava među žutom trstikom i zvuk glasova iz guste, zelene džungle oko močvare kroz koju sam trčao prethodnog dana. Tada su se, na tri ili četiri točke na rubu sumpornog područja, pojavili groteskni likovi životinjskog naroda koji su žurili prema nama. Nisam mogao suzbiti nadolazeće užasavanje kada sam primijetio kako jedan po jedan kaskaju među drvećem ili trstikom i dolaze teškim koracima preko vruće pare. Moreau i Montgomery su bili prilično mirni i tek sam silom prilika stajao uz njih.

Satir je stigao prvi, neobično nestvaran zbog sjene koju je bacao i pare uzburkane njegovim kopitima. Iza njega je iz šipražja izišao monstruozi nespretnjaković, kombinacija konja i nosoroga, žvačući vlat trave pri dolasku. Zatim su se pojavili žena-svinja i dvije žene-vukovi, iza njih vještica lisica-medvjed s crvenim očima na šiljastom crvenom licu, a za njima drugi. Svi su žurili. Kada su pristupili, počeli su se dodvoravati Moreau i pjevati, gotovo ne

vodeći računa jedan o drugome, dijelove druge polovice litanije Zakona. "*On je ruka koja ranjava, on je ruka koja liječi*", i tako redom. Kada su se približili na razmak od oko trideset metara, zaustavili su se klanjajući se na koljenima i laktovima, bacajući si usput bijelu prašinu po glavama.

Pokušajte zamisliti tu sliku! Nas trojica obučenih ljudi, s našim nakaznim pratiocem crna lica, stojimo na velikom prostoru žute prašine obasjane suncem, ispod sjajnog plavog neba, okruženi skvrčenim monstrumima koji su izvodili začudne pokrete. Neki od njih su izgledali gotovo kao ljudi s nježnim izrazima i gestama, neki kao bogalji, neki tako jako iskrivljeni kao da izlaze iz naših najstrašnijih snova. Uz to, visoke linije trstike u jednom smjeru i gusti splet palmina drveća na drugoj strani, dijelili su nas od klanca s jazbinama, a na sjeveru se nalazio magličasti obzor Pacifičkog oceana.

"Šezdeset dva, šezdeset tri", brojio je Moreau. "Još četvorica."

"Ne vidim čovjeka-leoparda", rekoh.

Tada se Moreau ponovno oglasio sa svojim velikim rogom, a na njegov zvuk se čitav životinjski narod počeo savijati i puzati u prašini. Tada se pojavio čovjek-leopard. Šuljao se iz trstike, saginjući se do zemlje i pokušavajući se pridružiti, iza Moreauovih leđa, krugu bića koja su bacala prašinu. Posljednji je stigao mali majmunoliki čovjek. Ranije pristigle životinje, ugrijane i umorne od savijanja, zlokobno su ga pogledavale.

"Mir!", reče Moreau svojim čvrstim snažnim glasom i životinjski narod je sjeo na bedra i odmarao se od odavanja počasti.

"Gdje je tumač Zakona?", reče Moreau, a dlakavo sivo čudovište pogne svoje lice u prašinu.

"Reci riječi!", reče Moreau.

Odjednom su svi u klečećem položaju, njišući se s jedne na drugu stranu, stali bacati sumpor rukama - najprije desna ruka i šaka prašine, zatim lijeva. Počeli su još jednom pjevati svoju neobičnu litaniju. Kada su došli do "*ne jesti meso ili perad, to je Zakon*", Moreau je podigao svoju vitku, bijelu ruku.

"Stop!", zavikao je i nastala je apsolutna tišina. Mislim da su svi znali i bojali se onoga što će doći. Gledao sam naokolo njihova neobična lica. Kada sam ugledao njihovo preplašeno držanje i prikriveni strah u očima, čudio sam se kako sam ikada mogao vjerovati da su oni ljudi. "Taj Zakon je bio prekršen!", rekao je Moreau.

"*Nitko ne može pobjeći*", čulo se stvorenje bez lica sa srebrnom kosom. "*Nitko ne može pobjeći*", ponavljao je klečeći krug životinjskog naroda.

"Tko je on?", zavikao je Moreau i gledao uokolo njihova lica, pucketajući bičem. Promatrao sam hijenu-svinju kako snuždeno gleda, a tako je radio i čovjek-leopard. Moreau je zastao gledajući to stvorenje, koje je gmizalo prema njemu sa sjećanjem na strah od beskrajnog mučenja.

"Tko je on?", ponovio je Moreau gromkim glasom.

"*Zao je onaj tko krši Zakon*", pjevao je tumač Zakona.

Moreau je gledao u oči čovjeka-leoparda i činilo se da kopa po samoj duši stvorenja.

"Tko krši Zakon?", reče Moreau skrećući pogled sa žrtve i okrećući se prema nama. (Izgledalo mi je da u njegovu glasu čujem prizvuk trijumfa.)

"Vraća se u kuću boli!", vikali su svi. "Vraća se u kuću boli, o gospodaru!"

"Natrag u kuću boli, natrag u kuću boli", mumljao je čovjek-majmun kao da mu se ideja svidjela.

"Da li čuješ?", reče Moreau okrećući se natrag prema krivcu. "Priatelju moj, hej!"

Čovjek-leopard, oslobođen Moreauova pogleda, uspravio se iz klečećeg položaja i, sa zažarenim očima i ogromnim ocnjacima koji su bljeskali ispod njegovih naboranih usana, skočio je prema svom mučitelju. Uvjeren sam da ga je samo gubitak razuma ili neizdrživi strah mogao natjerati na taj napad. Izgledalo je da se svih šezdeset čudovišta diglo protiv nas. Izvukao sam revolver. Dva lika su se sudarila. Vidio sam kako Moreau posrće od naleta čovjeka-leoparda. Oko nas se čula bijesna vika i zavijanje. Svi su se brzo pokrenuli. Za trenutak sam pomislio da je to bila opća pobuna. Bijesno lice čovjeka-leoparda je bljesnulo pored moga kada ga je M'ling potjerao. Vidio sam žute oči čovjeka-hijene kako sjaje od uzbuđenja. Držao se kao da je odlučio da me napadne. I satir je zurio u mene preko zgrbljenih ramena hijene-svinje. Čuo sam prasak Moreauova pištolja i vidio ružičasti bljesak kako prelijeće preko gužve. Citava gomila se okrenula u smjeru odsjaja pucnja, pa je i mene povukla privlačna sila tog pokreta. Već sljedećeg trenutka sam trčao u divljoj gomili u progonu za čovjekom-leopardom.

To je sve što mogu određeno reći. Vidio sam kako je čovjek-leopard udario Moreaua, a zatim se, dok sam bezglavo trčao, sve zavrtjelo oko mene. M'ling je bio na čelu, progoneći bjegunca iz blizine. Iza je, s obješenim jezikom i u velikim skokovima, trčala žena-vučica. Slijedio je svinjski narod,skvičeći od uzbuđenja, i dva čovjeka-goveda u bijelim zavojima. Tek iza svih je slijedio Moreau u gomili životinjskog naroda, s nakrivljenim slamnatim šeširom

širokog oboda, revolverom u ruci i stršećom, slabašnom, bijelom kosom. Pored mene je trčala hijena-svinja održavajući korak i prikriveno me gledajući svojim zlobnim očima, a drugi su dolazili iza nas brbljajući i vičući. Čovjek-leopard je napredovao probijajući si put kroz dugačku trstiku koja se vraćala nazad kada bi on prošao. Režao je M'lingu u lice. Našli smo izgaženu stazu kada smo stigli do šipražja. Progon je nastavljen kroz šipražje još pola kilometra, a zatim je zaronio u gusto zelenilo koje je jako usporavalo naše kretanje, iako smo bili u gomili. Lišće nas je udaralo u lice, vlaknaste puzavice su nas lovile ispod brade ili su nam se omatale oko naših bokova, a trnovite biljke su se zabadale u našu izderanu odjeću i naše meso.

"Hodao je na sve četiri kroz ovo", dahtao je Moreau sada točno ispred mene.

"Nitko ne može pobjeći", reče vuk-medvjed, smijući mi se u lice, uzbuđen od lova. Odjednom smo se našli između stijena i vidjeli stvorenje kako lagano trči na sve četiri i reži na nas preko ramena. Na to je vučji narod počeo uzbuđeno zavijati. Stvorenje je još bilo obučeno i na udaljenosti je njegovo lice izgledalo ljudski, ali njegovo držanje na sve četiri noge je bilo mačje, a pritajeno spuštenu ramena tipična za lovljenu životinju. Skakao je preko nekih bodljikavih grmova sa žutim cvjetovima koji su ga prikrivali. M'ling je bio na pola puta do njega.

Mnogi od nas su već izgubili početnu brzinu, pa su se kretali dužim i polaganim koracima. Dok smo prelazili otvoreni prostor, vidio sam da se proganjanje raširilo od stupa u liniju. Hijena-svinja je trčala tik uz mene, promatrajući me pritom i nabirući gubicu u režeći smijeh. Na rubu stijena, primjećujući da stiže na brežuljak, na kojem mi se prišuljao u noći mog dolaska, čovjek-leopard je skrenuo u nisko raslinje, ali je Montgomery primijetio njegov manevar i krenuo za njim. I tako, dašćući, sudarajući se s kamenjem, izboden od trnja, zadržavan od paprati i trske, pomagao sam progoniti čovjeka-leoparda koji je prekršio Zakon, dok je hijena-svinja trčala meni uz bok, divljački se smijući. Posrtao sam, vrtjelo mi se u glavi i srce mi je udaralo u rebra. Bio sam smrtno umoran i više se nisam usudio izgubiti vezu s progoniteljima, jer bih se inače našao sam s tim strašnim pratiocem. Teturao sam naprijed usprkos beskrajnom umoru i zagušljivoj vrućini tropskog poslijepodneva.

Konačno je žestina lova popustila. Stjerali smo nesretnog divljaka u kut otoka. Moreau nas je s bičem u ruci natjeravao u nepravilnoj liniji i sada smo lagano napredovali vičući jedan na drugoga i stežući obruč oko žrtve. On se bešumno kretao i bio je nevidljiv u grmlju, kroz koje sam bježao od njega za

vrijeme ponoćnog progona.

"Polako!", vikao je Moreau. "Polako!" Krajevi linije su se savijali oko gustog niskog raslinja i stezali oko nakaze.

"Nemojte nagliti!", čuo se Montgomeryjev glas iz gustiša.

Nalazio sam se na kosini iznad grmlja. Montgomery i Moreau su udarali dolje na plaži. Polako smo napredovali kroz isprepletenu mrežu grana i lišća. Šipražje je bilo tiho.

"Natrag u kuću boli, u kuću boli, u kuću boli!", zavijao je glas majmunolikog čovjeka dvadesetak metara dalje.

Kada sam to čuo, oprostio sam nesretniku sav strah koji je utjerao u mene. Čuo sam kako pucketaju grančice i grane šibaju pod teškim korakom konjanosoroga s moje desne strane. Tada sam odjednom, kroz zeleni poligon u polumraku, ispod bujnog raslinja, ugledao stvorenje koje smo lovili. Stao sam. Zgrčio se što je više mogao, a njegove svjetleće zelene oči su me gledale preko ramena.

Može izgledati čudno ta proturječnost u meni i ne mogu je objasniti, ali odjednom, gledajući to stvorenje u savršenom životinjskom držanju, sa svjetlećim očima i nesavršenim ljudskim licem, iskrivljenim od užasa, shvatio sam njegovu ljudskost. Sljedećeg trenutka će ga vidjeti drugi progonitelji i bit će nadvladan i zarobljen i opet će doživjeti užasno mučenje u ograđenom prostoru. Odjednom sam izvukao revolver, uperio ga između njegovih užasnutih očiju i pucao. Kada sam to učinio, hijena-svinja je ugledala stvorenje i bacila se na njega sa žestokim uzvikom, Zabadajući svoje žedne zube u čovekov vrat. Svugdje oko mene čulo se njihanje i pucketanje raslinja pod navalom životinjskog naroda. Pojavljivalo se jedno lice za drugim.

"Nemoj ga ubiti Prendick!", vikao je Moreau. "Nemoj ga ubiti." Vidio sam ga kako se pognuto probija ispod lišća velike paprati.

Sljedećeg trenutka je drškom biča otjerao hijenu-svinju i zajedno s Montgomeryjem je držao na udaljenosti uzbuđeni mesožderski životinjski narod, a posebno M'linga, od tijela koje je još podrhtavalo. Biće sive kose je njuškalo tijelo pod mojom rukom. Ostale životinje su me gurale životinjskom žestinom da mogu pogledati izbliza.

"Do bijesa Prendick!", reče Moreau. "Želio sam ga."

"Žao mi je", odgovorio sam, iako mi zapravo nije bilo žao. "To je bio poriv trenutka." Osjećao sam se bolesno od napora i uzbuđenja. Okrenuo sam se i probio si put izvan gomile životinjskog naroda. Krenuo sam uz brdo sam,

prema višem dijelu pobježja. Čuo sam kako trojica, u bijelo umotanih ljudi-goveda, vuku žrtvu prema vodi, dok je Moreau uzvikivao zapovijedi.

Sada mi je bilo lako biti sam. Životinjski narod je pokazivao sasvim ljudsku radoznalost za mrtvo tijelo i slijedilo ga je u gustoj gomili, njuškajući i režeći na njega, dok su ga ljudi-goveda vukli dolje prema plaži. Došao sam do rta i promatrao ljude-goveda, crne nasuprot večernjem nebu, kako vuku teško tijelo prema moru. Um mi je kao val preplavila svijest o neizrecivoj besciljnosti događanja na otoku. Na plaži, između stijena ispod mene, su se nalazili: majmunoliki čovjek, hijena-svinja i nekoliko drugih iz životinjskog naroda, stojeći oko Montgomeryja i Moreaua. Svi su bili još jako uzbuđeni i nastavili su svoje dosadno izražavanje lojalnosti Zakonu. Sada sam osjetio potpunu uvjerenost da je hijena-svinja bila umiješana u ubojstvo kunića. Prevladalo me čudno uvjerenje da osim grubosti linija i ružnoće oblika, pred sobom imam čitavu sliku ljudskog života u minijaturi, splet instinkta, razuma i sudbine u njihovom najjednostavnijem obliku. Leopardu se dogodilo da propadne: u tome je bila sva razlika. Jadni nesretnik!

Jadni nesretnici. Počeo sam uviđati lošiju stranu Moreauove okrutnosti. Ranije nisam razmišljao o bolu i mucu koje su te jadne žrtve doživljavale nakon što su izišle iz Moreauovih ruku. Drhtao sam samo na dane stvarnog mučenja u ograđenom prostoru, ali to mi je sada izgledalo tek kao manji dio mučenja. Ranije su oni bili životinje s instinktima potpuno prilagođenima okruženju i sretni kao što samo živa bića mogu biti. Sada su se zapleli u lance čovječanstva, živjeli su u strahu koji nikada ne nestaje, brinuli se o Zakonu koji nisu mogli shvatiti. Njihova prividna ljudska egzistencija je počela u agoniji, kao unutrašnja borba i strah od Moreaua. Zašto sve to? Mučila me lakomislenost svega toga.

Da je Moreau imao neki razuman cilj, mogao bih osjetiti barem malo simpatije prema njemu. Inače nisam baš tako osjetljiv na bol. Mogao bih mu čak malo oprostiti da mu je motiv bila samo mržnja. Ali on je bio tako neodgovoran, tako krajnje neobziran! Njegova radoznalost, njegova luda, besciljna istraživanja su ga vukla naprijed. Bića su bila izbačena u divljinu, na otprilike godinu dana, da se bore, posreću, pate i konačno bolno umru. Bili su nesretni u sebi. Stara životinjska mržnja ih je pokretala da prijete jedni drugima, a Zakon ih je zadržavao od kratke žestoke borbe i konačnog kraja njihovih prirodnih neprijateljstava.

Tih se dana moj strah od životinjskog naroda združio s mojim osobnim strahom od Moreaua. Zapao sam u bolesno stanje, duboko i trajno, različito od

straha koje je ostavilo trajne ožiljke u mom umu. Moram priznati da sam izgubio vjeru u zdravlje svijeta kada sam vidio bolni nered na ovom otoku. Slijepa sudbina, golemi nemilosrdni mehanizam. Izgledalo je da reže i oblikuje tvorevinu postojanja i ja, Moreau (sa svojom strašću za istraživanjem), Montgomery (sa svojom strašću za pićem), životinjski narod sa svojim instinktima i umnim ograničenjima, bili smo gaženi nemilosrdno, neizbježno, usred beskrajne složenosti njenih nezaustavljivih kotača. Ali to stanje nije se pojavilo odjednom. Zaista mislim da sam malo požurio govoreći o njemu.

KATASTROFA

Jedva da je prošlo šest tjedana prije nego sam izgubio svaki osjećaj neodobravanja i gađenja za taj nečasni Moreauov eksperiment. Moja je jedina zamisao bila pobjeći od tih užasnih karikatura natrag u ugodan i zdrav odnos s ljudima. Prijatelji od kojih sam bio odvojen, u mojoj memoriji su počeli poprimati idilične vrline i ljepotu. Početno prijateljstvo s Montgomeryjem nije poraslo. Njegova duga odvojenost od ljudi, tajna privrženost piću i očigledna simpatija prema životinjskom narodu, kvarili su moj utisak o njemu. Nekoliko puta sam pustio da sam ide među njih. Izbjegavao sam kontakte s njima na sve moguće načine. Provodio sam sve veći dio svog vremena na plaži, očekujući neko jedro koje bi me oslobodilo, ali se ono nije pojavljivalo, dok nas jednog dana nije pogodila užasna nesreća koja je mojem neobičnom okruženju dala sasvim drukčiji izgled.

To je bilo, pretpostavljam, oko sedam ili osam tjedana nakon što sam se iskrcao, a možda i više, iako se nisam opterećivao vođenjem računa o vremenu kada se katastrofa dogodila. Počelo je rano ujutro, mislim oko šest. Rano sam ustao i doručkovao, jer me probudila buka trojice ljudi-životinja, koji su nosili drva u ograđeni prostor.

Nakon doručka otišao sam na ulazna vrata ograđenog prostora i tamo stajao pušeći i uživajući u svježini ranog jutra. Moreau je upravo došao iza ugla ograde i pozdravio me. Prošao je pored mene i čuo sam kako je otključao vrata i ušao u laboratorij. Toliko sam bio očvrsnuo na odvratnost tog mjesta da sam bez suosjećanja slušao početak novog dana mučenja pume. Dočekala je mučitelja s vriskom, skoro potpuno istim nekoj ljutoj babuskari.

Tada se nešto iznenada dogodilo. Ne znam što je to bilo. Iza sebe sam čuo kratak, oštar krik i pad. Kada sam se okrenuo, ugledao sam strašno lice kako juri na mene - ne ljudsko, ne životinjsko, nego paklenski smeđe, posuto s mnogobrojnim crvenim ožiljcima iz kojih su curile crvene kapi, i s užarenim očima bez kapaka. Podigao sam ruku da se obranim od napada. Naletio je na mene i slomio mi ruku. Veliko čudovište, omotano u laneno platno i crveno obojene zavoje, koji su lepršali oko njega, preskočilo me i pošlo dalje. Kotrljao sam se niz plažu i nastojao se zaustaviti. Pao sam na svoju slomljenu ruku. Pojavio se Moreau, kojem je široko, bijelo lice izgledalo još strašnije radi krvi koja mu je kapala s čela. Držao je u ruci revolver. Jedva da me pogledao i sjurio se u trk za pumom.

Uspio sam sjesti pomoću druge ruke. Umotani lik je trčao velikim koracima uzduž plaže ispred Moreaua. Okrenuo je glavu i ugledao ga. Odjednom je skrenuo prema šipražju. Svakim korakom se sve više udaljavao od Moreaua. Vidio sam kako uranja u grmlje, a Moreau koji je pognuto trčao za njim, opalio je iz revolvera i promašio. Oba su se izgubila u velikoj zbrci. Gledao sam za njima i tada me počela boljeti ruka. Ustao sam uz stenjanje. Montgomery se pojavio na vratima, odjeven i s revolverom u ruci.

"Dragi Bože, Prendick", reče ne primjećujući da sam ranjen. "Nakaza je pobjegla! Istrgla je karike iz zida! Jesi li ju vidio?" Tada još oštro upita gledajući kako držim ruku: "Što se dogodilo?"

"Stajao sam na ulazu", rekoh.

Prišao mi je i primio me za ruku. "Krv na rukavu", reče odvrćući platno. Vratio je oružje u džep, sažaljivo mi opipao ruku i odveo me unutra. "Slomljena ti je ruka", reče. "Ispričaj mi točno kako i što se dogodilo?"

Rekao sam mu što sam vidio. Pričao sam u isprekidanim rečenicama, s uzdasima boli između njih, dok je on u međuvremenu vrlo vješto i brzo povezivao moju ruku. Učvrstio mi je zavoj na rame, stao otraga i pogledao me.

"Bit će dobro" reče. "I sada?"

Razmišljao je. Tada je izišao i zaključao vrata ograđenog prostora. Neko vrijeme nije ga bilo.

Najviše sam bio zabrinut za ruku. Događaj je bio grozan kao i mnogi drugi ovdje. Sjeo sam u ležaljku i moram priznati da sam od srca proklinjao otok. Početna tupa bol u ruci je postajala sve jača. Kada se Montgomery ponovno pojavio, lice mu je bilo vrlo blijedo i jače je otkrivao donje zube nego ikad prije.

"Niti sam ga uspio vidjeti, niti čuti", reče. "Mislio sam da možda treba moju pomoć." Gledao me bezizražajnim očima. "To je bila snažna zvijer", reče. "Jednostavno je iščupala karike lanca iz zida." Otišao je do prozora, a zatim do vrata i onda se okrenuo prema meni. "Trebao bih ići za njim", reče. "Ovaj drugi revolver mogu tebi ostaviti. Da budem iskren, nekako osjećam da sam nemiran."

Dohvatio je revolver i stavio ga na stol ravno prema mojoj ruci. Tada je izišao, ostavljajući u zraku zarazu uznemirenosti. Nisam sjedio dugo nakon što je otišao, nego sam uzeo revolver u ruku i otišao do veže.

Jutro je bilo mirno kao smrt. Nije se osjećao ni dašak vjetra, more je bilo glatko kao staklo, nebo čisto, a plaža napuštena. U mom stanju poluuzbuđenja i polugrozničavosti, ta mirnoća okoline me deprimirala. Pokušao sam zazviždati, ali se zvuk ugasio. Ponovno sam počeo kleti, po drugi put toga jutra. Tada sam

otišao do ugla ograđenog prostora i zurio prema unutrašnjosti gdje su se nalazili zeleni grmovi koji su progutali Moreaua i Montgomeryja. Kada će se vratiti i kako? Daleko gore na plaži pojavio se mali sivi čovjek-životinja, otrčao do ruba vode i počeo pljuscati oko sebe. Odlutao sam natrag prema veži, a zatim opet prema uglu i tako sam počeo koračati gore-dolje, kao stražar na dužnosti. Jednom sam se zaustavio osluškujući udaljeno Montgomeryjevo deranje: "Ej, Moreau!" Ruka me manje boljela, ali je bila vrlo vruća. Postao sam grozničav i žedan. Sjena mi je postajala sve kraća. Promatrao sam udaljeni lik dok se nije ponovno udaljio. Hoće li se Montgomery i Moreau ikada vratiti? Tri morske ptice su se počele boriti oko neke naplavine.

Daleko iza ograđenog prostora začuo sam pucanj revolvera i, nakon duge tišine, još jedan. Jaki vrisak se čuo bliže i zatim opet tišina. Moja nesretna mašta me počela mučiti. Pucanj se začuo u blizini. Prestrašen, dotrčao sam do ugla i ugledao Montgomeryja. Lice mu je bilo žarko crveno, kosa neuredna i iskidana koljena na hlačama. Lice mu je izražavalo duboko užasavanje. Iza njega je nemarno hodao čovjek-životinja-M'ling, a oko njegovih čeljusti su se vidjele neobične tamne mrlje.

"Je li došao?", upita Montgomery.

"Moreau?" rekoh. "Ne."

"Moj Bože!" Dahtao je skoro jecajući. "Vrati se unutra", reče, primajući me za ruku. "Oni su ludi. Svi jure okolo kao ludi. Što se moglo dogoditi? Ne znam. Ispričat ću ti kada mi se vrati dah. Ima li malo brendija?"

Montgomery je, šepajući ispred mene, otišao u sobu i spustio se u ležaljku, dok se M'ling bacio na pod ispred vrata i počeo dahtati kao pas. Dodao sam Montgomeryju brendi i vodu. Buljio je ispred sebe u prazno vraćajući dah. Nakon nekoliko minuta počeo mi je pričati što se dogodilo.

Neko vrijeme je slijedio njihov trag. U početku je to bilo jednostavno radi slomljenih grmova, bijelih krpa otrgnutih s puminih zavoja i povremenih mrlja krvi na lišću niskog raslinja. Ipak je izgubio trag na kamenitom tlu iza potočića, gdje sam ja vidio čovjeka-životinju kako pije. Nastavio je lutajući bez cilja prema zapadu uzvikujući Moreauovo ime. Tada je M'ling došao do njega noseći laganu sjekiru. Nije znao što se događa s pumom jer je sjekao drva, ali je čuo kako ga zove. Počeli su zajedno vikati. Dvojica ljudi-životinja došla su puzeći i zureći u njih kroz nisko raslinje, s kretnjama i prikrivenim držanjem koje je uzbunilo Montgomeryja svojom neobičnošću. Pozdravio ih je, ali pobjegli su kao krivci. Tada je prestao vikati i nakon kratkotrajnog lutanja neodređenim putom, odlučio je posjetiti jazbine.

Klanac je bio napušten.

Sve više uznemiren, počeo se vraćati svojim stoparna. Tada je sreo dvojicu ljudi-svinja, koje sam vidio kako plešu u noći mog dolaska. Bili su umrljani krvlju oko usta i jako uzbuđeni. Probijali su se lomeći paprati i zaustavili se s okrutnim izrazima lica kada su ga ugledali. Donekle zastrašen, pucketao je bičem, ali oni su nastavili juriti prema njemu. Nikada prije se neki čovjek-životinja nije usudio to napraviti. Jednog je ubio hicem u glavu. M'ling je skočio na drugoga i obojica su se zakvačeni otkotrljali. M'ling je zvijer bacio na zemlju i zario mu zube u vrat, a Montgomery ga je ubio dok se otimao od M'lina. Teško je pridobio M'linga da se udalji zajedno s njim. Žurno su se vratili k meni. Putem je M'ling odjednom odjurio u gustiš i istjerao malog ocelot¹⁷¹-čovjeka, koji je također bio zamrljan krvlju i šepao radi rane na nozi. Ta životinja je malo potrčala, a zatim je počela divlje lajati i Montgomery ju je ubio, po mom mišljenju pomalo lakomisleno.

"Što to sve znači?", upitao sam.

Zatresao je glavom i ponovno se vratio brendiju.

PRONALAZENJE DOKTORA MOREAUA

Kada sam vidio da je Montgomery popio i treći brendi, morao sam intervenirati. Već je bio više nego napola pijan. Rekao sam mu da se moralo dogoditi nešto zaista ozbiljno, jer bi se Moreau već bio vratio, i da je naša dužnost uvjeriti se o kakvoj se katastrofi radi. Montgomery je pružio slab otpor i na koncu je pristao. Uzeli smo malo hrane, a zatim smo sva trojica krenuli.

Moguće da je to radi moje napetosti u to vrijeme, ali i danas mi je u izuzetno živom sjećanju vrući mir tog tropskog poslijepodneva. M'ling je išao prvi sa spuštenim ramenima, dok se njegova crna glava okretala brzim pokretima. Zurio je najprije na jednu stranu puta, a zatim na drugu. Bio je nenaoružan, jer mu je sjekira ispala kada je sreo čovjeka-svinju. Ako bi došlo do borbe zubi su *mu* bili oružje. Montgomery ga je slijedio posrćućim koracima, s rukama u džepovima i klonulim izrazom lica. Bio je u stanju zbunjene mrzovolje prema meni, radi brendija. Lijeva ruka mi je bila u zavoju (sreća da je to bila lijeva ruka). U desnoj sam nosio revolver. Ubrzo smo pronašli usku stazu kroz divlje raslinje otoka koja je bila usmjerena prema sjeverozapadu. M'ling se zaustavio i ukrutio u iščekivanju. Montgomery se skoro spotaknuo o njega pa je i on stao. Tada, pažljivo slušajući dok smo se kretali kroz drveće, začuli smo kako nam se približavaju koraci i glasovi.

"On je mrtav", reče duboki, podrhtavajući glas.

"On nije mrtav, on nije mrtav", mrmljao je drugi.

"Mi smo vidjeli, mi smo vidjeli", čulo se nekoliko glasova.

"Hej!", iznenada poviče Montgomery. "Hej vi tamo!"

"Idi do vraga!", rekao sam i zgrabio revolver.

Bilo je tiho, a zatim se začuo tresak među isprepletenim raslinjem, najprije tu pa tamo, a zatim se pojavilo pet-šest neobičnih lica, obasjanih čudnim svjetlom. Iz M'lingova grla se začulo režanje. Prepoznao sam majmunolikog čovjeka; zaista mi je njegov glas već bio poznat, kao i glas dvojice u bijelo omotanih smeđih stvorenja koja sam vidio u Montgomeryjevu čamcu. S njima su bile dvije pjegave zvijeri i sivo užasno iskrivljeno stvorenje koje je tumačilo Zakon. Siva kosa mu se, u sivim kovrčama koje su se prosipale iz sredine njegova kosog čela, spuštala niz obraze preko jakih, sivih obrva. To nas je krupno biće bez lica, s čudnim crvenim očima, radoznalo gledalo iz zelenila.

Neko vrijeme nitko nije govorio, a zatim je Montgomery progovorio uz zastajkivanje: "Tko je rekao da je mrtav?"

Majmunoliki čovjek je gledao kao krivac u biće sa sivom kosom. "On je mrtav", reče čudovište. "Vidjeli su."

Nije bilo ničeg prijetećeg u njihovoj nezainteresiranosti, u bilo kojem pogledu. Izgledali su prestrašeno i zbunjeno.

"Gdje je on?", pitao je Montgomery.

"Iza", i sivo stvorenje pokaže.

"Ima li još Zakona?", upita majmunoliki čovjek. "Moramo li se još uvijek ponašati ovako i onako? Je li on stvarno mrtav?"

"Ima li Zakona?", ponovio je čovjek u bijelom. "Ima li Zakona, vi drugi s bičem?"

"On je mrtav", reklo je sivokoso stvorenje i svi su stajali gledajući nas.

"Prendick", reče Montgomery okrećući svoje zamučene oči prema meni. "Očigledno je mrtav."

Za vrijeme tog razgovora stajao sam iza njega. Počeo sam shvaćati kako stoje stvari s njima. Naglo sam stao ispred Montgomeryja i podigao glas: "Djeco Zakona, on *nije* mrtav!" M'ling je okrenuo svoje prodorne oči prema meni. "On je promijenio svoj izgled i svoje tijelo", nastavio sam. "Neko vrijeme ga nećete vidjeti. On je tamo", i pokazao sam prema gore, "gdje vas može promatrati. Vi ga ne vidite, ali on može vidjeti vas. Poštujte Zakon!"

Pogledao sam ih izravno. Ustuknuli su.

"On je velik, on je dobar", reče čovjek-majmun gledajući pun straha gore među gusto drveće.

"A drugo biće?", upitao sam.

"Biće koje je krvarilo i trčalo cvileći i jecajući - i ono je mrtvo", reče sivo stvorenje još uvijek mi se obraćajući.

"To je dobro", gundao je Montgomery.

"Drugi s bičem", započelo je sivo biće.

"Da?", upitah.

"Rekli su da je bio mrtav."

Montgomery je još uvijek bio dovoljno trijezan da shvati moje razloge negiranja Moreauove smrti. "On nije mrtav", reče polako, "nije uopće mrtav. Nije više mrtav nego što sam ja."

"Oni koji su prekršili Zakon", rekao sam, "oni će umrijeti. Neki su već umrli. Pokaži nam gdje leži njegovo staro tijelo - tijelo koje je odbacio jer mu više nije trebalo."

"Ovuda čovječe koji si hodao u moru", reče sivo biće.

S tih šest stvorenja, koja su nas vodila, krenuli smo na sjeverozapad, kroz splet paprati, penjačica i stabala drveća. Tada se začulo urlikanje i lom među granama. Mali ružičasti čovječuljak je dojurio prema nama kriješteći. Odmah iza njega pojavilo se čudovište u bezglavom proganjanju, prekriveno krvlju. Našlo se među nama prije nego je moglo zaustaviti zalet. Sivo biće je odskočilo u stranu. M'ling je režeći poletio na njega. Odbacio ga je u stranu. Montgomery je pucao i promašio, okrenuo glavu, ispružio ruke i krenuo u bijeg. Pucao sam i ja, ali biće je još uvijek išlo naprijed. Ponovno sam pucao i pogodio sam ga ravno u njegovo ružno lice. Vidio sam kako njegove crte lica nestaju u trenutku - lice mu je bilo razneseno. Prošao je pored mene u smrtnoj agoniji, zgrabio Montgomeryja i naglavačke pao pored njega povlačeći ga pri padu na sebe.

Našao sam se sam s M'lingom, mrtvom nakazom i oborenim Montgomeryjem. Montgomery se polagano podigao i gledao zbunjeno u razmrskanog čovjeka-životinju pored sebe. To ga je potpuno otriježnilo. Nespretno se uspravio. Tada sam primijetio sivo biće koje se oprezno vraćalo kroz drveće.

"Pogledaj", rekao sam, pokazujući na mrtvu nakazu, "zar Zakon nije živ? To mu se dogodilo jer je prekršio Zakon."

Zurio je u tijelo. "On šalje vatru koja ubija", rekao je dubokim glasom ponavljajući odlomak rituala. Ostali su se sakupili i neko vrijeme promatrali.

Konačno smo se približili zapadnom kraju otoka. Došli smo do izgrizenog i osakaćenog tijela pume. Ramena kost joj je bila razmrskana metkom, a skoro dvadeset metara dalje, našli smo što smo očekivali. Moreau je ležao, na izgaženom prostoru među trstikom, licem prema zemlji. Jedna ruka mu je bila gotovo otkinuta u zglobu, srebrna kosa prekrivena krvlju, a glava razbijena puminim lancima. Slomljene trstike pored njega bile su zaprljane krvlju. Njegov revolver nismo mogli pronaći. Montgomery ga je preokrenuo. Odmarajući se povremeno i uz pomoć sedmorice ljudi-životinja (bio je težak čovjek), odnijeli smo ga do ograđenog prostora. Noć je bila mračna. Dvaput smo čuli zavijanje i vrisak nevidljivih stvorenja iza naše male skupine, a jednom je mali ružičasti ljenivac istrčao pred nas i gledao nas, a zatim je ponovno nestao. Nitko nas više nije napadao. Na vratima ograđenog prostora životinjski narod i M'ling su nas prestali pratiti. Zaključali smo se unutra. Odnijeli smo iznakaženo Moreauovo

tijelo u dvorište i položili ga na gomilu granja. Tada smo ušli u laboratorij i uništili sve živo što smo unutra našli.

MONTGOMERYJEV PROVOD

Kada smo to obavili, oprali se i jeli, Montgomery i ja smo otišli u moju malu sobu i ozbiljno porazgovarali o situaciji u kojoj smo se našli. Bila je skoro ponoć. Gotovo se otriježnio, ali bio je vrlo uznemiren jer je Moreauova osobnost imala neobično velik utjecaj na njega. Mislim da nikada nije ni pomislio da bi Moreau mogao umrijeti. Ta nesreća je izazvala iznenadnu promjenu njegovih navika koje su postale dio njegove naravi tijekom deset ili više monotonih godina provedenih na otoku. Govorio je nejasno, odgovarao zaobilazno i zadržavao se na općim pitanjima.

"Ta glupost od svijeta", rekao je. "Kakva je to sve zbrka! Nisam ni živio. Pitam se kada će početi moj život. Šesnaest godina su me mučile dadilje, učitelji i njihove proklete želje. Pet godina me u Londonu ugnjetavala medicina, loša hrana, bijedni smještaj, neugledna odjeća, loše navike i zablude. Nisam znao za ništa bolje. Pogurao sam se na ovaj životinjski otok. Deset godina ovdje! I zašto sve to, Prendick? Jesmo li mi mjhuri od sapunice koje napuhuju djeca?"

Teško je bilo nositi se s takvim bijesom. "Stvar o kojoj od sada moramo misliti", rekao sam, "je kako otići s ovog otoka."

"Koja korist od odlaska? Ja sam otpadnik. Gdje ja pripadam? To je za *tebe* dobro, Prendick. Jadni stari Moreau! Ne možemo ga ostaviti da mu iskljuju kosti. I kada smo već kod toga, što će se dogoditi s pristojnim dijelom životinjskog naroda?"

"*Ne znam*. Pretpostavljam da će oni koji su napravljeni od grabežljivica podivljati prije ili kasnije. Ne možemo ih sve pobiti, zar ne? Pretpostavljam da *ti* to humanost nalaže? Ali oni će se promijeniti, sigurno će se promijeniti."

Govorio je tako nepovezano da sam na kraju pobjesnio.

"Prokletstvo!", uzviknuo je kao odgovor na moju razdraženost. "Zar ne vidiš da sam u goroj situaciji od tebe?" Ustao je i otišao po brendi. "Pij!", rekao je vraćajući se. "Tvoja logična naklapanja, bezbožni sveče blijeda lica, pij!"

"Ne", rekao sam mrzovoljno sjedeći i gledajući njegovo lice pod žutim parafinskim svjetlom dok se opijao i od jada trabunjao.

Pamtim beskrajnu dosadu. Gubio se dok je sentimentalno branio životinjski narod i M'linga. "M'ling je", rekao je, "bio jedina osoba kojoj je stvarno bilo stalo do njega." Odjednom se nečega sjetio.

"Da sam proklet!", rekao je mučno se uspravljajući i grabeći bocu brendija.

Bljesak intuicije razjasnio mi je njegovu namjeru. "Nećeš dati piti životinji!", rekao sam ustajući i postavljajući se ispred njega.

"Životinja!", rekao je. "Ti si životinja. On pije alkohol kao kršćanin. Makni mi se s puta Prendick!"

"Za Boga miloga", rekao sam.

"Makni mi se s puta!", zavikao je i odjednom izvukao svoj revolver.

"Dobro", rekao sam i maknuo se u stranu pomišljajući da ga napadnem kada je stavio ruku na kvaku, ali povukao sam se misleći na svoju neupotrebljivu ruku. "Napravio si životinju od sebe, pa onda idi životinjama."

Širom je otvorio vrata i stajao napola okrenut prema meni, između žutog svjetla lampe i blijedog mjesečevog sjaja. Očne duplje su mu izgledale kao crne mrlje ispod čekinjastih obrva.

"Ti si vrlo drzak Prendick, smiješna budalo! Uvijek se plašiš i fantaziraš. Mi smo na rubu događaja. Sutra moram sebi prerezati vrat. Večeras idem lumpati." Okrenuo se je i izašao na mjesečinu. "M'ling!", vikao je. "M'ling, stari prijatelju!"

Tri nejasne sjene su prolazile pod srebrnim svjetlom uzduž ruba blijedo obasjane plaže. Jedan je bio u bijelo umotano stvorenje, a slijedile su ga dvije crne konture. Zaustavili su se gledajući. Tada sam, dok je prolazio oko ugla kuće, ugledao M'lingova spuštena ramena.

"Pijte!", vikao je Montgomery, "pijte zvijeri! Pijte i budite ljudi! Prokletstvo, ja sam najpametniji. Moreau je to zaboravio, a to je posljednji zahvat. Pijte, kažem vam!" Mašući s bocom u ruci potrčao je, nekom vrstom brzog kasa, prema zapadu. M'ling je trčao između njega i tri nejasne konture koje su ih slijedile.

Zaustavio sam se u veži. Oni su se već jedva vidjeli u mjesečevoj izmaglici prije nego se Montgomery zaustavio. Vidio sam, promatrajući pet figura stopljenih u nejasnu sliku, kako M'lingu daje sirovi brendi.

"Pjevajte!", čuo sam kako viče Montgomery, "pjevajte svi zajedno: Prokleti stari Prendick! Tako je dobro! Idemo Prokleti stari Prendick!"

Crna grupa se razbila u pet odijeljenih likova, krivudala polagano i udaljavala se od mene uzduž trake osvijetljene plaže. Svaki je od njih urlao sam za sebe, uzvikujući uvrede na moj račun ili bilo što drugo što im je, pod

utjecajem brendija, palo na pamet. Čuo sam Montgomeryja kako viče: "Skreći udesno!" Zašli su, uzvikujući i zavijajući, u tamu drveća na kopnu. Polako, vrlo polako, nestali su u tišinu.

Opet se uspostavio mirni sjaj noći. Mjesec je već prošao meridijan i spuštao se prema zapadu. Bio je pun i vrlo sjajan, putovao je preko praznog, plavog neba. Sjena od zida, tamna kao tinta i široka jedan metar, ležala je do mojih nogu. More je na istoku bilo bezlično sivo, tamno i tajanstveno, a između mora i sjene, bljeskao je sivi pijesak (od vulkanskog stakla i kristala) i sjajio se kao dijamantna plaža. Iza mene je parafinska lampa isijavala toplo i crvenkasto.

Tada sam zatvorio vrata, zaključao ih i otišao u ograđeni prostor gdje je Moreau ležao pored svojih zadnjih žrtava (psa i ljame i nekoliko drugih nesretnih životinja), sa širokim licem, mirnim poslije užasne smrti, te otvorenim, strogim očima koje su zurile u mrtvi, bijeli mjesec iznad njega. Sjeo sam na rub kanala i gledao sablasnu gomilu pod srebrnim svjetlom, dok su zlokobne sjene počele prijetiti mojim planovima. Ujutro ću prikupiti namirnice u mali čamac i, nakon što ću upaliti lomaču, još jednom ću se otisnuti u pustoš otvorenog mora. Osjećao sam da za Montgomeryja nema pomoći, da je uistinu bio napola srodan životinjskom narodu i neprilagođen ljudskoj vrsti.

Ne znam koliko sam dugo sjedio praveći planove, možda sat ili više. Tada je moje planiranje bilo prekinuto Montgomeryjevim povratkom u susjedstvo. Čuo sam urlike iz mnogih grla, gužvu uzbuđenih uzvika koji su se spuštali prema plaži galameći i zavijajući, uzbuđeno kriještanje koje se zaustavilo na rubu vode. Razuzdanost je rasla i padala. Čuo sam teško dahtanje i rasprskavajuće cijepanje drva, što me u tom trenutku nije zabrinjavalo. Počelo je neusklađeno pjevanje.

Misli su mi se vratile sredstvima za bijeg. Ustao sam, ponio lampu i otišao u šupu potražiti neke bačvice, koje sam tamo ranije vidio. Zainteresirao me sadržaj nekih posuda za biskvite i jednu sam otvorio. Ugledao sam krajičkom oka crvenu figuru i naglo se okrenuo.

Iza mene je ležalo dvorište, živahno, crno i bijelo na mjesečini i gomila drva i svežnjeva pruca na kojima je ležao Moreau i njegove osakaćene žrtve, jedni preko drugih. Izgledalo je da grabe jedan drugoga u posljednjem osvetničkom zagrljaju. Rane su zjapile crne u noći, a istekla krv je ležala u crnim mrljama na pijesku. Tada sam, bez shvaćanja, vidio uzrok prikaze - crveni žar koji je dolazio plešući i prešao preko suprotnog zida. Nisam shvatio o čemu se radi. Mislio sam da je to bio odraz moje drhtave lampe i ponovno sam se okrenuo zalihama u smočnici. Počeo sam ih pretraživati, koliko sam to

mogao s jednom rukom, pronalazeći tu i tamo ponešto prikladno i stavljajući na stranu za sutrašnje porinuće. Pokreti su mi bili spori i vrijeme je brzo prolazilo. Dan se počeo pojavljivati, a da to nisam niti primijetio.

Pjevanje je zamrlo, prepuštajući mjesto buci. Tada je ponovno započelo i odjednom se pretvorilo u metež. Začuo sam uzvike: "Još! Još!" Kao da su se svađali, a onda divlji uzvik, vrsta zvukova se tako jako promijenila da mi je to privuklo pažnju. Izišao sam u dvorište i slušao. Tada se preko meteža začuo prasak revolvera, oštar kao nož.

Potrčao sam preko sobe do male veže. Kada sam to napravio, začuo sam kako neki sanduci iza mene klize i sudaraju se uz zveckanje stakla na podu smočnice. Nisam se obazirao na to. Širom sam otvorio vrata i gledao van.

Iznad plaže, kod kućice za čamce, gorjela je lomača bacajući kišu iskri u polutamno svitanje. Oko lomače se borila masa crnih likova. Čuo sam Montgomeryja kako me zove. Počeo sam trčati prema vatri s revolverom u ruci. Ugledao sam ružičasti jezik, koji je bljesnuo blizu zemlje nakon pucnja iz Montgomeryjeva revolvera. Oborili su ga. Vikao sam svom snagom i pucao u zrak. Začuo sam uzvik: "Gospodar!" Zapletena crna gužva razbila se u razbacane jedinke, dok se plamen podizao i spuštao. Većina životinjskog naroda je pobjegla, uz plažu ispred mene, u iznenadnoj panici. U uzbuđenju sam pucao u leđa koja su se povlačila i nestajala među grmljem. Tada sam se vratio crnim hrpama na zemlji.

Montgomery je ležao na ledima dok se čovjek-životinja sive kose izvalio preko njegova tijela. Zvijer je bila mrtva, ali je još držala Montgomeryjevo grlo svojim iskrivljenim pandžama. Pored njega je ležao M'ling, licem prema zemlji i potpuno miran. Vrat mu je bio izgrizen, a u ruci je držao gornji dio razbijene boce brendija. Dvije druge figure su ležale pored vatre, jedna nepokretna, a druga povremeno ječeći i podižući polagano glavu koja bi ponovno padala.

Zgrabio sam sivog čovjeka i povukao ga s Montgomeryjeva tijela. Njegove pandže su se odupirale i vukle su izderanu kožu dok sam ga povlačio. Montgomeryjevo lice je bilo tamno i jedva da je disao. Pljusnuo sam mu morsku vodu u lice i podupro glavu mojim zamotanim kaputom. M'ling je bio mrtav. Ranjeno stvorenje pored vatre, vuk-zvijer sa sivim bradatim licem, ležalo je s prednjim dijelom tijela preko još uvijek tinjajućeg drveta od čamca. Nesretno stvorenje je bilo tako strašno ranjeno da sam mu iz samilosti jednim metkom raznio mozak. Druga nakaza je bio jedan od ljudi-goveda umotanih u bijelo. On je također bio mrtav. Ostatak životinjskog naroda je nestao s plaže.

Ponovno sam se vratio Montgomeryju, kleknuo pored njega i proklinjao

svoje medicinsko neznanje. Vatra pored mene je oslabila i jedino su ostale tinjati pougljenjene grede čamca na sredini pomiješane sa sivim pepelom granja od grmlja. Čudio sam se usput kako je Montgomery uspio nabaviti drva. Tada sam vidio da se razdanilo. Nebo je postalo svjetlije, a mjesec je postajao blijed i mračan u svijetlom plavetnilu dana. Nebo je na istoku bilo obrubljeno crvenilom.

Odjednom sam iza sebe začuo tutnjavu i šuštanje, skočio na noge i uzviknuo od užasa. Prema toplom svitanju iz ograđenog prostora uzdizao se veliki vrtlog crnog dima i, kroz njegovu olujnu tamu, bljeskali su jezičci krvavo crvene vatre. Tada se srušio krov od slame. U vijugavom naletu plamen je prelazio preko zakošene slame i šiknuo kroz prozor moje sobe.

Odjednom sam shvatio što se dogodilo. Sjetio sam se treska što sam ga čuo. Prevrnuo sam lampu kada sam istrčao pomoći Montgomeryju.

Odmah mi je bilo jasno da u ograđenom prostoru ništa neću uspjeti spasiti. Mislina sam se vratio na moj plan bijega, brzo se okrenuo, pogledao prema moru i ugledao dva čamca na plaži. Nestali su! Dvije sjekire su ležale na pijesku pored mene. Naokolo su bile raspršene trijeske i krhotine, a pepeo lomače je polako tamnio i dimio se u svitanju. Montgomery je spalio čamce da mi se osveti i spriječi povratak među Ijude.

Nagli grč bijesa me stresao. Gotovo sam mu smrskao ludu glavu dok je ležao bespomoćno uz moje noge. Naglo je pomaknuo ruku, tako slabašno, tako jadno, da je moj gnjev nestao. Stenjao je i otvorio nakratko oči. Klečao sam pored njega i podigao mu glavu. Ponovno je otvorio oči, gledao u tišini svanuće, a onda je pogledao u mene. Kapci su mu se spustili.

"Žao mi je", izgovorio je s naporom. Izgledalo je da pokušava razmišljati. "Kraj", mrmljao je, "kraj ovog glupog svijeta. Kakva gužva!"

Slušao sam. Glava mu je bespomoćno pala na jednu stranu. Mislio sam da bi ga jedno piće moglo oživjeti, ali nisam imao ni piće ni posudu u kojoj bih ga donio. Naglo je postao teži. Srce mi se sledilo. Sagnuo sam se do njegova lica i provukao ruku kroz otvor u njegovoj bluzi. Bio je mrtav. Upravo kada je umro, crta bijelog žara, rub sunca, izdigla se iza rta zaljeva, šireći svoje zrake preko neba i pretvarajući tamno more u masu blještavog svjetla koje je palo kao počast na njegovo, od smrti, zgrčeno lice.

Spustio sam polagano njegovu glavu na grubi jastuk, koji sam mu napravio, i ustao. Ispred mene je bila blještava pustoš mora i strašna usamljenost od koje sam već toliko propatio: Iza mene je bio otok, tih u svitanju

i njegov životinjski narod miran i nevidljiv. Ograđeni prostor, sa svim svojim zalihama i municijom, bučno je gorio, s naglim provalama plamena, uz jako pucketanje i povremenu lomljavu. Gusti dim se odmicao od mene preko plaže, kotrljajući se preko udaljenih vrhova drveća, prema jazbinama u klancu. Pored mene su se nalazili pougljenjeni ostaci čamaca i četiri mrtva tijela.

Tada su iz grmlja izišla trojica ljudi-životinja, sa spuštenim ramenima, izbočenim čelima, nezgrapnim rukama u nespretnom položaju. Ispitujućim pogledom, uz oklijevajuće pokrete, išli su neprijateljski prema meni.

SAM SA ŽIVOTINJSKIM NARODOM

Gledajući svoju sudbinu u njima, suočio sam se s tim ljudima samo s jednom rukom-doslovce s jednom rukom jer mi je druga bila slomljena. U džepu mi je bio revolver s dva prazna šaržera. Među razasutim trijeskama na plaži ležale su dvije sjekire koje su bile upotrijebljene za cijepanje čamaca. Iza mene se podizala plima. Nisam imao ništa osim hrabrosti. Pogledao sam izravno u lica dolazećih čudovišta. Izbjegavali su moj pogled. Drhtajem nosnica istraživali su tijela koja su ležala iza mene na plaži. Napravio sam pet-šest koraka, pokupio okrvavljeni bič koji je ležao pored tijela čovjeka-vuka i zafijukao njime. Zaustavili su se i zapiljili u mene.

"Pozdrav!", rekao sam. "Kleknite!"

Oklijevali su. Jedan je savio koljena. Ponovio sam naredbu sa srcem u grlu i krenuo prema njima. Jedan je kleknuo, a zatim još dvojica.

Okrenuo sam se i krenuo prema mrtvim tijelima, držeći lice okrenuto prema trojici klečećih ljudi-životinja kao glumac koji prelazi pozornicom i promatra publiku.

"Oni su prekršili Zakon", rekao sam stavljajući nogu na tumača Zakona. "Oni su ubijeni, čak i tumač Zakona, pa i drugi s bičem. Zakon je velik! Dođite i pogledajte."

"Nitko ne može pobjeći", reče jedan od njih približavajući se i buljeći.

"Nitko ne može pobjeći", rekao sam. "Zato slušajte i radite kako vam naređujem!" Ustali su gledajući upitno jedan drugoga.

"Ostanite tamo", rekao sam.

Podigao sam sjekire i objesio ih preko zavoja na ruci. Preokrenuo sam Montgomeryja, uzeo mu revolver s još dva puna šaržera. Sagnuo sam se da ga pretražim i našao sam šest metaka.

"Uzmite ga", rekao sam i ponovno ustao i pokazao bičem. "Uzmite ga i odnesite, pa ga bacite u more."

Prišli su, očigledno još uplašeni Montgomeryjem, ali još više uplašeni od pucketajuće, crvene žile mog biča. Nakon izvjesnog šepRTLjanja i oklijevanja, pucketanja bičem i vikanja, podigli su ga oprezno, odnijeli ga dolje do plaže i zagazili u bljeskajuće morske valove.

"Naprijed!", rekao sam. "Naprijed! Odnosite ga dalje."

Hodali su dok im voda nije došla do pazuha, a onda su zastali gledajući me.

"Pustite ga", rekao sam i Montgomeryjevo tijelo je nestalo s pljuskom. Nešto me stisnulo u prsima.

"Dobro!", rekao sam dok mi se glas prekidao. Vratili su se, žureći i u strahu od vode, ostavljajući dugačke, crne brazde na srebrnoj morskoj površini. Na rubu vode su zastali i okrenuli se gledajući prema moru, kao da su očekivali da će se tamo pojaviti Montgomery i tražiti osvetu.

"Sada njih", rekao sam pokazujući na ostala tijela.

Pazili su da se ne približe mjestu gdje su bacili Montgomeryja u vodu, pa su odnijeli četiri tijela ljudi-životinja ukoso preko plaže i bacili ih nekih sto metara prije nego su zagazili.

Dok sam ih čekao da se riješe osakaćenih M'lingovih ostataka, začuo sam iza sebe lagane korake, brzo se okrenuo i ugledao hijenu-svinju udaljenu nekih dvanaest metara. Glava joj je bila spuštena, a svijetle oči uperene u mene. Zdepaste ruke su bile stisnute uz bokove. Zaustavila se u zgrčenom položaju kada sam se okrenuo i odvratio pogled.

Za trenutak smo stajali jedno nasuprot drugog. Ispustiu sam bič i ščepao revolver u džepu, jer ionako sam prvum prilikom namjeravao ubiti tu zvijer, najjaču od svih na otoku. To može izgledati podmuklo, ali tako sam bio odlučio. Bojao sam je se više od bilo koga od životinjskih ljudi. Znao sam da će dok živi predstavljati prijetnju za mene.

Možda sam se pribirao dvanaestak sekundi. tada sam povikao: "Pozdravi! Pogni se!"

Zubi su blještali dok je režala. "Tko si *ti* da bih..."

Možda sam malo previše grčevito potegnuo revolver, prebrzo naciljao i opalio. Začuo sam uzvik i vidio kako se okrenula u stranu i potrčala. Znao sam da sam promašio, pa sam ponovno zategnuo okidač za novi pucanj, ali ona je već bezglavo trčala, skaćući s jedne strane na drugu i nisam se usudio riskirati još jedan promašaj. Svako malo je gledala preko ramena prema meni. Trčala je ukoso preko plaže i nestala ispod valjajuće mase gustog dima koji je još uvijek izlazio iz zapaljenog ograđenog prostora. Neko vrijeme sam stajao gledajući za njom. Okrenuo sam se ponovno mojoj poslušnoj trojici ljudi-životinja i dao im znak da ispuste tijelo koje su nosili. Vratio sam se nazad do vatre, gdje su tijela ležala, i nabacivao pijesak dok smeđe mrlje krvi nisu bile upijene i nestale.

Otpustio sam svoju trojicu pomoćnika mahom ruke i popeo se uz plažu do

gustog zelenila. U ruci sam nosio revolver, dok mi je bič visio sa sjekirama preko povoja na ruci. Nestrpljivo sam čekao da ostanem sam kako bih mogao razmisliti o situaciji u kojoj se nalazim. Strašna stvar, koju sam tek počinjao shvaćati, je bila ta da na cijelom otoku nije bilo sigurnog mjesta na kojem bih se mogao odmoriti ili spavati. Bio sam malo ojačao od vremena kada sam se iskrcao, ali još sam bio sklon nervozi i slomu kod svakog većeg stresa. Osjećao sam da moram prijeći preko otoka i nametnuti se životinjskom narodu kako bih bio siguran da im mogu vjerovati. Ali srce me izdalo. Vratio sam se natrag na plažu, krenuo prema istoku, prošao pored gorućeg ograđenog prostora i došao do točke gdje je niski, koraljni greben ulazio u more do kamenog rta. Ovdje sam mogao sjesti i razmišljati, ledima okrenut prema moru i licem prema svakom iznenađenju. Tako sam, sjedeći s bradom na koljenima dok mi je sunce udaralo u glavu, s neobjašnjivom prijetnjom u mislima, sagledavao kako preživjeti do sata spašavanja (ako spas ikada dođe). Pokušavao sam sagledati situaciju što sam mirnije mogao, ali nisam mogao smiriti osjećaje.

Počeo sam prevrtati u mislima razlog Montgomeryjeva očaja. "Oni će se promijeniti", govorio je, "oni će se sigurno promijeniti." I Moreau, što je ono rekao Moreau? "Tvrđoglavo životinjsko meso se vraća." Tada sam se sjetio hijene-svinje. Bio sam siguran da ako ju ne ubijem, ona će ubiti mene. Tumač Zakona je bio mrtav - to nije bilo dobro. Oni su sada znali da mi s bičevima možemo biti ubijeni jednako kao i oni. Jesu li me već promatrali iz zelene mase paprati i palmi tamo prijeko, čekajući da dođem na domet njihova skoka? Jesu li kovali zavjeru protiv mene? Što im govori hijena-svinja? Mašta me odvodila u glib neopipljivih strahova.

Misli su mi ometali krikovi morskih ptica koje su se okupljale oko nekih crnih predmeta koje su valovi nanijeli na plažu blizu ograđenog prostora. Znao sam kakvi su to bili predmeti, ali nisam imao srca vratiti se i odvući ih. Krenuo sam plažom u suprotnom smjeru, planirajući zaobići istočni kut otoka i tako se približiti klancu s jazbinama, a da ne moram prijeći moguće zasjede u gustom zelenilu.

Hodajući, možda pola milje uz plažu, postao sam svjestan da mi iz grmlja prilazi jedan od trojice životinjskih ljudi. Sada sam bio tako nervozan, radi zamišljanja strahota, da sam odmah izvukao revolver. Čak me ni pomirljive geste stvorenja nisu primirile. Zastao je.

"Odlazi!", zavikao sam.

Bio je nešto što jako podsjeća na psa u pognutom držanju. Malo se povukao, poput otjeranog psa i zastao gledajući me molećivim, smeđim, pasjim

očima.

"Odlazi", rekao sam. "Nemoj mi se približavati."

"Ne smijem ti se približiti?", rekao je.

"Ne, odlazi!" Bio sam uporan i zafijukao bičem. Stavio sam bič u zube i sagnuo se da uzmem kamen kojim sam ga konačno i otjerao.

Osamljen, uskoro sam došao do klisure životinjskog naroda i, skrivajući se među travom i trstikom koja je odvajala pukotinu od mora, promatrao njihovo kretanje pokušavajući iz njih i njihova izgleda prosuditi kako je na njih utjecala Moreauova i Montgomeryjeva smrt i uništenje kuće boli. Sada sam bio svjestan koliko je glup bio moj strah. Da sam zadržao hrabrost do svitanja i da nisam dopustio da se ona raspline u osamljениčkom razmišljanju, mogao sam ovladati lutajućim Moreauovim duhom i vladati životinjskim narodom. Budući da sam propustio priliku, pao sam na položaj tek vođe među jednakima.

Oko podneva su neki od njih došli i čučajući se sunčali na vrućem pijesku. Zapovjednički glas gladi i žedi prevladao je moj strah. Izišao sam iz grmlja i, s revolverom u ruci, pošao prema njima. Jedno od njih, žena-vuk, okrenula je glavu i pogledala me, a zatim i svi drugi. Nitko nije pokušao ustati ili me pozdraviti. Osjećao sam se suviše slab i istrošen da nešto zahtijevam, pa sam odustao.

"Želim hranu", rekao sam gotovo se opravdavajući i približio im se.

"Ima hrane u jazbinama", reče čovjek-vol-vepar pospano i ne gledajući me.

Prošao sam pored njih i spustio se u sjenu i smrad gotovo napuštenog klanca. U jednoj praznoj jazbini pogostio sam se nekim pjegavim i napola trulim voćem. Nakon toga sam oko ulaza naslagao nekoliko grana i štapova, pa sam se postavio licem prema ulazu i držao revolver u ruci. Umor od zadnji trideset sati me svladao i pao sam u lagani san, nadajući se da će moja slabašna barikada, koju sam postavio, izazvati dovoljno buke kod razmicanja da me spasi od iznenađenja.

PREOBRAĆENJE ŽIVOTINJSKOG NARODA

Na taj način sam postao pripadnik životinjskog naroda na otoku doktora Moreaua. Oko mene je bio mrak kada sam se probudio. Ruka u zavojima me boljela. Sjeo sam ne znajući u prvom trenutku gdje sam. Čuo sam grube glasove kako vani razgovaraju. Vidio sam da barikade više nema i da je otvor jazbine slobodan. Revolver mi je još bio u ruci.

Čuo sam dahtanje i vidio nešto sklupčano pored sebe. Zadržao sam dah pokušavajući vidjeti što je to. Počelo se gibati polagano, beskonačno. Tada mi je nešto mekano, toplo i vlažno prešlo preko ruke. Svi mišići su mi se zgrčili. Odmaknuo sam ruku i skoro sam zavikao od straha, ali mi je uzvik zapeo u grlu. Tek tada sam shvatio što se dogodilo i zadržao sam prste na revolveru.

"Tko je to?", upitao sam promuklim šapatom, još uvijek s uperenim revolverom.

"Ja, gospodaru."

"Tko si ti?"

"Oni kažu da više nema gospodara, ali ja znam, ja znam. Nosio sam tijela u more, o ti koji hodaš po moru! Tijela koja si ti ubio. Ja sam tvoj rob gospodaru!"

"Jesi li ti onaj kojeg sam sreo na plaži?", upitao sam.

"Isti, gospodaru."

Biće je očigledno bilo dovoljno vjerno, jer me moglo napasti dok sam spavao. "To je dobro", rekao sam pružajući ruku za još jedan ližući poljubac. Shvatio sam što je značilo njegovo prisustvo i opet se vratila plima moje hrabrosti. "Gdje su ostali?", upitao sam.

"Oni su ljudi, oni su budale", rekao je čovjek-pas. "I sada govore zajedno tamo straga. Oni govore da je gospodar mrtav. Drugi s bičem je mrtav. Ovaj preostali, koji je hodao po moru je kao i mi. Više nema gospodara, nema bičeva, nema kuće boli. To je kraj. Mi volimo Zakon i želimo ga zadržati, ali više nema boli, nema gospodara, nema više nikada bičeva, tako oni kažu. Ali ja znam gospodaru, ja znam."

Pipao sam u mraku i pogladio glavu čovjeka-psi. "To je dobro", ponovio sam.

"Ti ćeš ih sada sve ubiti", rekao je čovjek-pas.

"Da", odgovorio sam, "sve ću ih ubiti, ali nakon nekoliko dana i nekoliko stvari koje moram učiniti. Sve, osim onih koje ti poštediš, ću ubiti."

"Koga gospodar želi ubiti, gospodar će ga ubiti", reče čovjek-pas s izvjesnim zadovoljstvom u glasu.

"Neka njihovi grijesi rastu", rekao sam, "neka žive u svojoj ludosti dok im vrijeme ne bude odbrojeno. Neka ne znaju da sam ja gospodar."

"Gospodareva volja je blaga", reče čovjek-pas sa spremnošću njegove pasje naravi na prilagodavanje gospodaru.

"Ali jedan je griješio", rekao sam. "Njega ću ubiti, čim ga sretnem. Kada ti kažem to je on, napadni ga. Sada idem k ljudima i ženama koji su tamo okupljeni."

Za trenutak se, pri izlasku čovjeka-psi, otvor jazbine zamračio. Slijedio sam ga i zaustavio se na gotovo istom mjestu gdje sam bio kada sam čuo Moreaua i njegova psa kako me progone. Ali sada je bila noć i čitava zagađena klisura oko mene bila je mračna. Straga, umjesto zelenog, suncem obasjanog nagiba, vidio sam crvenu vatru ispred koje su čučale groteskne figure i pomicale se amo-tamo. Iza njih je bilo gusto drveće, mračni bedem, koji je na vrhu bio urešen crnom čipkom gornjih grana. Mjesec se upravo nalazio iznad ruba klisure i, kao šipka preko njegova lica, prelazila je traka isparavanja koja je oduvijek izlazila iz izvora na otoku.

"Hodaj uz mene", rekao sam napet. Krenuli smo bok uz bok niz neširoki put, ne obazirući se na nejasne likove koji su u nas zurili iz jazbina.

Nitko oko vatre nije me pokušao pozdraviti. Većina mi je namjerno pokazivala nepoštovanje. Pogledao sam, ali čovjeka-hijene nije bilo. Sve u svemu, možda je dvadesetak ljudi-životinja čučalo gledajući u vatru međusobno razgovarajući.

"On je mrtav, on je mrtav! Gospodar je mrtav!", rekao je čovjek-majmun desno od mene. "Kuća boli... više nema kuće boli!"

"On nije mrtav", rekao sam glasno. "Čak i sada nas promatra!"

To ih je uznemirilo. Dvadeset pari očiju me pogledalo.

"Kuća boli je nestala", rekao sam, "ali će opet doći. Gospodara ne možete vidjeti, ali i sada sluša što govorite."

"Istina, istina", rekao je čovjek-pas.

Bili su pokolebani mojom tvrdnjom. Životinja može biti okrutna i lukava, ali prihvaća čovjekove laži.

"Čovjek sa zavezanom rukom govori čudne stvari", rekao je jedan od ljudi-životinja.

"Kažem vam da je tako", rekao sam. "Gospodar i kuća boli će se vratiti. Jao onome tko krši Zakon!"

Radoznalo su gledali jedan drugoga. Glumeći nezainteresiranost, počeo sam dokono lupkati sjekirom po zemlji ispred sebe. Primijetio sam da su gledali u duboke ureze koje sam napravio na travnatom tlu.

Tada je satir izrazio sumnju. Odgovorio sam mu. Jedno od šarenih bića je stavilo primjedbu i počela je živahna rasprava oko vatre. Svakim trenutkom sam bio sve više uvjeren u sigurnost. Sada sam govorio bez lovljenja daha radi žestine uzbuđenja koje me je u početku držalo. Tijekom gotovo jednog sata stvarno sam uvjerio nekoliko ljudi-životinja u istinitost svojih tvrdnji i govorio sam više radi drugih koji su još sumnjali. Budno sam pazio da se ne pojavi hijena-svinja, ali ona nije dolazila. Ponekad bi me uznemirio neki sumnjivi pokret, ali mi je samopouzdanje brzo raslo. Tada je mjesec počeo silaziti sa zenita i slušatelji su jedan po jedan počeli zijevati (pokazujući najčudnije zube u svjetlosti vatre koja se gasila). Najprije jedan, a zatim svi drugi, povukli su se u mrak klisure. Bojeći se tišine i mraka, otišao sam s njima znajući da sam sigurniji s nekoliko njih nego sa samo jednim.

Na taj način započeo je duži dio mog boravka na otoku doktora Moreaua. Od noći kada je došao kraj nije se ništa događalo vrijedno spomena, osim niza nebrojenih, malih, neugodnih detalja i briga radi neprekidnih poteškoća. Radi toga radije neću pričati povijest tog vremenskog perioda i spomenut ću samo jedan, glavni događaj u deset mjeseci koje sam proveo kao prijatelj tih poluhumaniziranih zvijeri. Ima puno toga što pamtim i o čemu bih mogao pisati stvari za koje bih rado dao desnu ruku da ih zaboravim, ali se ne uklapaju u ovu priču.

Prisjećajući se tog vremena, čudno mi je kako sam se brzo uklopio u način života tih čudovišta i ponovno pridobio njihovo povjerenje. Naravno, imao sam nesporazume s njima, i mogu još uvijek pokazati ožiljke njihovih zubi, ali su vrlo brzo počeli poštivati moj trik bacanja kamenja i ugriz moje sjekire. Privrženost mog čovjeka-bernardinca puno mi je pomogla. Shvatio sam da se njihova jednostavna, hijerarhijska ljestvica uglavnom temeljila na sposobnosti zadavanja teških rana. Zaista mogu tvrditi bez hvalisanja, bar se tako nadam, da sam imao određenu prednost pred njima. Jedan ili dvojica su zbog toga, što sam im zadao strah kada su podivljali, bili ljuti na mene, ali izživljavali su se uglavnom grimasama iza mojih leđa i na sigurnoj udaljenosti od mojih raketa.

Hijena-svinja me izbjegavala, ali bio sam uvijek na oprezu. Moj nerazdvojni čovjek-pas ju je neizmjereno mrzio i plašio je se. Stvarno vjerujem da je razlog tome bila njegova privrženost prema meni. Bilo je jasno da je čudovište kušalo krv i da je krenulo putem čovjeka-leoparda. Napravila je jazbinu negdje u šumi i prepustila se samovanju. Jednom sam pokušao navesti životinjski narod da ju ulovi, ali nisam imao dovoljno utjecaja na njih da ih pridobijem. Stalno sam se pokušavao privući njezinoj duplji nastojeći ju iznenaditi, ali bila je oprezna i uvijek me ugledala ili nanjušila i onda mi pobjegla. Učinila je svojim podmuklim zasjedama svaku šumsku stazu opasnom za mene i mog saveznika. Čovjek-pas se jedva usuđivao udaljiti od mene.

Prvih mjesec dana, u usporedbi s kasnijim stanjem, životinjski narod je bio dovoljno ljudski, tako da sam s jednim ili dvojicom, pored mog pasjeg prijatelja, čak sklopio prijateljski odnos. Mali ružičasti ljenivac je prema meni pokazivao čudnu privrženost. Međutim čovjek-majmun me gnjavio. Smatrao je da smo zbog svojih pet prstiju ravnopravni i stalno mi je nešto blebetao, a blebetao je najveće gluposti. Jedna stvar kod njega me pomalo i zabavljala: imao je snažnu naviku stvaranja kovanica od riječi. Smatrao je, vjerujem, da je izgovaranje imena koja ništa ne znače, pravilna uporaba jezika. Nazivao ih je "velike misli", koje je razlikovao od "malih misli." Ako sam koji put rekao nešto što nije razumio, to je vrlo cijenio, molio me da ponovim i učio napamet. Zatim bi hodao okolo ponavljajući to, naravno uz pogrešan izgovor, svim pitomijim pripadnicima životinjskog naroda. Nije cijenio ništa što je bilo jednostavno i razumljivo. Izmislio sam nekoliko vrlo zanimljivih "velikih misli" samo radi njega. Sada mi se čini da je to bilo najsmješnije stvorenje koje sam ikada sreo. Na najčudniji način je u sebi razvio izrazito glupu stranu ljudskog ponašanja, a da pri tome nije izgubio nimalo od prirodne ludosti majmuna.

Kao što sam rekao, tako je bilo prvih tjedana moje usamljenosti među tim zvijerima. Za to su vrijeme poštivali izreke Zakona s velikom doličnošću. Jednom sam pronašao rastrganog zeca. Bio sam uvjeren da je to napravila hijena-svinja-ali to je bilo sve. U svibnju sam prvi puta jasno uočio rastuću promjenu u njihovom govoru i ponašanju, rastuću grubost kretnji i sve manju sklonost govoru. Blebetanje mog čovjeka-majmuna se povećalo obujmom, ali je postajalo sve manje razumljivo i sve je više sličilo majmunskom. Neki drugi su naočigled prestajali govoriti, iako su u to vrijeme još razumjeli što sam im govorio. (Možete li zamisliti jezik, koji je jednom bio jasan i točan, kako slabi i kvari se, gubeći oblik i obim i postaje sve više isprekidan?). Sve teže su

uspravno hodali. Iako su se očigledno sramili sami sebe, sve češće sam ih zaticao kako trče na palcima i vršcima prstiju, nesposobni da se vrate u uspravno držanje. Bili su sve nespretniji, pili su srčuci, hranili se otkidajući zalogaje i postajali su svakim danom sve prostiji. Sve jasnije sam shvaćao što je Moreau mislio kada mi je pričao o "tvrdoglavom životinjskom mesu". Oni su se preobraćali i to vrlo brzo.

Neki od njih, kao što sam s iznenađenjem primijetio, a bile su to sve ženke, počeli su kršiti pravila pristojnosti i to većinom namjerno. Neki su čak pokušavali povrijediti Zakon monogamije. Tradicija Zakona je jasno gubila na snazi. Nisam mogao iskorijeniti tu neprihvatljivu pojavu.

Čovjek-pas je neprimjetno postajao sve više pas: dan za danom postajao je sve šutljiviji, dlakaviji i spuštao se na sve četiri. Jedva sam primijetio pretvorbu moje desne ruke, prijatelja, u posrnulog psa.

Kako je opuštenost i neorganiziranost rasla iz dana u dan, prolaz između jazbina, donedavno vrlo ugodan, postao je toliko odvratno da sam ga napustio, prešao preko otoka i napravio vlastitu daščaru od granja među crnim ruševinama Moreauova ograđenog prostora. Shvatio sam da su mi uspomene na bol kod životinjskog naroda to mjesto učinile najsigurnijim.

Bilo bi nemoguće razjasniti svaki korak propadanja tih čudovišta ili opisati kako ih je iz dana u dan napuštao ljudski izgled. Kako su odbacivali zavoje i odjeću, napuštali svaku primisao na odijevanje, kako im je dlaka počela rasti na ogoljenim udovima, kako su im čela postajala sve više izbočena, lica izdubljena i kako me užasavala pomisao na ljudsko druženje, koje sam dopustio sebi prema nekima od njih u prvim mjesecima svoje usamljenosti.

Promjene su bile polagane, ali neizbježne. Za mene i njih to se dogodilo bez određenog potresa. Još uvijek sam se među njima kretao sigurno jer postupno propadanje nije stvaralo povećani naboje eksplozivne životinjske naravi koja je iz dana u dan odbacivala ljudsku stranu. Ipak sam se počeo bojati da će doći do takvog preokreta. Moj bernardinac me slijedio u ograđeni prostor svake noći i njegovo stražarenje mi je povremeno omogućilo skoro miran san. Malo, ružičasto biće slično ljenivcu postalo je plašljivo i napustilo me, da bi ponovno ispuzalo natrag u svoj prirodni život među granje drveća. Bili smo u nekom stanju ravnoteže, koje bi još moglo postojati jedino oko izložbenih kaveza što ih izlažu krotitelji životinja, prije nego će ih otvoriti.

Naravno da ta stvorenja nisu nazadovala u životinje kakve čovjek može vidjeti u zoološkim vrtovima: obične medvjede, vukove, tigrove, volove, svinje i majmune. U svakom od njih postojalo je nešto neobično, a što je Moreau u

njima ispremiješao. Jedan je možda bio pretežno medvjed, drugi mačjeg roda, treći opet goveđeg, ali je svaki imao primjesu drugih stvorenja - neku vrstu uopćenih životinjskih osobina koje su se pokazivale kroz posebne naravi. Tragovi ljudskosti, koji su nestajali, još uvijek su me iznenađivali iznenadna ponovna pojava moći govora, neka neočekivana vještina prednjih nogu i bezvrijedan pokušaj uspravnog hodanja.

Mora da sam i ja podlegao čudnim promjenama. Odjeća je visjela oko mene poput žutih dronjaka kroz čije se proreze pokazivala zagasita koža. Kosa mi je izrasla i postala zamršena. Govori se da čak i danas moje oči imaju neobičan sjaj i brze, oprezne pokrete.

Danju sam vrijeme provodio na južnoj plaži čekajući, nadajući se i moleći da naiđe brod. Računao sam da će se vratiti "Ipecacuanha", kao i prethodne godine, ali nije dolazila. Pet puta sam vidio jedra, tri puta dim, ali nitko nije pristao uz otok. Uvijek sam imao spremnu lomaču, ali nema sumnje da je glas o vulkanskom porijeklu otoka to činio bezvrijednim.

Tek sam u rujnu ili listopadu počeo graditi splav. Do tada je moja ruka već ozdravila i služile su me obje ruke. U početku mi se moja bespomoćnost činila užasnom. Nikada se u životu nisam bavio tesarstvom ili nečim sličnim. Provodio sam dan za danom pokušavajući sjeći i međusobno povezivati drveće. Nisam imao užadi i nisam mogao nabasati ni na što čime bih ih napravio. Nijedan od obilnih puzavaca nije izgledao dovoljno savitljiv i jak i, s mojim ostacima znanstvenog obrazovanja, nisam mogao pronaći način da ih napravim. Proveo sam više od četrnaest dana u rovanju među spaljenim ruševinama ograđenog prostora i na plaži gdje su bili spaljeni čamci, u potrazi za čavlima ili drugim zaostalim komadima materijala koji bi mogli poslužiti. Tu i tamo je neko životinjsko stvorenje gledalo što radim i odskakutalo kada bih ga pozvao. Došla je sezona olujnog nevremena i jakih kiša i to je jako usporilo moj rad, ali je na koncu splav bila dovršena.

Bio sam oduševljen njome. Ali radi određenog nedostatka praktičnog smisla, što je uvijek bio moj nedostatak, napravio sam je na mjestu udaljenom kilometar od mora i, prije nego sam je dovukao do plaže, raspala se u komade. Možda je dobro što nije došlo do porinuća, ali u tom sam trenutku bio toliko žalostan radi neuspjeha da sam nekoliko dana jednostavno cmizdrio na plaži, buljio u vodu i mislio na smrt.

Međutim, nisam se mislio ubiti, ali dogodila se jedna nezgoda koja me nepogrešivo upozorila na ludost puštanja da dani tako prolaze, dok je svakim satom rasla opasnost od životinjskog naroda.

Ležao sam u sjeni zida i gledao u more kada me iznenadio dodir nečeg hladnog na koži pete. Kada sam se okrenuo suočio sam se s ružičastim stvorenjem - Ijenivcem koji je treptao prema meni. Već je davno izgubio dar govora i aktivnog kretanja, a slaba dlaka male nakaze je svaki dan postajala gušća i njegove zdepaste pandže sve iskrivljenije. Ispustio je tihi jauk kada je vidio da je privukao moju pažnju, te se vratio dio puta prema šikari i gledao prema meni.

U početku nisam shvatio, ali mi je postalo jasno da je želio da ga slijedim, što sam na koncu i uradio-polako, jer je dan bio vruć. Kada smo došli do drveća, uzverao se na njih jer se mogao bolje kretati među njišućim lijanama nego po zemlji. Konačno sam na izgaženom mjestu naišao na sablasnu grupu. Moje stvorenje-bernardinac ležalo je na zemlji mrtvo, a pored njegova tijela čučala je hijena-svinja uzdrhtalo grabeći meso svojim nespretnim pandžama, grizući ga i režeći od zadovoljstva. Kada sam se približio podigla je prema meni svoje užarene oči, a jezik joj se trzajem povukao nazad sa zubi umrljanih krvlju. Prijeteći je zarežala. Nije bila ni preplašena ni zasramljena. Posljednji ostaci ljudske primjese su nestali iz nje. Stupio sam korak naprijed, zaustavio se i izvukao revolver. Konačno sam se suočio s njom.

Zvijer nije pokazivala znakove povlačenja, ali uši su joj se uspravile prema natrag, dlaka joj se nakostriješila i tijelo zgrčilo. Naciljao sam između očiju i opalio. Kada sam to učinio životinja se uspravila i skokom me oborila kao čunj. Zgrabila me nakaznom rukom i udarila u lice. Skočila je i preletjela preko mene. Našao sam se ispod stražnjeg dijela njezina tijela, ali na sreću sam pogodio cilj i umrla je još u skoku. Ispuzao sam ispod njezine prljave mase i ustao tresući se i zureći u njezino drhtavo tijelo. Opasnost je konačno prošla, ali znao sam da je to bila prva od serije vraćanja životinjske naravi do koje je moralo doći.

Spalio sam oba tijela na lomači od granja, ali sam nakon toga shvatio da će, ako ne napustim otok, moja smrt biti samo pitanje vremena. Životinjski narod je u to vrijeme već, osim nekoliko izuzetaka, napustio klanac i napravio, u gustom raslinju otoka, svoje vlastite duplje prema osobnom ukusu. Nekolicina ih je vrebala danju, a većina je spavala, pa je otok pridošlicama mogao izgledati napušten. Noću je bilo užasno zbog njihovih uzvika i zavijanja. Pomišljao sam da ih poubijam, da sagradim zamke ili da ih pobijem nožem. Da sam imao dovoljno metaka ne bih oklijevao s početkom ubijanja. Teško da je više ostalo opasnih mesoždera. Hrabriji od njih su već bili mrtvi. Nakon smrti mog jadnog psa, mojeg posljednjeg prijatelja, i ja sam neko vrijeme običavao kunjati po

danu da bih noću mogao biti na straži. Ponovno sam izgradio sklonište među zidovima ograđenog prostora, s tako uskim ulazom da bi svatko pri pokušaju ulaska, morao napraviti priličnu buku. Stvorenja su također izgubila sposobnost da zapale vatru i vratio im se strah od nje. Još sam se jednom vratio, sada gotovo sa strašću, zakivanju stupova i grana kako bih napravio splav za bijeg.

Naišao sam na mnoštvo poteškoća. Krajnje sam nepraktičan čovjek (školovanje sam završio prije Slojdovih dana), ali sam konačno uspio riješiti većinu zahtjeva izrade splavi na nespretan, zaobilazan način štedeći snagu. Jedina nesavladiva prepreka je bila posuda u kojoj bih držao vodu, a koja mi je trebala budući da sam namjeravao isploviti na ta mora bez broskog prometa. Ponekad bih se prepustio divljim ispadima bijesa i sjekao bih i kalao nesretno drvo u nepodnošljivoj srdžbi, ali najčešće nisam mogao ni o čemu razmišljati.

I konačno je došao dan, divan dan koji sam proveo u oduševljenju. Na jugozapadu sam vidio malo jedro, kao od male škune i odmah sam zapalio veliku gomilu granja od gnlja. Stajao sam pored vatre izložen njenoj vrućini i vrućini podnevnog sunca i čekao. Čitav dan sam gledao jedro, nisam ništa jeo i pio i u glavi mi se počelo vrtjeti. Životinje su dolazile, gledale me u čudu, a zatim su odlazile. Još je bilo udaljeno kada je došla noć i progutala ga. Čitavu noć sam se mučio da održim vatru visokom i sjajnom, dok su se iz mraka sjajile oči životinja u čuđenju. Ujutro je jedro bilo bliže i ugledao sam prljavo, potezno jedro malog čamca koji je čudno plovio. Oči su mi bile umorne od bdijenja, no gledao sam, ali nisam mogao vjerovati. U čamcu su bila dva čovjeka: jedan za konopima, drugi za kormilom. Nisu držali kurs prema vjetru nego su vijugali i otišli dalje.

Kada je dan postao svjetliji, počeo sam im mahati posljednjom krpom s moje bluze, ali me nisu primijetili nego su mirno sjedili jedan naspram drugog. Došao sam do najniže točke rta, gestikulirao i vikao. Nije bilo odgovora i čamac je održavao svoj kurs bez cilja, skrećući polako, vrlo polako prema zaljevu. Odjednom je iz čamca izletjela velika bijela ptica, a da se nijedan od njih nije pomaknuo, niti je što primijetio. Kružila je okolo, a zatim preletjela iznad moje glave s velikim, snažnim, raširenim krilima.

Prestao sam vikati i sjeo na rt, oslanjajući bradu na ruke i zurio. Čamac je vrlo polako pošao prema zapadu. Htio sam zaplivati prema njemu, ali me je spriječio neki hladan, nejasan strah. Poslijepodne je plima nasukala čamac i dovela ga na sto metara zapadno od ruševina ograđenog prostora. Ljudi u njemu su bili mrtvi. Bili su tako dugo mrtvi da su se raspali u komade kada sam nagnuo čamac na bok i izvukao ih. Jedan je imao kuštravu, crvenu kosu poput

kapetana "Ipecacuanha", a njegova prljava, bijela kapa ležala je na dnu čamca.

Dok sam stajao pokraj čamca, tri životinje su šuljajući se i njuškajući prema meni, izišle iz grmlja. Zgrabio me grč gađenja. Gurnuo sam mali čamac prema plaži i ukrcao se. Dvije životinje su bile vukovi i približile su se drhćućim nosnicama i sjajnim očima. Treća je bila neopisivi užas mješavine medvjeda i bika. Kada sam vidio kako se približavaju tim nesretnim ostacima i čuo kako reže jedni na druge s iskešenim zubima, moju odbojnost je zamijenio divlji užas. Okrenuo sam im leđa, potegnulo konopac i počeo veslati prema moru. Nisam imao snage pogledati iza sebe.

Zadržao sam se, međutim, između grebena i otoka te noći, a sljedeće jutro sam otišao do potoka i napunio vodom praznu bačvicu s čamca. Zatim sam, strpljivo koliko sam mogao, sakupio nešto voća i iz zasjede, sa zadnja tri metka, ubio dva zeca. Zbog straha od životinjskog naroda čamac sam ostavio privezan na unutrašnjoj strani grebena.

USAMLJENIK

Navečer sam krenuo i isplovio uz lagan, stalan, ugodan vjetar s jugozapada. Otok iza mene je postajao sve manji i manji, a tanka spirala dima sve tanja i tanja crta na toplom zalasku sunca. Ocean se izdigao oko mene, skrivajući taj niski mračni komad kopna pred mojim očima. Danje svjetlo, sunčeva putujuća slava, otjecala je s neba povlačeći se u stranu poput svjetleće zavjese. Konačno sam gledao u plavi ponor beskraj, kojeg sunce skriva, a na kojem je plovilo mnoštvo zvijezda. More je bilo tiho, nebo je bilo tiho. Bio sam u noći okružen tišinom.

Tako sam plovio tri dana, štedljivo sam jeo i pio i razmišljao o svemu što mi se dogodilo - bez prevelike želje da ponovno vidim ljude. Na sebi sam imao prljave dronjke, a kosa mi je bila crna masa. Nisam sumnjao da će me smatrati luđakom kada me nađu.

Čudno je, ali nisam osjećao želju za povratak među ljude. Jedino sam bio zadovoljan što sam napustio bezumnost životinjskog naroda. Treći dan me izvukao jedrenjak koji je bio na putu iz Apie u San Francisco. Ni kapetan ni njegov pomoćnik ne bi vjerovali mojoj priči nego bi prosudili da su mi usamljenost i opasnost pomutili um. Bojeći se da bi tako mislili i drugi, suzdržao sam se od pričanja o avanturi i obećao sam sebi da se neću prisjećati ničega što mi se dogodilo od nestanka "Lady Vain" i vremena kada su me spasili - perioda od jedne godine.

Morao sam se ponašati krajnje oprezno da se spasim od sumnje da sam lud. Proganjala me uspomena na Zakon, na dva mrtva mornara, na zasjede u mraku i na tijelo u trstici. Iako izgleda neprirodno, s povratkom među ljude, umjesto povjerenja i simpatije koju sam očekivao, neobično se pojačala nesigurnost i strah koji sam doživio za vrijeme boravka na otoku. Nitko mi ne bi vjerovao jer sam ljudima bio neobičan jednako kao i životinjskom narodu. Možda sam poprimio nešto od prirodne divljine mojih drugova. Kaže se da je strah bolest, a ja mogu svjedočiti da, od prije nekoliko godina do danas, osjećam neprekidan strah - strah kakav može osjećati polupripitomljeno lavlje mladunče.

Moji problemi su imali najneobičniji oblik. Nisam mogao sebe uvjeriti da ljudi i žene koje susrećem nisu također životinjski narod, napola pretvoreni u vanjsku sliku ljudskih duša i da će se početi preobraćati, odnosno da će početi pokazivati životinjske karakteristike. Povjerio sam moj slučaj neobično sposobnom čovjeku koji je poznao Moreaua i izgledalo je da mi napola

vjeruje. Bio je psihijatar i jako mi je pomogao, iako ne mogu očekivati da će me užas tog otoka ikada u cijelosti napustiti. Najčešće to leži duboko u mojoj podsvijesti kao udaljeni oblak, pamćenje i slabo nepovjerenje, ali postoje trenuci kada se oblak raširi dok ne zamrači čitavo nebo. Tada oko sebe vidim bića s otoka i obuzima me strah. Vidim lica, hrabra i sjajna, mračna i opasna, nepostojana, neiskrena, a niti jedno s mirnim autoritetom razumne duše. Osjećam kao da iz njih izviru životinje i da će se sada degradacija otočana ponavljati u sve većem obujmu. Znam da je to samo iluzija, da su ti ljudi oko mene stvarno ljudi i žene - ljudi i žene zauvijek, savršeno razumna stvorenja, puna humanih želja i nježne brige, lišeni instinkta i sluge stvarnog Zakona i bića potpuno različita od životinjskog naroda. Povlačim se od njih, od njihovih radoznalih pogleda, ispitivanja i pomoći, a ne mogu se od njih udaljiti i ostati sam. Zbog toga živim blizu široke slobodne ravnice kamo mogu pobjeći kada mi ta sjena prekrije dušu. Tada je prazna ravnica, pod vjetrovitim nebom, vrlo ugodno utočište.

Dok sam živio u Londonu užas je bio gotovo nepodnošljiv. Nisam mogao pobjeći od ljudi. Njihovi glasovi su se čuli kroz prozore, a zaključana su vrata bila loša zaštita. Izlazio sam na ulice da se borim sa svojim priviđenjima, ali vidio sam žene koje su se šuljale i mijaukale za mnom. Skriveni, molećivi ljudi gledali su me ljubomorno. Umorni, blijedi i snenih očiju radnici su kašljucajući prolazili pored mene brzim koracima poput ranjenih jelena iz kojih lije krv. Stari ljudi, savijeni i tromi, prolazili su mrmljajući sami sa sobom, kao i nepažljive grupe čupavih, podrugljivih klinaca. Tada bih skrenuo u neku kapelu, no čak i tamo, tolika je bila moja smetenost, izgledalo je da propovjednik mrmlja "velike misli" kao što je to radio čovjek-majmun. Ili u nekoj knjižnici, gdje su mi pažljiva lica iznad knjiga izgledala kao strpljiva stvorenja koja čekaju na molitvu. Posebno su mi ogavna bila blijeda lica ljudi u vlakovima i autobusima. Izgledali su, ne više kao stvorenja s otoka, nego kao što bi izgledala njihova mrtva tijela, tako da se nisam usudio putovati ako nisam bio siguran da ću biti sam. Čak mi je izgledalo da ni ja nisam razumno stvorenje, nego samo životinja izmučena neobičnim poremećajem mozga koji ju je tjerao da luta kao ovca s vrtoglavicom.

Takvo raspoloženje mi se ipak, hvala Bogu, sve rjeđe vraća. Povukao sam se iz zbrke gradova i mnoštva i provodim dane okružen mudrim knjigama - vedrim prozorima u naše živote osvjetljene sjajnim ljudskim dušama. Rijetko vidim strance i imam sasvim malo domaćinstvo. Dane posvećujem čitanju i kemijskim eksperimentima, a mnoge vedre noći provodim u proučavanju

astronomije. Postoji gore u sjajnim prostranstvima neba, iako ne znam kakav je ili zašto, osjećaj beskrajnog mira i zaštite. I mislim da mora postojati u ogromnim i vječnim prirodnim zakonima, a ne u dnevnim brigama, grijesima i problemima čovjeka, i da ono što je više od životinje u nama mora naći utjehu i nadu. Nadam se, ili ne bih mogao živjeti.

I tako moja priča završava u nadi i osamljenosti.

EDWARD PRENDICK

Kraj

BILJEŠKA O PISCU

Herbert George Wells je rođen 1866. godine u Bromleyju. U mladosti je učio za trgovca tekstilom. U osamnaestoj je godini dobio stipendiju za školovanje na Norman School of Science. Oduševljen učenjem T. H. Huxleyja (utemeljitelja moderne biologije), Wells kod njega studira biologiju do 1893. godine. Roman *Otok doktora Moreaua* (1896.), u kojem Wells spominje svog učitelja, očit je primjer neospornog i jakog utjecaja T. H. Huxleyja na njega i njegovo djelo, barem u ranoj fazi njegova stvaralaštva. Čak i njegova spisateljska karijera započinje (1893.) djelom iz područja biologije.

Iako najpoznatiji po svom radu vezanom uz znanstvenu fantastiku, Herbert George Wells također je bio jedan od plodnijih društvenih mislilaca i neumorno je radio na uklanjanju nasljeđa viktorijanaskih društvenih, moralnih i religijskih stavova iz engleskog života na početku dvadesetog stoljeća.

Prve romane, pune fantazija i začuđujućih pseudoznanstvenih spekulacija, možemo smatrati odrazom političkih i društvenih vjerovanja njegova vremena. Iz tog najranijeg perioda njegova spisateljskog rada poznatija su djela: *Vremenski stroj* (1895.), *Otok doktora Moreaua* (1896.), *Nevidljivi čovjek* (1897.), *Rat svjetova* (1898.)

U srednjoj fazi svog književnog opusa, Wells se okreće od znanstveno-fantastičnih tema prema realističnijim opisima, punima energije i boja svijeta u kojem je živio. Značajnija su njegova djela iz tog razdoblja: *Kipps* (1905.), *Tono-Bungay* (1909.).

Posljednja faza njegova književnog rada većinom je prožeta raspravama o političkim i društvenim temama. Wells je u svojem plodnom i dugogodišnjem radu objavio više od osamdeset knjiga. Unatoč zabrinutosti za moguću svjetsku katastrofu, koja se provlači kroz njegove najranije radove i koja će se opet pojaviti u njegovoj kasnijoj životnoj dobi, Herberta Georgea Wellsa možemo držati glavnim književnim glasnogovornikom liberalnog optimizma uoči Prvog svjetskog rata.

Herbert George Wells je umro u svojoj osamdesetoj godini života.

[\[1\]](#) Daily News, 17. ožujka 1887.

[\[2\]](#) Vivisekcija - rezanje živog organizma, vršenje operacije na živoj životinji u svrhu proučavanja organizma; op. Prev.

[\[3\]](#) To nisu ljudi; Životinje koje imamo...

[\[4\]](#) Sadržaj poglavlja "Pojašnjenja Doktora Moreaua", u kojem se nalazi bit ideje priče, pojavio se u središnjem članku "*Saturday Reviewa*" u siječnju 1895. godine. To je jedini prethodno objavljeni dio ove priče i bio je potpuno prerađen zbog prilagođavanja sadržaju.

[\[5\]](#) "*Čovjek koji se smije*", roman objavljen 1869.

[\[6\]](#) Opis u potpunosti odgovara Nobleovom otoku - C. E. P.

[\[7\]](#) Ocelot - tigru slična južnoamerička zvijer iz porodice mačaka; op. Prev.